

مجموعه سیاست‌های کلی نظام (تا ۱۶/۰۸/۱۴۰۲)

تهیه و تنظیم: دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام (کمیسیون مشترک)

تاریخ چاپ: آبان ماه ۱۴۰۲

سیاست کلی عبارتست از: چارچوبی روزآمد و جهت دهنده به قوانین و امور اجرایی به منظور دستیابی به اهداف.

سیاست‌های کلی، چارچوب همهی اقدامات اجرایی و تقنینی کشور را مشخص می‌کند و دولت و مجلس و همهی دستگاه‌ها باید کاملاً منطبق با این سیاست‌ها عمل کنند.

سید علی خامنه‌ای

فهرست مطالب

۸.....	مقدمه.....
۱۲.....	چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ (۱۳۸۲/۰۸/۱۴).....
۱۵.....	الف) سیاست‌های کلی اداری.....
۱۶.....	سیاست‌های کلی نظام اسلامی در دوران بازسازی کشور (۱۳۶۷/۰۷/۱۱).....
۲۲.....	سیاست‌های کلی برنامه دوم توسعه (۱۳۷۲/۰۸/۱۸).....
۲۵.....	سیاست‌های کلی برنامه سوم توسعه (۱۳۷۸/۰۳/۱).....
۳۱.....	سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۲/۰۹/۱۱).....
۴۰.....	سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه (۱۳۸۷/۱۰/۲۱).....
۵۱.....	سیاست‌های کلی قضایی پنج‌ساله (۱۳۸۸/۰۹/۰۳).....
۵۲.....	سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (۱۳۹۴/۰۴/۰۹).....
۶۳.....	سیاست‌های کلی برنامه هفتم (۱۴۰۱/۰۶/۲۱).....
۶۹.....	ب) سیاست‌های کلی دائمی.....
۶۹.....	حوزه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی.....
۷۰.....	سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر (۱۳۸۵/۰۷/۱۲).....
۷۳.....	سیاست‌های کلی ترویج و تحکیم فرهنگ ایثار و جهاد و ساماندهی امور ایثارگران (۱۳۸۹/۱۱/۲۶).....
۷۵.....	سیاست‌های کلی سلامت (۱۳۹۳/۰۱/۱۸).....
۸۰.....	سیاست‌های کلی جمعیت (۱۳۹۳/۰۲/۳۰).....
۸۳.....	سیاست‌های کلی خانواده (۱۳۹۵/۰۶/۱۳).....
۸۶.....	سیاست‌های کلی انتخابات (۱۳۹۵/۰۷/۲۴).....
۹۰.....	سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی (۱۴۰۱/۰۱/۲۱).....
۹۳.....	حوزه علم، فناوری و آموزشی.....
۹۴.....	سیاست‌های کلی نظام درخصوص شبکه‌های اطلاع رسانی رایانه‌ای (۱۳۸۰/۰۳/۰۹).....
۹۵.....	سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور (ابلاغی) (۱۳۹۲/۰۲/۰۵).....
۱۰۰.....	سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری) (۱۳۹۳/۰۶/۲۹).....
۱۰۵.....	حوزه اقتصادی.....
۱۰۶.....	سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی (۱۳۷۹/۱۱/۰۳).....
۱۰۷.....	سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴/۰۳/۰۱).....
۱۱۳.....	بند ج سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون ج.ا.ا. (۱۳۸۵/۰۴/۱۱).....
۱۱۶.....	الحاقیه سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۷/۰۹/۲۰).....

سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف (۱۳۸۹/۰۴/۱۴).....	۱۱۷
سیاست‌های کلی تشویق سرمایه‌گذاری (۱۳۸۹/۱۱/۲۶).....	۱۲۱
سیاست‌های کلی اشتغال (۱۳۹۰/۰۴/۲۸).....	۱۲۲
سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (۱۳۹۱/۱۱/۱۹).....	۱۲۴
سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (۱۳۹۲/۱۱/۲۸).....	۱۲۷
حوزه امور زیربنایی و تولید.....	۱۳۳
سیاست‌های کلی انرژی (۱۳۷۹/۱۱/۳).....	۱۳۴
سیاست‌های کلی منابع طبیعی (۱۳۷۹/۱۱/۰۳).....	۱۳۶
سیاست‌های کلی منابع آب (۱۳۷۹/۱۱/۰۳).....	۱۳۷
سیاست‌های کلی بخش معدن (۱۳۷۹/۱۱/۰۳).....	۱۳۸
سیاست‌های کلی بخش حمل و نقل (۱۳۷۹/۱۱/۰۳).....	۱۳۹
سیاست‌های کلی پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه (۱۳۸۴/۰۷/۲۵).....	۱۴۰
سیاست‌های کلی مسکن (۱۳۸۹/۱۱/۲۶).....	۱۴۳
سیاست‌های کلی شهرسازی (۱۳۸۹/۱۱/۲۶).....	۱۴۴
سیاست‌های کلی آمایش سرزمین (۱۳۹۰/۰۹/۲۱).....	۱۴۵
سیاست‌های کلی صنعت (۱۳۹۱/۰۹/۲۹).....	۱۴۹
سیاست‌های کلی کشاورزی (۱۳۹۱/۰۹/۲۹).....	۱۵۱
سیاست‌های کلی محیط زیست (۱۳۹۴/۰۸/۲۶).....	۱۵۳
سیاست‌های کلی توسعه دریامحور (۱۴۰۲/۰۸/۱۶).....	۱۵۶
حوزه امنیتی و دفاعی.....	۱۵۹
سیاست‌های کلی پدافند غیرعامل (۱۳۸۹/۱۱/۲۶).....	۱۶۰
سیاست‌های کلی امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات (افتا) (۱۳۸۹/۱۱/۲۶).....	۱۶۲
سیاست‌های کلی خودکفایی دفاعی و امنیتی (۱۳۹۱/۰۹/۲۹).....	۱۶۴
حوزه حقوقی، قضایی و اداری.....	۱۶۵
سیاست‌های کلی قضایی (۱۳۸۱/۰۷/۲۸).....	۱۶۶
سیاست‌های کلی نظام اداری (۱۳۸۹/۰۱/۱۶).....	۱۶۸
سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری (۱۳۹۸/۰۷/۰۶).....	۱۷۱
نمایه.....	۱۷۵
اعلام.....	۱۹۷

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌های کلی، فارغ از نوع و رویکرد، از حیث کارکرد، در تمام نظام‌های سیاسی و حقوقی دنیا وجود دارد و هیچ کشوری را در جهان نمی‌توان بدون جهت‌گیری و برخوردار از سیاست‌های کلی در حوزه‌های مختلف حکمرانی تصور کرد. در حقیقت، سیاست‌های کلی، با ترسیم «وضع مطلوب» و تعیین «اهداف»، نشان‌دهنده بهترین «مسیر»ی است که از طریق آن می‌توان از وضع موجود به وضع مطلوب رسید و به دلیل جامعیت و پایداری نسبی، نقشه راه را برای مواجهه با امور مستحدثه حال و آینده هر نظام ترسیم می‌کند.

اصطلاح «سیاست‌های کلی» در اصل یازدهم قانون اساسی، به کار رفته است: «...دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است سیاست‌های کلی خود را بر پایه ائتلاف و اتحاد ملل اسلامی قرار دهد و کوشش پی‌گیر به عمل آورد تا وحدت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام را تحقق بخشد.» اما تعبیر «سیاست‌های کلی نظام» نخستین بار توسط حضرت امام خمینی (ره) در قالب «سیاست‌های کلی نظام اسلامی در دوران بازسازی کشور»^۱ استفاده و وارد ادبیات حقوقی-سیاسی کشور شد و پس از آن در بازنگری قانون اساسی (۱۳۶۸) در بند یکم اصل (۱۱۰) قانون اساسی تصریح گردید: «تعیین سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام» از وظایف و اختیارات رهبری است.

سیاست‌های کلی نظام که به موجب بند یکم اصل (۱۱۰) قانون اساسی، تعیین آن بر عهده مقام معظم رهبری است، به عنوان یک هنجار حقوقی لازم‌الاجرا در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران شناخته می‌شود. از جمله آثار تعیین جایگاه سیاست‌های کلی نظام در نظام حقوقی و قرار گرفتن این سیاست‌ها در سلسله مراتب قوانین و مقررات کشور بعد از قانون اساسی و فراتر از قانون عادی، لزوم تبعیت قوانین و مقررات از چارچوب‌هایی است که در سیاست‌های کلی نظام

۱- صحیفه امام: مجموعه آثار امام خمینی (ره) (جلد ۲۱)، صص ۱۶۰-۱۵۵.

مشخص می‌گردد. بنابراین مراجع تصویب قانون و مقررات، مکلف به رعایت این سیاست‌ها هستند و قوانین و مقررات مغایر با این سیاست‌ها، به لحاظ حقوقی فاقد اعتبار به حساب می‌آیند.

مقام معظم رهبری در بیان نقش و جایگاه سیاست‌های کلی نظام می‌فرمایند: «سیاست‌های کلی، هندسه‌ی نظام را در مسائل مختلف تعیین می‌کنند.»^۱ «سیاست‌های کلی هندسه‌ی اساسی نظام و قوای سه‌گانه است... و اقدامات همه‌ی دستگاه‌های عظیم قوه مجریه و تصویب قوانین کشور و فعالیت‌های قوه قضائیه طبعاً در چارچوب این سیاست‌ها باید انجام گیرد.»^۲ «سیاست‌های کلی، چارچوب همه‌ی اقدامات اجرایی و تقنینی کشور را مشخص می‌کند و دولت و مجلس و همه‌ی دستگاه‌ها باید کاملاً منطبق با این سیاست‌ها عمل کنند.»^۳

«سیاست‌های کلی نظام متضمن راهبردی‌ترین تصمیم‌ها در اداره‌ی کشور است.»^۴ «تعریف صحیح از سیاست کلی عبارتست از: چارچوبی روز آمد و جهت دهنده به قوانین و امور اجرایی به منظور دستیابی به اهداف»^۵ «هرجائی که این سیاست‌ها اجرا شده، کشور سود کرده است، اما... هر جا از این سیاست‌ها تخلف شده، کشور ضرر کرده است.»^۶

مجمع تشخیص مصلحت‌نظام تاکنون و طی سی و پنج سال دوران تشکیل رسمی خود، توانسته است با مشارکت در تعیین و تدوین سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، سی و هفت عنوان سیاست‌های کلی دائمی (که یکی از آنها، سیاست‌های کلی امنیت ملی است و بدلیل رعایت طبقه‌بندی آن، در این کتابچه منعکس نشده) و هفت سیاست ادواری، نقشی اثرگذار در پیشبرد اهداف کشور ایفا کند. در آغاز دوره هشتم، مقام معظم رهبری فرامینی در غنابخشی محتوا و ساختار و همچنین

۱- بیانات در دیدار اعضاء مجمع تشخیص مصلحت (۱۳۹۶/۶/۲۲)

۲- بیانات در دیدار رئیس و اعضاء مجمع تشخیص مصلحت نظام (۱۳۹۱/۱/۲۰)

۳- بیانات در دیدار اعضاء مجمع تشخیص مصلحت (۱۳۹۶/۶/۲۲)

۴- حکم انتصاب اعضاء دوره نهم مجمع تشخیص مصلحت نظام (۱۴۰۱/۶/۲۹)

۵- بیانات در دیدار رئیس و اعضاء دوره نهم مجمع تشخیص مصلحت نظام (۱۴۰۱/۷/۲۰)

۶- بیانات در دیدار با مردم اصفهان (۱۳۸۰/۸/۱۸)

نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی ابلاغ فرمودند که اهم آن عبارت بود از:

- سامان بخشیدن به مجموعه‌ی سیاست‌های کلی و بازنگری در عناوین و نیز در فرآیند تعیین و تنظیم آن؛

- سامان بخشیدن به مساله نظارت بر اجرای سیاست‌ها؛

- تعیین سازوکار لازم برای ارزیابی کارآمدی و اثربخشی سیاست‌ها.

و در حکم انتصاب اعضاء دوره نهم و نیز در دیدار اعضاء مجمع با ایشان، با تاکید بر پی‌گیری برای به سرانجام رساندن ماموریت‌های مذکور فرمودند: «در موضوع سیاست‌های کلی نباید نگاه افراطی یا تفریطی داشت زیرا هم گنجاندن مسائل آرمانی و هر چیز مفید برای کشور به عنوان سیاست کلی، نادرست است، هم جزئی‌نگری و تعیین بعضی کمیته‌ها و وارد شدن در جزئیات اجرایی و تقنینی.»؛

علاوه بر این، از جمله مطالبات مقام معظم رهبری در دوره هشتم، تدوین مجموعه‌ای کامل، منقح و یکپارچه از سیاست‌های کلی نظام بوده که کتاب حاضر در پاسخ به این مطالبه، تهیه و اینک با اصلاحات و اضافات، تجدید چاپ شده است. در این بازنشر، «سیاست‌های کلی نظام اسلامی در دوران بازسازی کشور» - که در زمان حیات حضرت امام خمینی(ره)، توسط ایشان ابلاغ شده بود (۱۳۶۷/۰۷/۱۱) - ، «سیاست‌های کلی برنامه‌های پنج‌ساله» و «سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» نیز اضافه شده و بدین ترتیب مجموعه سیاست‌های کلی ابلاغی تا آبان‌ماه ۱۴۰۲ در این مجموعه گرد آمده است.

لازم است یادآور شود با توجه به ضرورت حفظ اصالت متون ابلاغی، شیوه نگارش در زمان ابلاغ حفظ شده و هیچگونه ویرایشی در آن‌ها صورت نگرفته است. امید است بحول و قوه الهی این تلاش، گامی در جهت تحقق اهداف متعالی نظام در حوزه سیاست‌گذاری کلان باشد.

محمدباقر ذوالقدر

دبیرمجمع تشخیص مصلحت نظام

آبان‌ماه ۱۴۰۲

چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴

چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ (ابلاغی ۱۳۸۲/۰۸/۱۴)

بسم الله الرحمن الرحيم

با اتکال به قدرت لایزال الهی و در پرتو ایمان و عزم ملی و کوشش برنامه‌ریزی شده و مدبرانه‌ی جمعی و در مسیر تحقق آرمانها و اصول قانون اساسی، در چشم‌انداز بیست ساله:

ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل.

جامعه‌ی ایرانی در افق این چشم‌انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

- توسعه یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود، و متکی بر اصول اخلاقی و ارزشهای اسلامی، ملی و انقلابی، با تأکید بر: مردم سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادیهای مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسانها، و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی.
- برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه‌ی اجتماعی در تولید ملی.
- امن، مستقل و مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارنگی همه‌جانبه و پیوستگی مردم و حکومت
- برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب.
- فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه‌ی تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن.
- دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی

آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاور میانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقاء نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل. -الهام بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام با تحکیم الگوی مردم سالاری دینی، توسعه‌ی کارآمد، جامعه اخلاقی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای بر اساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره).

-دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان بر اساس اصول عزت، حکمت و مصلحت. ملاحظه: در تهیه، تدوین و تصویب برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالیانه، این نکته مورد توجه قرار گیرد که: شاخص‌های کمی کلان آنها از قبیل: نرخ سرمایه گذاری، درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، نرخ اشتغال و تورم، کاهش فاصله‌ی درآمد میان دهک‌های بالا و پایین جامعه، رشد فرهنگ و آموزش و پژوهش و توانایی‌های دفاعی و امنیتی، باید متناسب با سیاستهای توسعه و اهداف و الزامات چشم انداز، تنظیم و تعیین گردد و این سیاستها و هدفها به صورت کامل مراعات شود.

الف (سیاست‌های کلی ادواری

- سیاست‌های کلی نظام اسلامی در دوران بازسازی کشور (۱۳۶۷/۰۷/۱۱)
- سیاست‌های کلی برنامه دوم توسعه (۱۳۷۲/۰۸/۱۸)
- سیاست‌های کلی برنامه سوم توسعه (۱۳۷۸/۰۳/۱)
- سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۲/۰۹/۱۱)
- سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه (۱۳۸۷/۱۰/۲۱)
- سیاست‌های کلی قضایی پنج ساله (۱۳۸۸/۰۹/۳)
- سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (۱۳۹۴/۰۴/۰۹)
- سیاست‌های کلی برنامه هفتم (۱۴۰۱/۰۶/۲۱)

سیاست‌های کلی نظام اسلامی در دوران بازسازی کشور (ابلاغی ۱۳۶۷/۰۷/۱۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

بر هیچ یک از مردم و مسئولین پوشیده نیست که دوام و قوام جمهوری اسلامی ایران بر پایه سیاست نه شرقی و نه غربی استوار است و عدول از این سیاست، خیانت به اسلام و مسلمین و باعث زوال عزت و اعتبار و استقلال کشور و ملت قهرمان ایران خواهد بود.

جمهوری اسلامی ایران نباید تحت هیچ شرایطی از اصول و آرمان‌های مقدس و الهی خود دست بردارد. این‌شاءالله مردم سلحشور ایران کینه و خشم انقلابی و مقدس خویش را در سینه‌ها نگه داشته و شعله‌های ستم‌سوز آن را علیه شوروی جنایتکار و امریکای جهانخوار و اذناب آنان به کار خواهند گرفت تا به لطف خداوند بزرگ پرچم اسلام ناب محمدی - صلی الله علیه و آله و سلم - بر بام همه عالم قد برافرازد و مستضعفان و پابرهنگان و صالحان، وارثان زمین گردند. در مسئله بازسازی و سازندگی من اطمینان دارم که شخصیت‌های رده بالای نظام و مسئولین محترم و نیز مردم وفادار و انقلابی کشورمان چون گذشته هرگز قبول نمی‌کنند که نیل به این هدف به قیمت وابستگی ایران اسلامی به شرق و یا غرب تمام شود. اخیراً دست‌های پنهان و آشکار غرب و شرق به منظور ایجاد شکاف و اختلاف میان طرفداران انقلاب اسلامی به حيله جدیدی متوسل شده‌اند که مسئولین عزیز و رده بالای کشورمان و نیز شخصیت‌ها و چهره‌هایی از مجلس و دولت و روحانیون را به تفکر و گرایش‌ات وابستگی و همچنین عدول از مواضع گذشته و نهایتاً به شرق‌گرایی یا غرب‌گرایی متهم نمایند و مودیانه با طرح مسائلی از این قبیل که فلان شخصیت نظام جمهوری اسلامی راست‌گرا و یا میانه‌رو و یا سازش‌کار و غرب‌گراست و یا فلان مسئول تندرو و انقلابی شده است که نتیجتاً اعتماد مردم را به دست‌اندرکاران نظام سلب نمایند که با یاری

خداوند و با رشد و آگاهی مردم بازار این گونه القائات در این مملکت کساد و مشتریان آن اندک بوده‌اند و بر مردم ثابت است کسانی که سال‌ها و بارها چه قبل و چه بعد از انقلاب امتحان خود را در تعهد به اسلام و انقلاب داده‌اند و در این راه به پای چوبه‌های دار رفته و زندان‌ها کشیده و ترور گشته‌اند و سلامت خود را از دست داده‌اند و تحت شکنجه‌های شاه برای استقلال و آزادی مبارزه کرده‌اند، یقیناً دلشان به حال انقلاب و ثمرات آن نه تنها کمتر از دیگران نسوخته که بیشتر می‌سوزد و مسیر ارزشی و الهی و پر طراوت خویش را به هیچ وجه عوض نمی‌کنند. و من از باب وظیفه به مردم و فرزندان پر شور انقلاب می‌گویم که مبدا بدون در نظر گرفتن محذورات سیاسی و شرایط بسیار پیچیده و حساس کشور به طرح سوال‌ها و اشکالاتی روی آورید که بازگ کردن و تحلیل واقعی قضایا توسط مسئولین دلسوز نظام باعث کشف اسرار مملکت شده و برای نظام مسئله‌آفرین گردد و نه تنها گره‌ای را باز نکند که بر مشکلات مملکت نیز بیفزاید.

من سیاست داخلی و خارجی کشور را به دقت ملاحظه می‌کنم و تا زنده‌ام نخواهم گذاشت مسیر سیاست واقعی ما عوض شود و مسئولین نیز چیزی غیر از این نمی‌خواهند و انتظاری غیر از این از آنان نمی‌رود. من به بعضی از مسئولین هشدار می‌دهم که به شدت باید مراقب بود که خدای ناکرده آب به آسیاب دشمنان نریزیم و آنان را با اقوال و جبهه‌گیری‌هایمان شادمان نگردانیم. به مسئولین و دست‌اندرکاران در هر رده نیز می‌گویم که شرعا بر همه شما واجب است که همت کنید تا آخرین رگ و ریشه‌های وابستگی این کشور به بیگانگان را در هر زمینه‌ای قطع نمایید - که إن شاء الله خواهید کرد- و اگر مصلحت نظام و اسلام سکوت است، دردمندانه سکوت کنید که اجر سکوت برای پیشبرد اهداف نظام و اسلام به مراتب بیشتر از دفاع از اتهام وابستگی است. همان‌گونه که

قبلاً گفته‌ام سیاست بازسازی و تشخیص و تعیین اولویت در امر بازسازی مراکز آسیب‌دیده کشور به عهده سران محترم و متعهد سه قوه و آقای نخست وزیر است ولی باید توجه داشت که با در نظر گرفتن حجم عظیم کار و ضرورت تسریع در تعیین خطمشی بازسازی و سازندگی، حتماً از نظرات کارشناسان و صاحب‌نظران خصوصاً هیات دولت و وزرا و کمیسیون‌های مربوطه مجلس شورای اسلامی - که چهره‌های دلسوز و متعهد و مطلع در آن‌ها فراوانند - و نیز از مسئولین هر امری استفاده نمایند چرا که آنان نیز به خوبی دریافته‌اند که بازسازی و سازندگی جز از طریق تعاون و همفکری میسر نیست. و این کشور متعلق به اسلام و همه ملت ایران است و همان‌گونه که در جنگ همه در کنار هم بودند، در صلح و سازندگی هم باید در کنار یکدیگر باشند که این‌شاءالله مراکز علمی و دانشگاهی نیز در این مسئله بزرگ سهیم خواهند بود.

لازم به تذکر است که وزیر و یا مسئول مربوطه نیز در تصمیم‌گیری نهایی سران و نخست وزیر صاحب رای می‌باشند.

اما نکاتی که در بازسازی و سازندگی توجه به آن ضروری است:

۱- با اینکه اطمینان داریم که خانواده‌های معظم شهدا و جانبازان و اسرا و مفقودین هیچ‌گاه راضی نشده و نمی‌شوند که در برابر ایثار عزیزانشان که فقط به خاطر خدا و رسیدن به کمال بوده است سخن از رفاه و مادیات به میان آید و همت آنان بلندتر از این مقوله‌هاست، ولی بر دست‌اندرکاران نظام است که ذوق و استعداد و توان خود را در هر چه بهتر رسیدن به امور معنوی و مادی و ارزشی و فرهنگی این یادگاران هدایت و نور به کار گیرند و از خدمت بی‌شائبه و بی‌منت به آنان دریغ نکنند؛ هر چه انقلاب اسلامی ایران دارد از برکت مجاهدت شهدا و ایثارگران است. من می‌دانم که بسیاری از خانواده‌های عزیز شهدا و جانبازان و اسرا و مفقودین به خاطر مناعت طبع و بزرگواری و اخلاق کریمه خود در مصائب

و مشکلات زندگی به مسئولین مراجعه نکرده‌اند و یا مراجعه‌شان به حداقل بوده است. و همه نیز می‌دانیم که اکثریت این قشر و رزمندگان عزیز اسلام از طبقات محروم و کم درآمد بودند و مرفهین کمتر دل برای انقلاب سوختند، ولی وظیفه ماست که در حد توان و مقدرات قدرشناس زحمات آنان باشیم و من میل ندارم که این قدرشناسی فقط در حد تعریف و تمجید ظاهری خلاصه شود بلکه باید در همه نوع امتیازات اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی به آنان بها داده شود و ضرورتی نمی‌بینم که به این عزیزان سفارش و نصیحت کنم و رسالت بزرگ حفظ امانت خون‌های مقدس شهیدان را بازگو نمایم که بحمدالله تا به حال خانواده‌های شهدا و اسرا و مفقودین و جانبازان خود حافظ و نگهبان ارزش شهادت و ایثار بوده‌اند و بعد از این نیز به یاری خدا پاسدار آن خواهند بود.

۲- با قبول و اجرای صلح کسی تصور نکند که ما از تقویت بنیه دفاعی و نظامی کشور و توسعه و گسترش صنایع تسلیحاتی بی‌نیاز شده‌ایم، بلکه توسعه و تکامل صنایع و ابزار مربوط به قدرت دفاعی کشور از اهداف اصولی و اولیه بازسازی است و ما با توجه به ماهیت انقلابمان در هر زمان و هر ساعت احتمال تجاوز را مجدداً از سوی ابرقدرت‌ها و نوکرانشان باید جدی بگیریم.

۳- توجه به بازسازی مراکز صنعتی نباید کوچکترین خللی بر ضرورت رسیدن به امر خودکفایی کشاورزی وارد آورد، بلکه اولویت و تقدم این امر باید محفوظ بماند و مسئولین بیشتر از گذشته خود را مکلف به اجرای آن سازند و در امر احیای اراضی و مهار آب‌ها و ایجاد سدها و تشویق کشاورزان و دامداران و استفاده هر چه بیشتر از نعمت‌های بی‌کران الهی در طبیعت تلاش نمایند که مطمئناً خودکفایی در کشاورزی مقدمه‌ای است برای استقلال و خودکفایی در زمینه‌های دیگر.

۴- مهم‌ترین عامل در کسب خودکفایی و بازسازی توسعه مراکز علمی و

تحقیقات و تمرکز و هدایت امکانات و تشویق کامل و همه‌جانبه مخترعین و مکتشفین و نیروهای متعهد و متخصصی است که شهامت مبارزه با جهل را دارند و از لاک نگرش انحصاری علم به غرب و شرق به در آمده و نشان داده‌اند که می‌توانند کشور را روی پای خود نگه دارند. ان‌شاءالله این استعدادها در پیچ و خم کوچه‌های اداره‌ها خسته و ناتوان نشوند.

۵- برنامه‌ریزی در جهت رفاه متناسب با وضع عامه مردم توأم با حفظ شعائر و ارزش‌های کامل اسلامی و پرهیز از تنگ‌نظری‌ها و افراط‌گرایی‌ها و نیز مبارزه با فرهنگ مصرفی که بزرگترین آفت یک جامعه انقلابی است و تشویق به تولیدات داخلی و برنامه‌ریزی در جهت توسعه صادرات و گسترش مبادی صدور کالا و خروج از تکیه به صادرات نفت و نیز آزادی صادرات و واردات و به طور کلی تجارت بر اساس قانون و با نظارت دولت در نوع و قیمت.

۶- رعایت اصول ایمنی و حفاظتی مراکز و صنایع و ایجاد پناهگاه‌های جمعی برای مردم و کارگران که این اختصاص به زمان جنگ ندارد بلکه طریقه احتیاط در هر شرایط است.

۷- استفاده از نیروهای عظیم مردمی در بازسازی و سازندگی و بهادادن به مؤمنین انقلاب خصوصاً جبهه‌رفته‌ها و توسعه حضور مردم در کشاورزی و صنعت و تجارت و بازسازی شهرهای تخریب شده و شکستن طلسم انحصار در تجارت داخل و خارج به افراد خاص متمکن و مرفه و بسط آن به توده‌های مردم و جامعه.

۸- حفظ و نگهداری ترکیب یک یا چند شهر خراب‌شده در جنگ به‌منظور ترسیم علنی تجاوز دشمنان علیه انقلاب و کشورمان و نشان دادن قدرت دفاع و مقاومت قهرمانانه ملت که آیندگان فقط به اسناد و نوشته‌ها بسنده نکنند. البته این کار با رضایت کامل صاحبان املاک و با ایجاد شهرهای مجاور باید انجام شود.

۹- تأکید بر حفظ ارزش‌ها و شئون اخلاقی و اجتماعی و نیز سالم‌سازی

اجتماعات که گروهی از خدا بی‌خبر و فرصت‌طلب تصور نکنند که مردم در برابر نیات پلید آنان بی‌تفاوتند. إن شاء الله خداوند همه را از شرّ نفس اماره و شرّ دشمنان محافظت فرماید و به همه شرح صدر و تدبیر در امور و اخلاص در عمل و ایثار در خدمت به خلق، مرحمت کند.

«احمد» به صورت آزاد بهتر می‌تواند به اسلام و مردم کشور خدمت نماید و تنها در جلسات شرکت می‌کند تا گزارش مسائل سریع‌تر به اینجانب برسد.

والسلام علی من اتبع الهدی

۱۳۶۷/۰۷/۱۱

روح‌الله الموسوی الخمینی

سیاست‌های کلی برنامه دوم توسعه (ابلاغی ۱۳۷۲/۰۸/۱۸)

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب حجت‌الاسلام و المسلمین آقای هاشمی رفسنجانی

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

آن‌چه سیاست‌های حاکم بر برنامه‌های دوم را تشکیل می‌دهد پس از لحاظ کردن احکام شریعت اسلامی که اصل مقرر در قانون اساسی است و به معنای آن است که باید همه‌ی مواد برنامه در بخش‌های اقتصادی و پولی و فرهنگی و سیاسی و اجتماعی و غیر آن با ظواهر احکام فقهی هیچ‌گونه تعارض و تنافی نداشته بلکه در همه‌ی موارد مذکور در فقه اسلام بر آن منطبق باشد، به ترتیب زیر است:

۱- رعایت عدالت اجتماعی در:

الف: تقسیم بهینه منابع و امکانات عمومی.

ب: دریافت مالیات بر حسب برخورداری از درآمد.

ج: حمایت جدی و قانونی از اقشار مستضعف جامعه در زمینه‌های مربوط به خدمات دولت و قوه‌ی قضائیه.

د: بذل توجه و کمک بیشتر به مناطق محروم و روستاها در زمینه‌های مختلف، خاصه: ایجاد اشتغال، بهداشت و توسعه فضاهای آموزشی و فرهنگی. ه: اتخاذ تدابیر مناسب برای جلوگیری از هزآن‌چه منجر به درآمدهای بادآورده می‌شود.

و: ایجاد زمینه‌های اشتغال با رعایت استعدادها و اولویت‌های منطقه‌ای.

ز: گسترش و بهبود نظام تأمین اجتماعی.

۲- تقویت و ترجیح ارزش‌های انقلابی در عرضه کردن منابع مالی و امکانات دولتی با اولویت‌دادن به کسانی که این منابع را در راه توسعه‌ی کشور و رشد آرمان‌های انقلابی و اسلامی به کار می‌برند و کسانی که در راه تحکیم انقلاب و

- نظام اسلامی تلاش بزرگی کرده‌اند از قبیل ایثارگران و رزمندگان و بسیجیان.
- ۳- گسترش تولید داخلی، به‌ویژه در زمینه‌ی کشاورزی و تامین نیازهای اساسی جامعه و کاهش واردات اجناس مصرفی و غیرضرور، همراه با افزایش کیفیت فرآورده‌ها در کشور و توسعه‌ی صادرات غیرنفتی.
- ۴- تصحیح و اصلاح نظام اداری و قضایی تا رسیدن به وضعی که بتواند برنامه را در جهت هدف‌هایش به‌درستی اجرا کند، به‌وسیله کاستن از حجم، افزودن بر تحرک و کارایی، بکارگیری مدیران لایق، امین و متعهد، تنظیم قوانین مورد نیاز، تعبیه نظام نظارت و پیراستن از عیوب اخلاقی مانند کم‌کاری، رشوه‌خواری، بی‌تفاوتی در انجام وظائف و کاغذبازی در هر گوشه‌ی معیوب از آن.
- ۵- اهتمام لازم به بخش‌های اجتماعی و توسعه‌ی سهم آن در برنامه از قبیل: امنیت عمومی و قضایی، فرهنگ، آموزش همگانی، بهداشت و درمان، آموزش عالی و تحقیقات، حفظ محیط‌زیست و تربیت بدنی.
- ۶- جهت‌دادن کلیه‌ی فعالیت‌های اجرایی و تبلیغی به سمت رشد معنویت و فضیلت اخلاقی در جامعه، تعمیق و گسترش حساسیت‌ها و باور دینی، گسترش ارزش‌های انقلابی، حفظ کرامت انسانی، ایجاد نظم و قانون‌پذیری و روحیه‌ی کار و تلاش و خوداتکایی و قناعت و جلوگیری از اسراف و مصرف‌گرایی و پرداختن به زوائد.
- ۷- رعایت اولویت در سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی و غیر زیربنایی با هدف تکمیل زنجیره‌ی تولید برای مصرف داخلی و صادرات و بی‌نیاز کردن کشور از خارج در مصارف عمده و نیازهای اساسی و همچنین در تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام و تامین حداقل نیازهای دفاعی کشور، و جلوگیری از سرمایه‌گذاری در اموری که با این هدف‌ها ناسازگار است و موجب هدر دادن سرمایه‌ها و یا تضییع منابع می‌گردد.
- ۸- توجه و عنایت جدی بر مشارکت عامه‌ی مردم در سازندگی کشور و رعایت جهات زیر در امر واگذاری موسسات اقتصادی به مردم:

- الف: امر و آگذاری در جهت تحقق اهداف برنامه باشد و خود هدف قرار نگیرد.
- ب: در چهارچوب قانون اساسی صورت پذیرد.
- ج: موجب تهدید امنیت ملی و یا تزلزل حاکمیت ارزش‌های اسلامی و انقلابی نگردد.
- د: به خدشه دار شدن حاکمیت نظام یا تضییع حق مردم و یا ایجاد انحصار نینجامد.
- ه: به مدیریت سالم و اداره درست کار توجه شود.
- ۹- اتخاذ تدابیر لازم برای نظارت شایسته و پیوسته بر اجرای برنامه و جلوگیری از اعمال سلیقه‌های فردی و بخشی.
- ۱۰- تقویت بنیه دفاعی کشور در حد نیاز و در محدوده‌ی سیاست‌هایی که اعلام می‌گردد.
- ۱۱- رعایت نکات زیر در سیاست‌های پولی و بانکی:
- الف: امحاء تدریجی استقراض داخلی.
- ب: اتخاذ تدابیر لازم برای احیای سنت قرض الحسنه در مجموعه بانکی کشور.
- ج: تسهیل دریافت اعتبار برای کسانی که از توانائی‌های کاری و فکری و فنی برخوردارند.
- د: اتخاذ تدابیر لازم برای دچار نشدن کشور به استقراض خارجی و تلاش برای رهایی تدریجی از تعهدات فعلی.
- ۱۲- رعایت اصول اعلام‌شده‌ی جمهوری اسلامی در سیاست خارجی و توجه اکید به عناوین عزت و حکمت و مصلحت در این روابط.
- توفیق جناب‌عالی و همی مدیران و دست‌اندرکاران اداره‌ی کشور را از خداوند متعال مسالت می‌کنم.

سیدعلی خامنه‌ای

۷۲/۸/۱۸

سیاست‌های کلی برنامه سوم توسعه (ابلاغی ۱۳۷۸/۰۳/۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای خاتمی ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران
اینک بفضل و عنایت خداوند سبحان و توجهات حضرت بقیه‌الله‌الاعظم ارواحنا
فداه سیاست‌های کلی برنامه پنج‌ساله‌ی سوم برابر اصل یکصد و دهم قانون
اساسی ابلاغ میگردد.

این سیاستها با هدف: استقرار عدالت اجتماعی، ارتقاء دینی و علمی و فرهنگی،
امنیت و رفاه اقتصادی، افزایش عزت و اعتبار بین‌المللی که در مدّت برنامه‌ی
سوم از اولویت برخوردار است، با اصرار مؤکد بر حضور و مشارکت مردم تنظیم
شده و میتواند پایه و چهارچوب متین و قابل تحقق برای پیشرفت و توسعه‌ی
کشور باشد، انشاءالله.

بیشک مراقبت و دقت نظر جنابعالی و دیگر مسئولان محترم در مجلس و دولت
خواهد توانست با بهره‌گیری از تجارب گذشته، تحقق این سیاستها را در سرتاسر
برنامه و قوانین و مقررات مترتب بر آن تضمین کند. همچنانکه نظارت مستمر
مجمع تشخیص مصلحت بعنوان یکی از وظائف آن مجمع محترم، اطمینان
لازم برای پیاده شدن این سیاستها در مراحل تنظیم و اجرای برنامه را تأمین
خواهد کرد.

لازم میدانم ق‌ردانی و خرسندی خود را از تحول مثبتی که در روند تعیین
سیاستهای کلان پدیده آمده ابراز دارم و از همه‌ی دستگاههای تخصصی و
کارشناسی که در رده‌های گوناگون در این امر شرکت کرده‌اند، بویژه از مجمع
تشخیص مصلحت، هیئت دولت، سازمان برنامه و دبیرخانه‌ی مجمع تشخیص
تشکر نمایم.

نسخه‌ی حاوی مجموعه‌ی سیاستها همزمان برای مجلس شورای اسلامی و
مجمع تشخیص مصلحت ارسال می‌گردد.

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته

سیدعلی خامنه‌ای

۷۸/۳/۱

بسم الله الرحمن الرحيم

• اقتصادی:

- ۱- تمرکز دادن همه فعالیت‌های مربوط به رشد و توسعه‌ی اقتصادی به سمت و سوی «عدالت اجتماعی» و کاهش فاصله میان درآمدهای طبقات، رفع محرومیت از قشرهای کم درآمد
- ۲- ایجاد نظام جامع تأمین اجتماعی برای حمایت از حقوق محرومان و مستضعفان و مبارزه با فقر و حمایت از نهادهای عمومی و مؤسسات و خیریه‌های مردمی با رعایت ملاحظات دینی و انقلابی
- ۳- تلاش برای مهار تورم و حفظ قدرت خرید گروه‌های متوسط و کم‌درآمد جامعه و کمک به سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال برای آنان.
- ۴- اصلاح نظام مالیاتی در جهت: برقراری عدالت در گرفتن مالیات، توجه به ضرورت تولید و سرمایه‌گذاریهای تولیدی، و ایجاد انگیزه‌های مردمی در پرداختن مالیات و افزایش نسبت مالیات در درآمدهای دولت
- ۵- اهتمام به توسعه و عمران روستاها و توجه ویژه به معیشت روستائینان
- ۶- فراهم‌آوردن زمینه‌های اشتغال بیشتر با ایجاد انگیزه‌های مناسب و حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری و کارآفرینی و توسعه فعالیت‌های اشتغال‌زا در جهت کاهش بیکاری، بخصوص در بخش‌های کشاورزی و صنایع تبدیلی و کارگاه‌های متوسط و کوچک
- ۷- اصلاح مقرراتی که انحصارهایی در فعالیت‌های اقتصادی بوجود آورده یا خواهد آورد با رعایت موارد پیش‌بینی شده در قانون اساسی و مصالح کشور.
- ۸- عدم ترجیح بخش‌های دولتی و عمومی که فعالیت اقتصادی دارند نسبت به بخش‌های خصوصی و تعاونی در برخورداری از امتیازات و دسترسی به اطلاعات
- ۹- رعایت مندرجات بند ۸ از سیاست‌های برنامه‌ی دوم در امر واگذاری مؤسسات اقتصادی دولت به بخش‌های تعاونی و خصوصی

۱۰- حفظ امنیت سرمایه گذاری ، و ارج نهادن به سازندگی و کارآفرینی ، و حفظ حرمت دارائیهای ناشی از راههای قانونی و مشروع

۱۱- برنامه‌ریزی جامع برای دستیابی به جهش در صادرات غیرنفتی ، و کاستن از تکیه بر درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام.

۱۲- استفاده‌ی مطلوب از موقعیت و مزیت جغرافیایی کشور بویژه در امر بازرگانی

۱۳- فراهم ساختن امنیت غذایی و خودکفایی در کالاهای اساسی ، بوسیله‌ی افزایش تولید داخلی بویژه در زمینه‌ی کشاورزی

۱۴- اصلاح نظام پولی و سامان بخشیدن به بازارهای مالی کشور در جهت: حفظ ارزش پول ملی ، و تجهیز منابع مالی برای سرمایه گذاری مولد و اشتغال آفرین

۱۵- رعایت دقیق منافع ملی و اصول قانون اساسی و پرهیز از سلطه‌ی بیگانگان در جذب منابع خارجی.

۱۶- آموزش و بازآموزی نیروی انسانی در سطوح گوناگون ، برای پاسخگویی به نیاز بنگاههای اقتصادی ، و فراهم ساختن مهارت‌ها و تخصصهای لازم در همه‌ی سطوح.

• فرهنگ

۱۷- اعتلاء و عمق بخشیدن به معرفت و بصیرت دینی و قرآنی ، و تحکیم فکری و عملی ارزشهای انقلاب اسلامی ، و مقابله‌ی با تهاجم فرهنگی بیگانه.

۱۸- زنده و نمایان نگاهداشتن اندیشه‌ی دینی و سیاسی حضرت امام خمینی رحمة الله علیه در همه‌ی سیاستگذاریها و برنامه‌ریزیها ، و برجسته کردن نقش آن بعنوان یک معیار اساسی.

۱۹- رعایت آراستگی سیمای جامعه و کشور و محیط سازندگی به ارزشهای اسلامی و انقلابی

۲۰- جهت‌دهی رسانه‌ها بخصوص صداوسیما به سمت سالم‌سازی فضای عمومی و رشد آگاهیها و فضائل اخلاقی و اطلاع‌رسانی صحیح و تحقق سیاستهای کلی برنامه توسعه

۲۱- توجه به پرورش و شکوفایی استعدادها ، تشویق خلاقیت و نوآوری علمی، تقویت امر پژوهش ، و بالا بردن توان علمی و فناوری کشور.

۲۲- معرفی و ترویج فرهنگ و ارزشهای والای اسلام و ایران اسلامی به جهانیان و تبیین شخصیت و مبانی سیاسی و فکری امام‌خمينی رحمه الله عليه به آنان و توجه به تجربه‌ی دیگر کشورها - بویژه کشورهاییکه مشترکات بیشتری با ما دارند - در برنامه‌ی توسعه و شناسایی نکاتی که به موفقیت یا ناکامی آنان انجامیده است.

• اجتماعی ، سیاسی ، دفاعی ، امنیتی

۲۳- گسترش و عمق‌بخشیدن روحیه‌ی تعاون و مشارکت عمومی ، و بهره‌مند ساختن دولت از همدلی و توانائیهای عظیم مردم

۲۴- اهتمام به موضوع «جوانان»، ایجاد زمینه‌های مساعد برای پیشرفت معنوی و علمی و مسئولیت‌پذیری ، و تلاش برای رفع دغدغه‌هایی از قبیل ازدواج و آینده‌ی شغلی و علمی آنان.

۲۵- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و در صحنه‌های اجتماعی ، و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه‌ی عرصه‌ها ، و توجه ویژه به نقش سازنده‌ی آنان.

۲۶- اولویت دادن به ایثارگران انقلاب اسلامی در عرضه‌ی منابع مالی و فرصتها و امکانات دولتی در صحنه‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی.

۲۷- اهتمام به نظم ، قانونگرایی ، روحیه کار و تلاش ، خوداتکایی ، قناعت و پرهیز از اسراف و تبذیر در سطح جامعه ، بویژه در کارگزاران و مسئولان نظام و مبارزه با فساد.

۲۸- اصلاح نظام اداری در جهت : افزایش تحرک و کارایی ، بهبود خدمت‌رسانی به مردم ، تأمین کرامت و معیشت کارکنان ، به کارگیری مدیران لایق و امین و تأمین شغلی آنان ، حذف یا ادغام مدیریتهای موازی ، تأکید بر تمرکززدایی در

حوزه‌های اداری و اجرایی، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن، و تنظیم قوانین موردنیاز.

۲۹- تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت، و اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی.

۳۰- آمایش سرزمینی بعنوان چارچوب بلندمدت در برنامه‌ریزی‌ها مبتنی بر اصول ذیل:

-ملاحظات امنیتی و دفاعی.

-کارآیی و بازدهی اقتصادی.

-وحدت و یکپارچگی سرزمین.

-گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای.

-حفاظت محیط زیست و احیاء منابع طبیعی.

-حفظ هویت اسلامی، ایرانی و حراست از میراث فرهنگی.

-تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور.

-توجه به توسعه متکی بر منابع داخلی و رفع محرومیتها خصوصاً در مناطق روستایی کشور.

۳۱- ثبات در سیاست خارجی بر اساس اصول: عزت، حکمت و مصلحت و تعقیب هدفهای زیر:

-گسترش همکاری‌های دوجانبه و منطقه‌ای و بین‌المللی

-ادامه پرهیز از تنشخ [تنشخ] در روابط با کشورهای غیرمتخاصم

-بهره‌گیری از روابط برای افزایش توان ملی

-مقابله با افزون‌خواهی و اقدام متجاوزانه در روابط خارجی

-تلاش برای رهایی منطقه از حضور نظامی بیگانگان

-مقابله با تک‌قطبی شدن جهان

- حمایت از مسلمانان و ملت‌های مظلوم و مستضعف
- تلاش برای ایجاد نزدیکی بیشتر میان کشورهای اسلامی
- تلاش برای اصلاح ساختار سازمان ملل
- ۳۲- افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی و انتظامی بمنظور بازدارندگی و پاسخگویی مؤثر به تهدیدها ، و تأمین منافع ملی و امنیت عمومی ، و پشتیبانی از سیاست خارجی و گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه با بهره‌گیری از همه‌ی امکانات.
- ۳۳- توجه جدی در تخصیص منابع ، به وظایف مربوط به اعمال حاکمیت دولت ، بهبود امنیت عمومی و پیشگیری و مقابله مؤثر با جرائم و مفسد اجتماعی و امنیتی از طریق تقویت و هماهنگی دستگاه‌های قضایی ، امنیتی ، انتظامی.
- ۳۴- بهبود و تکمیل سازمانی و توزیع جغرافیایی نیروهای مسلح ، متناسب با اندازه و نوع تهدیدها و آمایش سرزمینی.
- ۳۵- تقویت و توسعه و نوسازی صنایع دفاعی کشور با تأکید بر گسترش تحقیقات و سرعت دادن به انتقال فناوریهای پیشرفته.
- ۳۶- توجه ویژه به حضور و سهم نیروهای مردمی در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفین.

سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه (ابلاغی ۱۳۸۲/۰۹/۱۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای خاتمی ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

با سلام و تحیت

در پی ابلاغ سند چشم‌انداز بیست‌ساله که به حول و قوه‌ی الهی و توجهات حضرت بقیه‌الله ارواحنا فداه خواهد توانست مسیر توسعه و سازندگی کشور را در جهت هدفهای والای جمهوری اسلامی نمایان و مشخص سازد، اینک سیاست‌های کلی برنامه‌ی چهارم که نخستین برنامه‌ی دوران بیست‌ساله است برابر اصل ۱۱۰ قانون اساسی ابلاغ می‌گردد.

انتظار می‌رود چارچوب این سیاستها و نقاط مورد تکیه در آن بتواند به تدوین برنامه‌ای جامع و عملیاتی برای دوره پنج‌ساله بیانجامد. بی‌گمان اهتمام و دقت نظر جنابعالی و هیأت محترم دولت و از آن پس مجلس محترم شورای اسلامی می‌توانند در این باره نقش تعیین‌کننده خود را ایفا کنند.

تأکید بر این معنا بدین علت ضرورت می‌یابد که برخی از سیاستهای کلی مطرح در برنامه سوم از توجه کافی در تقنین و اجرا برخوردار نگشت. مجمع محترم تشخیص مصلحت و نیز خود دستگاههای تقنینی و اجرایی می‌توانند این کمبود را به نحو شایسته‌ای در این برنامه برطرف کنند.

لازم می‌دانم از مجمع محترم تشخیص مصلحت و هیأت محترم دولت و سازمان مدیریت و برنامه ریزی و دبیرخانه مجمع و نیز کارشناسان فعال و همکار با این مجموعه‌ها که در تنظیم سیاستهای کلی برنامه چهارم نقش‌آفرینی کردند صمیمانه سپاسگزاری کنم.

نسخه حاوی مجموعه سیاستها همزمان برای مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت ارسال می‌شود.

سید علی خامنه‌ای

۸۲/۹/۱۱

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران

- امور فرهنگی، علمی و فناوری:

- ۱- اعتلاء و عمق و گسترش دادن معرفت و بصیرت دینی بر پایه قرآن و مکتب اهل بیت (علیهم السلام).
- استوار کردن ارزشهای انقلاب اسلامی در اندیشه و عمل.
- تقویت فضایل اخلاقی و ایمان، روحیه ایثار و امید به آینده.
- برنامه‌ریزی برای بهبود رفتارهای فردی و اجتماعی.
- ۲- زنده و نمایان نگاه داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاست‌گذاریها و برنامه‌ریزیها.
- ۳- تقویت وجدان کاری و انضباط اجتماعی و روحیه کار و ابتکار، کارآفرینی، درستکاری و قناعت، و اهتمام به ارتقاء کیفیت تولید.
- فرهنگ‌سازی برای استفاده از تولیدات داخلی، افزایش تولید و صادرات کالا و خدمات.
- ۴- ایجاد انگیزه و عزم ملی برای دستیابی به اهداف مورد نظر در افق چشم‌انداز.
- ۵- تقویت وحدت و هویت ملی مبتنی بر اسلام و انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی و آگاهی کافی درباره تاریخ ایران، فرهنگ، تمدن و هنر ایرانی-اسلامی و اهتمام جدی به زبان فارسی.
- ۶- تعمیق روحیه دشمن‌شناسی و شناخت ترفندها و توطئه‌های دشمنان علیه انقلاب اسلامی و منافع ملی، ترویج روحیه ظلم‌ستیزی و مخالفت با سلطه‌گری استکبار جهانی.
- ۷- سالم‌سازی فضای فرهنگی، رشد آگاهیها و فضایل اخلاقی و اهتمام به امر به معروف و نهی از منکر.
- اطلاع‌رسانی مناسب برای تحقق ویژگیهای مورد نظر در افق چشم‌انداز.

۸- مقابله با تهاجم فرهنگی.

-گسترش فعالیت رسانه‌های ملی در جهت تبیین اهداف و دستاوردهای ایران اسلامی برای جهانیان.

۹- سازماندهی و بسیج امکانات و ظرفیتهای کشور در جهت افزایش سهم کشور در تولیدات علمی جهان.

-تقویت نهضت نرم‌افزاری و ترویج پژوهش.

-کسب فناوری، بویژه فناوریهای نو شامل ریزفناوری و فناوریهای زیستی، اطلاعات و ارتباطات، زیست محیطی، هوافضا و هسته‌ای.

۱۰- اصلاح نظام آموزشی کشور شامل: آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی، و کارآمد کردن آن برای تأمین منابع انسانی مورد نیاز در جهت تحقق اهداف چشم‌انداز.

۱۱- تلاش در جهت تبیین و استحکام مبانی مردم‌سالاری دینی و نهادینه کردن آزادیهای مشروع از طریق آموزش، آگاهی بخشی و قانونمند کردن آن.

- امور اجتماعی، سیاسی، دفاعی و امنیتی:

۱۲- تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصتهای برابر و ارتقاء سطح شاخصهایی از قبیل آموزش، سلامت، تأمین غذا، افزایش درآمد سرانه و مبارزه با فساد.

۱۳- ایجاد نظام جامع تأمین اجتماعی برای حمایت از حقوق محرومان و مستضعفان و مبارزه با فقر و حمایت از نهادهای عمومی و مؤسسات و خیریه‌های مردمی با رعایت ملاحظات دینی و انقلابی.

۱۴- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و در صحنه‌های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان.

۱۵- تقویت هویت ملی جوانان متناسب با آرمانهای انقلاب اسلامی.

- فراهم کردن محیط رشد فکری و علمی و تلاش در جهت رفع دغدغه‌های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیبهای اجتماعی آنان.
- توجه به مقتضیات دوره جوانی و نیازها و تواناییهای آنان.
- ۱۶- ایجاد محیط و ساختار مناسب حقوقی، قضایی و اداری برای تحقق اهداف چشم‌انداز.
- ۱۷- اصلاح نظام اداری و قضایی در جهت: افزایش تحرک و کارایی، بهبود خدمت رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به‌کارگیری مدیران و قضات لایق و امین و تأمین شغلی آنان، حذف یا ادغام مدیریتهای موازی، تأکید بر تمرکز زدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن و تنظیم قوانین مورد نیاز.
- ۱۸- گسترش و عمق بخشیدن به روحیه تعاون و مشارکت عمومی و بهره‌مند ساختن دولت از همدلی و تواناییهای عظیم مردم.
- ۱۹- آمایش سرزمینی مبتنی بر اصول ذیل:
 - ملاحظات امنیتی و دفاعی.
 - کارایی و بازدهی اقتصادی.
 - وحدت و یکپارچگی سرزمین.
 - گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای.
 - حفاظت محیط زیست و احیاء منابع طبیعی.
 - حفظ هویت اسلامی، ایرانی و حراست از میراث فرهنگی.
 - تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرون اقتصاد کشور.
 - رفع محرومیتها خصوصاً در مناطق روستایی کشور.
- ۲۰- تقویت امنیت و اقتدار ملی با تأکید بر رشد علمی و فناوری، مشارکت و ثبات سیاسی، ایجاد تعادل میان مناطق مختلف کشور، وحدت و هویت ملی،

- قدرت اقتصادی و دفاعی و ارتقاء جایگاه جهانی ایران.
- ۲۱- هویت بخشی به سیمای شهر و روستا.
- بازآفرینی و روزآمد سازی معماری ایرانی- اسلامی.
- رعایت معیارهای پیشرفته برای ایمنی بناها و استحکام ساخت و سازها.
- ۲۲- تقویت و کارآمدکردن نظام بازرسی و نظارت.
- اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی.
- ۲۳- اولویت دادن به ایثارگران انقلاب اسلامی در عرضه منابع مالی و فرصتها و امکانات و مسئولیتهای دولتی در صحنه‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی.
- ۲۴- ارتقاء توان دفاعی نیروهای مسلح برای بازدارندگی، ابتکار عمل و مقابله مؤثر در برابر تهدیدها و حفاظت از منافع ملی و انقلاب اسلامی و منابع حیاتی کشور.
- ۲۵- توجه ویژه به حضور و سهم نیروهای مردمی در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفین.
- ۲۶- تقویت، توسعه و نوسازی صنایع دفاعی کشور با تأکید بر گسترش تحقیقات و سرعت دادن به انتقال فناوریهای پیشرفته.
- ۲۷- توسعه نظم و امنیت عمومی و پیشگیری و مقابله مؤثر با جرائم و مفاسد اجتماعی و امنیتی از طریق تقویت و هماهنگی دستگاههای قضایی، امنیتی و نظامی و توجه جدی در تخصیص منابع به وظایف مربوط به اعمال حاکمیت دولت.
- امور مربوط به مناسبات سیاسی و روابط خارجی:**
- ۲۸- ثبات در سیاست خارجی بر اساس قانون اساسی و رعایت عزت، حکمت و مصلحت و تقویت روابط خارجی از طریق:
- گسترش همکاریهای دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی.
- ادامه پرهیز از تشنج در روابط با کشورها.

- تقویت روابط سازنده با کشورهای غیرمتخاصم.
 - بهره‌گیری از روابط برای افزایش توان ملی.
 - مقابله با افزون‌خواهی و اقدام متجاوزانه در روابط خارجی.
 - تلاش برای رهایی منطقه از حضور نظامی بیگانگان.
 - مقابله با تک‌قطبی شدن جهان.
 - حمایت از مسلمانان و ملت‌های مظلوم و مستضعف بویژه ملت فلسطین.
 - تلاش برای همگرایی بیشتر میان کشورهای اسلامی.
 - تلاش برای اصلاح ساختار سازمان ملل.
- ۲۹- بهره‌گیری از روابط سیاسی با کشورها برای نهادینه‌کردن روابط اقتصادی، افزایش جذب منابع و سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری پیشرفته و گسترش بازارهای صادراتی ایران و افزایش سهم ایران از تجارت جهانی و رشد پرشتاب اقتصادی مورد نظر در چشم‌انداز.
- ۳۰- تحکیم روابط با جهان اسلام و ارائه تصویر روشن از انقلاب اسلامی و تبیین دستاوردها و تجربیات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جمهوری اسلامی و معرفی فرهنگ غنی و هنر و تمدن ایرانی و مردم‌سالاری دینی.
- ۳۱- تلاش برای تبدیل مجموعه کشورهای اسلامی و کشورهای دوست منطقه به یک قطب منطقه‌ای اقتصادی، علمی، فناوری و صنعتی.
- ۳۲- تقویت و تسهیل حضور فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مجامع جهانی و سازمان‌های فرهنگی بین‌المللی.
- ۳۳- تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج زبان فارسی در میان آنان، حمایت از حقوق آنان، و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی.

– امور اقتصادی

۳۴- تحقق رشد اقتصادی پیوسته، باثبات و پرشتاب متناسب با اهداف چشم‌انداز.

- ایجاد اشتغال مولد و کاهش نرخ بیکاری.

۳۵- فراهم نمودن زمینه‌های لازم برای تحقق رقابت پذیری کالاها و خدمات کشور در سطح بازارهای داخلی و خارجی و ایجاد ساز و کارهای مناسب برای رفع موانع توسعه صادرات غیرنفتی.

۳۶- تلاش برای دستیابی به اقتصادی متنوع و متکی بر منابع دانش و آگاهی، سرمایه انسانی و فناوری نوین.

۳۷- ایجاد ساز و کار مناسب برای رشد بهره‌وری عوامل تولید (انرژی، سرمایه، نیروی کار، آب و خاک ...).

- پشتیبانی از کارآفرینی، نوآوری و استعدادهای فنی و پژوهشی.

۳۸- تأمین امنیت غذایی کشور با تکیه بر تولید از منابع داخلی و تأکید بر خودکفایی در تولید محصولات اساسی کشاورزی.

۳۹- مهار تورم و افزایش قدرت خرید گروههای کم درآمد و محروم و مستضعف و کاهش فاصله بین دهک‌های بالا و پایین درآمدی جامعه و اجرای سیاست‌های مناسب جبرانی.

۴۰- توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن.

- مهار آبهایی که از کشور خارج می‌شود و اولویت استفاده از منابع آبهایی مشترک.

۴۱- حمایت از تأمین مسکن گروههای کم درآمد و نیازمند.

۴۲- حرکت در جهت تبدیل درآمد نفت و گاز به داراییهای مولد به منظور پایدارسازی فرآیند توسعه و تخصیص و بهره‌برداری بهینه از منابع.

۴۳- توسعه روستاها.

-ارتقاء سطح درآمد و زندگی روستاییان و کشاورزان و رفع فقر، با تقویت زیرساختهای مناسب تولید و تنوع بخشی و گسترش فعالیتهای مکمل بویژه صنایع تبدیلی و کوچک و خدمات نوین، با تأکید بر اصلاح نظام قیمت‌گذاری محصولات.

۴۴- هم‌افزایی و گسترش فعالیتهای اقتصادی در زمینه‌هایی که دارای مزیت نسبی هستند از جمله صنعت، معدن، تجارت، مخابرات، حمل‌ونقل و گردشگری، بویژه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی و خدمات مهندسی پشتیبان آن، صنایع انرژی‌بر و زنجیره پایین‌دستی آنها، با اولویت سرمایه‌گذاری در ایجاد زیربناها و زیرساختهای مورد نیاز، و ساماندهی سواحل و جزایر ایرانی خلیج فارس در چارچوب سیاست‌های آمایش سرزمین.

۴۵- تثبیت فضای اطمینان‌بخش برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران با اتکاء به مزیت‌های نسبی و رقابتی و خلق مزیت‌های جدید و حمایت از مالکیت و کلیه حقوق ناشی از آن.

۴۶- ارتقاء بازار سرمایه ایران و اصلاح ساختار بانکی و بیمه‌ای کشور با تأکید بر کارایی، شفافیت، سلامت و بهره‌مندی از فناوریهای نوین.

-ایجاد اعتماد و حمایت از سرمایه‌گذاران با حفظ مسؤلیت‌پذیری آنان.

-تشویق رقابت و پیشگیری از وقوع بحرانها و مقابله با جرمهای مالی.

۴۷- توانمندسازی بخشهای خصوصی و تعاونی به عنوان محرک اصلی رشد اقتصادی و کاهش تصدی دولت همراه با حضور کارآمد آن در قلمرو امور حاکمیتی در چارچوب سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی که ابلاغ خواهد شد.

۴۸- ارتقاء ظرفیت و توانمندیهای بخش تعاونی از طریق تسهیل فرآیند دستیابی به منابع، اطلاعات، فناوری، ارتباطات و توسعه پیوندهای فنی، اقتصادی و مالی آن.

۴۹- توجه و عنایت جدی بر مشارکت عامه مردم در فعالیتهای اقتصادی کشور و

- رعایت جهات زیر در امر واگذاری مؤسسات اقتصادی دولت به مردم:
- امر واگذاری در جهت تحقق اهداف برنامه باشد و خود هدف قرار نگیرد.
 - در چارچوب قانون اساسی صورت پذیرد.
 - موجب تهدید امنیت ملی و یا تزلزل حاکمیت ارزشهای اسلامی و انقلاب نگردد.
 - به خدشه دار شدن حاکمیت نظام یا تضییع حق مردم و یا ایجاد انحصار نیانجامد.
 - به مدیریت سالم و اداره درست کار توجه شود.
- ۵۰- اهتمام به نظم و انضباط مالی و بودجه‌ای و تعادل بین منابع و مصارف دولت.
- ۵۱- تلاش برای قطع اتکای هزینه‌های جاری به نفت و تأمین آن از محل درآمدهای مالیاتی و اختصاص عواید نفت برای توسعه سرمایه‌گذاری بر اساس کارآیی و بازدهی.
- ۵۲- تنظیم سیاستهای پولی، مالی و ارزی با هدف دستیابی به ثبات اقتصادی و مهار نوسانات.
- ملاحظه: شاخصهای کمی و نحوه انطباق محتوای برنامه‌ها و بودجه‌های سالانه متناسب با سیاستهای کلی برنامه چهارم تهیه و ارائه شود.

سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه (ابلاغی ۱۳۸۷/۱۰/۲۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر احمدی نژاد

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

با سلام و تحیت ،

پیش روی بودن دومین پنجسال از سند چشم انداز دوره‌ی بیست ساله کشور و ابلاغ بعضی از سیاست‌های کلی اصولی مانند سیاست‌های کلی اصل ۴۴ از یکطرف و بعضی تحولات جهانی از طرف دیگر اقتضاء می‌کند که هرچه زودتر قانون برنامه‌ی پنجساله پنجم کشور با جهت‌گیری دستیابی به اهداف مرحله‌ای متناسب با سند چشم انداز بیست ساله تهیه گردد. اینک سیاست‌های کلی برنامه پنجم که باید مبنای تهیه و تدوین قانون برنامه‌ی پنجساله پنجم توسعه‌ی جمهوری اسلامی ایران باشد، ابلاغ می‌گردد.

انتظار می‌رود این سیاست‌ها که با رویکرد مبنائی پیشرفت و عدالت تنظیم شده، بتواند در جای جای کلیه فعالیت‌های کشور چه در بُعد تقنین و چه در بُعد اجرا ظاهر گردد. بی‌گمان اهتمام و دقت نظر جنابعالی و هیئت محترم دولت و مجلس محترم شورای اسلامی و سایر دستگاه‌های رئیسی نظام می‌تواند در این باره نقش تعیین‌کننده ایفا کند. انتظار دارم در دوره‌ی پنجساله آینده اقدامات اساسی برای تدوین الگوی توسعه ایرانی- اسلامی که رشد و بالندگی انسانها بر مدار حق و عدالت و دستیابی به جامعه‌ای متکی بر ارزشهای اسلامی و انقلابی و تحقق شاخصهای عدالت اجتماعی و اقتصادی در گرو آنست، توسط قوای سه‌گانه‌ی کشور صورت گیرد.

مشارکت جدی اندیشه وران حوزه و دانشگاه در تبیین مقوله‌ی عدالت و اقتضاعات آن نقشی تعیین‌کننده در این امر دارد. لازم میدانم از مجمع محترم تشخیص

مصلحت نظام و هیأت محترم دولت و دبیرخانه مجمع و نیز کارشناسان فعال و همکار با این مجموعه‌ها که در تنظیم پیشنهادهای مربوط به سیاست‌های کلی برنامه‌ی پنجم نقش آفرینی کرده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

نسخه‌ی حاوی مجموعه‌ی سیاست‌ها همزمان برای مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت ارسال می‌شود.

سیدعلی خامنه‌ای

۸۷/۱۰/۲۱

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

– امور فرهنگی

- ۱- تکمیل و اجرای طرح مهندسی فرهنگی کشور و تهیه پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم.
- ۲- زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی(ره) و برجسته کردن نقش آن به عنوان يك معيار اساسی در تمام سیاست گذاری‌ها و برنامه ریزی‌ها.
- ۳- تقویت قانونگرایی، انضباط اجتماعی، وجدان کاری، خودباوری، روحیه کارجمعی، ابتکار، درست کاری، قناعت، پرهیز از اسراف و اهتمام به ارتقاء کیفیت در تولید.
- ۴- مقابله با جریانات انحرافی در حوزه دین و زدودن خرافات و موهومات.
- ۵- استفاده بهینه از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای تحقق اهداف فرهنگی نظام.
- ۶- ایجاد درك مشترك از چشم انداز بیست ساله و تقویت باور و عزم ملی برای تحقق آن.

– امور علمی و فناوری

۷- تحول در نظام آموزش عالی و پژوهش در موارد زیر:

۷-۱- افزایش بودجه تحقیق و پژوهش به ۳ درصد تولید ناخالص داخلی تا پایان برنامه پنجم و افزایش ورود دانش آموختگان دوره کارشناسی به دوره‌های تحصیلات تکمیلی به ۲۰ درصد.

۷-۲- دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در برنامه پنجم.

۷-۳- ارتباط مؤثر بین دانشگاهها و مراکز پژوهشی با صنعت و بخشهای مربوط جامعه.

۷-۴- توانمندسازی بخش غیردولتی برای مشارکت در تولید علم و فناوری.

۷-۵- دستیابی به فناوری‌های پیشرفته مورد نیاز.

۸- تحول در نظام آموزش و پرورش با هدف ارتقاء کیفی آن بر اساس نیازها و اولویتهای کشور در سه حوزه دانش، مهارت و تربیت و نیز افزایش سلامت روحی و جسمی دانش آموزان.

۹- تحول و ارتقاء علوم انسانی با: تقویت جایگاه و منزلت این علوم، جذب افراد مستعد و با انگیزه، اصلاح و بازنگری در متون و برنامه‌ها و روش‌های آموزشی، ارتقاء کمی و کیفی مراکز و فعالیتهای پژوهشی و ترویج نظریه‌پردازی، نقد و آزاداندیشی.

۱۰- گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری از طریق: ارتقاء منزلت اجتماعی، ارتقاء سطح علمی و مهارتی، رفع دغدغه خطرپذیری مالی در مراحل پژوهشی و آزمایشی نوآوری‌ها، کمک به تجاری سازی دستاوردهای آنان.

۱۱- تکمیل و اجرای نقشه جامع علمی کشور.

– امور اجتماعی

۱۲- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و در صحنه‌های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان.

۱۳- تقویت هویت ملی جوانان متناسب با آرمانهای انقلاب اسلامی، فراهم کردن محیط رشد فکری و علمی و تلاش در جهت رفع دغدغه‌های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیبهای اجتماعی آنان، توجه به مقتضیات دوره جوانی و نیازها و تواناییهای آنان.

۱۴- اصلاح نظام اداری و قضایی در جهت: افزایش تحرك و کارایی، بهبود خدمت رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به کارگیری مدیران و قضات لایق و امین و تأمین شغلی آنان، حذف یا ادغام مدیریتهای موازی، تأکید بر تمرکز زدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن و تنظیم قوانین مورد نیاز.

۱۵- هویت بخشی به سیمای شهر و روستا، باز آفرینی و روزآمد سازی معماری ایرانی- اسلامی، رعایت معیارهای پیشرفته برای ایمنی بناها و استحکام ساخت‌وسازها.

۱۶- تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت، اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی.

۱۷- اولویت دادن به ایثارگران انقلاب اسلامی در عرضه منابع مالی و فرصتها و امکانات و مسؤولیتهای دولتی در صحنه‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی.

۱۸- اهتمام به توسعه ورزش و حمایت از گسترش فعالیت‌های گردشگری با تأکید بر سفرهای زیارتی.

۱۹- تأکید بر رویکرد انسان سالم و سلامت همه جانبه با توجه به:

۱-۱۹- یکپارچگی در سیاستگذاری، برنامه ریزی، ارزشیابی، نظارت و تخصیص منابع عمومی.

- ۲-۱۹- ارتقاء شاخصهای سلامت هوا، امنیت غذا، محیط و بهداشت جسمی و روحی.
- ۳-۱۹- کاهش مخاطرات و آلودگی‌های تهدیدکننده سلامت.
- ۴-۱۹- اصلاح الگوی تغذیه جامعه با بهبود ترکیب و سلامت مواد غذایی.
- ۵-۱۹- توسعه کمی و کیفی بیمه‌های سلامت و کاهش سهم مردم از هزینه‌های سلامت به ۳۰٪ تا پایان برنامه پنجم.
- ۲۰- ارتقاء امنیت اجتماعی:
- ۱-۲۰- مبارزه همه جانبه با مواد مخدر و روانگردان و اهتمام به اجرای سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر.
- ۲-۲۰- سامان بخشی مناطق حاشیه نشین و پیشگیری و کنترل ناهنجاری‌های عمومی ناشی از آن.
- ۳-۲۰- استفاده از ابزارهای فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ها برای پیشگیری و مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی.

– امور اقتصادی

- الف) رشد مناسب اقتصادی با تأکید بر:
- ۲۱- تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی به میزان حداقل ۸٪ نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی با:
- ۱-۲۱- توسعه سرمایه‌گذاری از طریق کاهش شکاف پس‌انداز- سرمایه‌گذاری با حفظ نسبت پس‌انداز به تولید ناخالص داخلی حداقل در سطح ۴۰ درصد و جذب منابع و سرمایه‌های خارجی.
- ۲-۲۱- ارتقاء سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یک سوم در پایان برنامه.
- ۳-۲۱- بهبود فضای کسب و کار کشور با تأکید بر ثبات محیط اقتصاد کلان، فراهم آوردن زیرساخت‌های ارتباطی، اطلاعاتی، حقوقی، علمی و فناوری مورد

نیاز، کاهش خطرپذیری‌های کلان اقتصادی، ارائه مستمر آمار و اطلاعات به صورت شفاف و منظم به جامعه.

۴-۲۱- تقویت و توسعه نظام استاندارد ملی.

۲۲- تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی» و ایجاد صندوق توسعه ملی با تصویب اساسنامه آن در مجلس شورای اسلامی در سال اول برنامه پنجم و برنامه ریزی برای استفاده از مزیت نسبی نفت و گاز در زنجیره صنعتی و خدماتی و پایین دستی وابسته بدان با رعایت:

۱-۲۲- واریز سالانه حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی به صندوق توسعه ملی.

۲-۲۲- ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعه ملی به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی با هدف تولید و توسعه سرمایه گذاری در داخل و خارج کشور با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی.

۳-۲۲- قطع وابستگی هزینه‌های جاری دولت به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه.

۲۳- اصلاح ساختار نظام بانکی با اجرای کامل و روزآمد قانون بانکداری بدون ربا و نهادینه کردن نظام‌های قرض‌الحسنه، تأمین اعتبارات خرد و اعتبارات لازم برای سرمایه‌گذاری‌های بزرگ.

۲۴- ارتقاء کمی و کیفی بازارهای مالی (سرمایه، پول و بیمه) با تأکید بر کارایی، شفافیت و سلامت.

۲۵- تحقق سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و الزامات مربوط به هر یک از بندها با تأکید بر:

۱-۲۵- حمایت از شکل‌گیری بازارهای رقابتی.

- ۲-۲۵- ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی (سیاست‌گذاری، هدایت و نظارت).
- ۳-۲۵- تنظیم سیاست‌های تشویقی در جهت تبدیل فعالیت‌های غیرمتشکل (نهاد خانوار) به فعالیت‌های واحدهای حقوقی.
- ۴-۲۵- ایجاد بازار رقابتی برای ارائه خدمات بیمه درمانی.
- ۲۶- توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب با تسریع در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن و مهار آبهایی که از کشور خارج می‌شود با اولویت استفاده از منابع آبهای مشترک.
- ۲۷- سرمایه‌گذاری در استحصال و استخراج گاز و نفت و معادن مشترک با کشورهای همسایه با رعایت سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی.
- ۲۸- حفظ ذخایر راهبردی ارزی به مقداری که اطمینان از تأمین نیازهای اساسی کشور در مدت معین (بر اساس مصوبه شورای عالی امنیت ملی) حاصل گردد.
- ۲۹- تأکید بر راهبرد توسعه صادرات به ویژه در بخش خدمات با فناوری بالا به نحوی که کسری تراز بازرگانی بدون نفت کاهش یافته و توازن در تجارت خدمات ایجاد گردد.
- ۳۰- گسترش همه جانبه همکاری با کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا در تجارت، سرمایه‌گذاری و فناوری.
- ۳۱- ارتقاء و هماهنگی میان اهداف توسعه‌ای: آموزش، بهداشت و اشتغال به طوری که در پایان برنامه پنجم، شاخص توسعه انسانی به سطح کشورهای توسعه یافته برسد.
- ۳۲- تبدیل نظام بودجه ریزی کشور به بودجه ریزی عملیاتی.
- ۳۳- برقراری ارتباط کمی و کیفی میان برنامه پنج‌ساله و بودجه‌های سالیانه با سند چشم‌انداز با رعایت شفافیت و قابلیت نظارت.

ب) گسترش عدالت اجتماعی با:

۳۴- تنظیم همه فعالیت‌های مربوط به رشد و توسعه اقتصادی بر پایه عدالت اجتماعی و کاهش فاصله میان درآمدهای طبقات و رفع محرومیت از قشرهای کم درآمد با تأکید بر موارد زیر:

۱-۳۴- جبران نابرابری‌های غیرموجه درآمدی از طریق سیاست‌های مالیاتی، اعطای یارانه‌های هدفمند و ساز و کارهای بیمه‌ای.

۲-۳۴- تکمیل بانک اطلاعات مربوط به اقشار دو دهک پایین درآمدی و به‌هنگام کردن مداوم آن.

۳-۳۴- هدفمند کردن یارانه‌ها.

۴-۳۴- تأمین برخورداری آحاد جامعه از اطلاعات اقتصادی.

۳۵- اقدامات لازم برای جبران عقب ماندگی‌های حاصل از دورانهای تاریخی گذشته با تأکید بر:

۱-۳۵- ارتقاء سطح درآمد و زندگی روستاییان و کشاورزان با تهیه طرحهای توسعه روستایی، گسترش کشاورزی صنعتی، صنایع روستایی و خدمات نوین و اصلاح نظام قیمت‌گذاری محصولات کشاورزی.

۲-۳۵- گسترش فعالیت‌های اقتصادی در مناطق مرزی و سواحل جنوبی و جزایر با استفاده از ظرفیت‌های بازرگانی خارجی کشور.

۳-۳۵- کاهش فاصله دو دهک بالا و پایین درآمدی جامعه به طوری که ضریب جینی به حداکثر ۰/۳۵ در پایان برنامه برسد.

۴-۳۵- انجام اقدامات ضروری برای رساندن نرخ بیکاری در کشور به ۷ درصد.

۵-۳۵- تأمین بیمه فراگیر و کارآمد و گسترش کمی و کیفی نظام تأمین اجتماعی و خدمات بیمه درمانی.

۶-۳۵- توسعه نظام‌های پیشگیری از آسیب‌های فردی و اجتماعی.

۷-۳۵- حمایت از اقشار محروم و زنان سرپرست خانوار.
 ۸-۳۵- توسعه بخش تعاون با هدف توانمندسازی اقشار متوسط و کم‌درآمد جامعه به نحوی که تا پایان برنامه پنجم سهم تعاون به ۲۵ درصد برسد.

– امور سیاسی، دفاعی و امنیتی

- ۳۶- تقویت حضور و مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی.
- ۳۷- جهت دهی جریان‌های سیاسی به پایداری به ارزش‌های اسلامی- انقلابی، دفاع از منافع ملی، دشمن‌ستیزی، قانون‌پذیری و اصول اخلاقی.
- ۳۸- حمایت از آزادی‌های مشروع و صیانت از حقوق اساسی ملت.
- ۳۹- اعتدالی‌شأن، موقعیت، اقتدار و نقش جمهوری اسلامی ایران در منطقه و نظام بین‌الملل به منظور تحکیم امنیت ملی و پیشبرد منافع ملی با تأکید بر:
- ۱-۳۹- تقویت همکاری‌های دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی با اولویت کشورهای همسایه.
- ۲-۳۹- تقویت روابط سازنده با کشورهای غیرمتخاصم.
- ۳-۳۹- بهره‌گیری از روابط برای افزایش توان ملی.
- ۴-۳۹- مقابله با افزون‌خواهی و اقدام متجاوزانه در روابط خارجی.
- ۵-۳۹- تلاش برای رهایی منطقه از حضور نظامی بیگانگان.
- ۶-۳۹- حمایت از مسلمانان و ملت‌های مظلوم و مستضعف بویژه ملت فلسطین.
- ۷-۳۹- تلاش برای همگرایی بیشتر میان کشورهای اسلامی.
- ۸-۳۹- تلاش برای اصلاح ساختار سازمان ملل.
- ۹-۳۹- سازماندهی تلاش مشترک برای ایجاد مناسبات و نظامات جدید اقتصادی، سیاسی و فرهنگی منطقه‌ای و جهانی با هدف تأمین عدالت، صلح و امنیت جهانی.

- ۴۰- حضور فعال و هدفمند در سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای و تلاش برای ایجاد تحول در رویه‌های موجود بر اساس ارزشهای اسلامی.
- ۴۱- ارتقاء نقش مدیریتی ایران در توزیع و ترانزیت انرژی، افزایش فرصتهای صادراتی، جذب سرمایه و فناوری‌های پیشرفته و کمک به استقرار نظام پولی، بانکی و بیمه‌ای مستقل با کمک کشورهای منطقه‌ای و اسلامی و دوست با هدف کاهش وابستگی به سیستم پولی نظام سلطه.
- ۴۲- تقویت تعامل فرهنگی، حقوقی، سیاسی و اقتصادی با جهان بویژه حوزه تمدن اسلامی- ایرانی.
- ۴۳- تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج خط و زبان فارسی در میان آنان، حمایت از حقوق آنان و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی.
- ۴۴- تحکیم و ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و تضمین کننده اهداف و منافع ملی با تأکید بر:
- ۱- ۴۴-۱- تقویت نقش مردم و اطلاعات مردمی در پیشگیری از تحرکات ضد امنیتی.
- ۲- ۴۴-۲- تقویت و تعامل مؤثر دستگاه‌های اطلاعاتی، انتظامی و قضایی و هماهنگی بین آنها برای تأمین اشراف اطلاعاتی و مقابله با هر نوع اخلال در امنیت عمومی، اقتصادی و اجتماعی و مقابله با تهدیدهای نرم.
- ۳- ۴۴-۳- ایجاد سامانه یکپارچه نرم‌افزاری اطلاعاتی، ارتقاء سطح حفاظت از اطلاعات رایانه‌ای، توسعه علوم و فناوری‌های مرتبط با حفظ امنیت سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی به منظور صیانت از فضای تبادل اطلاعات، تقویت فنی برای مقابله با تخلفات در فضاهای رایانه‌ای و صیانت از حریم فردی و عمومی.
- ۴- ۴۴-۴- تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری

و مقابله با عوامل بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی.
۴۵- ارتقاء توانمندی‌های دفاعی و قدرت بازدارندگی به منظور دفاع از حاکمیت،
تمامیت ارضی، منافع و امنیت ملی و مقابله مؤثر با تهدیدهای خارجی و ایجاد
توازن منطقه‌ای با تأکید بر:

۱-۴۵- کسب دانش و فناوری‌های نو و نرم‌افزارهای پیشرفته دفاعی و
نوسازی و بازسازی صنایع دفاعی، افزایش ضریب خودکفایی با توسعه
تحقیقات و بهره‌مندی از همه ظرفیت‌های صنعتی کشور.

۲-۴۵- اهتمام به حضور نیروهای مردمی در امنیت و دفاع از کشور و انقلاب
با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفان.

۳-۴۵- گسترش پدافند غیرعامل.

۴-۴۵- امنیت پایدار مناطق مرزی و کنترل مؤثر مرزها.

سیاست‌های کلی قضایی پنج‌ساله (ابلاغی ۱۳۸۸/۰۹/۰۳)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ارتقاء توانمندی‌های علمی و عملی و سلامت قوه قضائیه در جهت اجرای وظایف محوله در قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام با تأکید بر:
- ۱- کارآمد سازی ساختار قضایی و اداری.
 - ۲- تمرکز کلیه امور دارای ماهیت قضایی در قوه قضائیه.
 - ۳- اهتمام به پیشگیری از وقوع جرم و لزوم همکاری سایر دستگاهها با قوه قضائیه در این زمینه.
 - ۴- ارتقاء سطح گزینش و آموزش و نیز توسعه منابع انسانی (قضایی و اداری) متناسب با نیازمندی‌های روز.
 - ۵- استفاده بهینه از ظرفیت وزارت دادگستری.
 - ۶- توسعه، تکمیل و روزآمد کردن بهره‌برداری از فناوری‌های نوین خصوصاً در زمینه‌های اطلاعات، ارتباطات، فرآیند دادرسی و خدمات ثبتی.
 - ۷- اهتمام در ارتقاء منزلت و استقلال قضات.
 - ۸- ضرورت تأمین بودجه متناسب با وظایف و مأموریت‌های محوله خصوصاً در اجرای برنامه‌های جهشی با زمان‌بندی مناسب.
 - ۹- اهتمام به تشکیل دادگاههای تخصصی.
 - ۱۰- تمهیدات لازم برای فراگیر کردن نهاد داوری.
 - ۱۱- اتخاذ تدابیر لازم جهت کاهش فرآیند دادرسی و دستیابی سریع و آسان مردم به حقوق خود و بهره‌مندی از حقوق شهروندی در مراجع قضایی.
 - ۱۲- اتخاذ تدابیر لازم در استفاده از مجازات زندان با رویکرد حبس زدایی.
 - ۱۳- اهتمام در اصلاح امور زندان‌ها و زندانیان.
 - ۱۴- ایجاد ساز و کار مناسب برای تقریب آراء و احکام قضایی.
 - ۱۵- اهتمام در ایجاد ساز و کار مناسب برای استفاده از تمام ظرفیت‌های قوه قضائیه، مذکور در قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام.
 - ۱۶- اصلاح و تنقیح قوانین و رفع خلاءهای قانونی مربوط به امور قضایی.

سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (ابلاغی ۱۳۹۴/۰۴/۰۹)

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر روحانی

رئیس جمهور محترم

با سلام و تحیت،

اینک که در آستانه‌ی ماه‌های آغازین دهه دهم چشم‌انداز ۲۰ ساله‌ی کشور قرار داریم، سیاست‌های کلی برنامه پنج‌ساله ششم توسعه ابلاغ می‌گردد.

این مجموعه پس از بررسی‌های فراوان و مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام و بر پایه‌ی محورهای سه‌گانه‌ی «اقتصاد مقاومتی»، «پیشستازی در عرصه‌ی علم و فناوری» و «تعالی و مقاوم‌سازی فرهنگی» تنظیم شده است.

اتکاء بر توانایی‌های انسانی و طبیعی و امکانات داخلی و فرصت‌های وسیع برآمده از زیرساخت‌های موجود در کشور و بهره‌گیری از مدیریت جهادی و روحیه‌ی انقلابی و تکیه بر اولویت‌های اساسی آمده در سیاست‌های کلی: «اصل ۴۴»، «اقتصاد مقاومتی»، «علم و فناوری»، «نظام اداری» و «جمعیت» و از همه بالاتر توکل به قدرت لایزال الهی می‌تواند ما را به رغم تمایل و اراده دشمنان عنود، با تحقق اهداف برنامه ششم در ارائه‌ی الگویی برآمده از تفکر اسلامی در زمینه‌ی پیشرفت، که بگلی مستقل از نظام سرمایه‌داری جهانی است، یاری رساند.

در تدوین این سیاست‌ها تلاش شده است با در نظر گرفتن واقعیت‌های موجود در صحنه‌ی داخلی و خارجی، مجموعه‌ای به عنوان سیاست‌های کلی که مبنای تنظیم قانون پنج‌ساله‌ی ششم خواهد بود، تعیین شود که در یک دوره‌ی پنج‌ساله کاملاً دست‌یافتنی باشد.

مراقبت و دقت نظر جناب عالی و سایر مسؤولان در قوای سه‌گانه و نظارت مجمع تشخیص مصلحت نظام، اطمینان لازم را برای حسن اجرای این سیاست‌ها در

مراحل تنظیم و اجرای برنامه، تأمین خواهد کرد. لازم است ق‌ردانی خود را از تلاش‌های مجمع تشخیص مصلحت نظام، هیأت دولت، دبیرخانه‌ی مجمع و کارشناسان فعال و همکار در این مجموعه‌ها و سایر دست‌اندرکاران تنظیم و تدوین این سیاست‌ها در روند جدید، ابراز دارم. نسخه‌ای از این سیاست‌ها همزمان برای مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال می‌گردد.

سید علی خامنه‌ای

۹۴/۴/۹

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه

– امور اقتصادی

- ۱- رشد اقتصادی شتابان و پایدار و اشتغال‌زا به گونه‌ای که با بسیج همه امکانات و ظرفیت‌های کشور، متوسط رشد ۸ درصد در طول برنامه محقق شود.
- ۲- بهبود مستمر فضای کسب و کار و تقویت ساختار رقابتی و رقابت‌پذیری بازارها.
- ۳- مشارکت و بهره‌گیری مناسب از ظرفیت نهادهای عمومی غیردولتی با ایفای نقش ملی و فراملی آنها در تحقق اقتصاد مقاومتی.
- ۴- توسعه پیوندهای اقتصادی و تجاری متقابل و شبکه‌ای کشور بویژه با کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی، تبدیل شدن به قطب تجاری و ترانزیتی و انعقاد پیمان‌های پولی دو و چندجانبه با کشورهای طرف تجارت در چارچوب بندهای ۱۰، ۱۱ و ۱۲ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی.
- ۵- گسترش و تعمیق نظام جامع تأمین مالی و ابزارهای آن (بازار پول، بازار سرمایه و بیمه‌ها) با مشارکت اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی و افزایش سهم مؤثر بازار سرمایه در جهت توسعه سرمایه‌گذاری و ثبات و پایداری و کاهش خطرپذیری فعالیت‌های تجاری و اقتصادی کشور با تأکید بر ارتقاء شفافیت و سلامت نظام مالی.
- ۶- تأمین مالی فعالیت‌های خرد و متوسط به وسیله نظام بانکی.
- ۷- ارتقاء کیفی و کمی نظام جامع صنعت بیمه و ابزارهای آن (بازارهای رقابتی، بیمه انکایی و...) با مشارکت اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی به منظور توسعه سرمایه‌گذاری و ثبات و پایداری و کاهش خطرپذیری فعالیت‌های تجاری و اقتصادی کشور.
- ۸- جذب سرمایه ایرانیان خارج از کشور و سرمایه‌گذاران خارجی با ایجاد انگیزه و مشوق‌های لازم.
- ۹- اعمال نظارت کامل و فراگیر بانک مرکزی بر بازار و مؤسسات پولی، بانکی

و اعتباری و ساماندهی موسسات و بازارهای غیرمتشکل پولی و مالی در جهت ارتقاء شفافیت و سلامت و کاهش نسبت مطالبات غیرجاری به تسهیلات. ۱۰- تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی» و دائمی شدن اساسنامه صندوق توسعه ملی با تنفیذ اساسنامه موجود و واریز سالانه ۳۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی و خالص صادرات گاز به صندوق توسعه ملی و افزایش حداقل ۲ واحد درصد سالیانه به آن.

۱-۱- استقلال مدیریت حساب‌ها از بانک مرکزی.

۱-۲- ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعه ملی به بخش‌های غیردولتی به صورت ارزی.

۱-۳- استقلال مصارف صندوق توسعه ملی از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی. ۱-۴- سپرده‌گذاری ارزی حداکثر ۲۰ درصد از منابع ورودی صندوق نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی از بانک‌های مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی با معرفی صندوق توسعه ملی.

۱۱- تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز و کاهش شدت انرژی.

۱۲- حمایت از تأسیس شرکت‌های غیردولتی برای سرمایه‌گذاری در فعالیتهای اکتشاف (نه مالکیت)، بهره‌برداری و توسعه میادین نفت و گاز کشور بویژه میادین مشترک در چارچوب سیاستهای کلی اصل ۴۴.

۱۳- افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر و نوین و گسترش نیروگاه‌های پراکنده و کوچک‌مقیاس.

۱۴- تحقق کامل هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی.

- ۱۵- واگذاری طرح‌های جمع‌آوری، مهار، کنترل و بهره‌برداری از گازهای همراه تولید در کلیه میادین نفت و تأسیسات صنعت نفت به مردم.
- ۱۶- افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز و توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی).
- ۱۷- دانش‌بنیان نمودن صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز با تأسیس و تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان برای طراحی، مهندسی، ساخت، نصب تجهیزات و انتقال فناوری به منظور افزایش خودکفایی.
- ۱۸- افزایش مستمر ضریب بازیافت و برداشت نهایی از مخازن و چاه‌های نفت و گاز.
- ۱۹- تقسیم کار و تعیین نقش ملی در مناطق، استان‌ها، نواحی و سواحل و جزایر کشور با رعایت الزامات آن در چارچوب سیاست‌های کلی مربوط به منظور افزایش تولید ثروت ملی و حمایت دولت از سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه یافته و روستایی.
- ۲۰- اتخاذ برنامه‌ها و اقدامات اجرایی جهت توسعه روستایی کشور برای تثبیت جمعیت و تشویق مهاجرت به مناطق روستایی و عشایری (کانون تولید و ارزش‌آفرینی) با برنامه‌ریزی و مدیریت بهینه در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی، تعیین سهم واقعی در توزیع منابع و ارتقاء شأن و منزلت اجتماعی، ایجاد فرصت‌های جدید اقتصادی و حمایت‌های ویژه از فعالیت‌های کارآفرینی و اشتغال‌زایی مزیت‌دار بومی و مقاوم‌سازی تأسیسات و زیرساخت‌ها و اماکن روستایی با تأکید بر بند ۹ سیاست‌های کلی کشاورزی.
- ۲۱- توسعه اقتصاد دریایی جنوب کشور در محور چابهار- خرمشهر با تأکید بر سواحل مکران.
- ۲۲- برنامه‌ریزی برای دستیابی به ضریب جینی ۰/۳۴
- ۲۳- توسعه بازارهای دریایی و ایجاد مناطق مهم اقتصادی در زمینه‌های دارای مزیت.
- ۲۴- اولویت‌بخش ریلی در توسعه حمل و نقل و ایجاد مزیت رقابتی برای آن.

۲۵- توسعه حمل و نقل ریلی باری با اولویت تجهیز شبکه و پایانه‌های باری و اتصال شبکه به مراکز بزرگ اقتصادی، تجاری و صنعتی و مبادی ورودی و خروجی مهم کشور و شبکه‌های ریلی منطقه‌ای و جهانی بویژه کریدور شمال- جنوب با هدف توسعه صادرات و ترانزیت بار.

۲۶- افزایش نرخ رشد ارزش افزوده بخش‌های صنعت، معدن و صنایع معدنی و افزایش صادرات محصولات آن با اجرای سیاست‌های کلی صنعت و معدن.

۲۷- دانش‌بنیان نمودن شیوه تولید و محصولات صنعتی و خدمات وابسته به آن، نشان‌سازی تجاری و تقویت حضور در بازارهای منطقه و جهان.

۲۸- اولویت دادن به حوزه‌های راهبردی صنعتی (از قبیل صنایع نفت، گاز، پتروشیمی، حمل و نقل، مواد پیشرفته، ساختمان، فناوری اطلاعات و ارتباطات، هوافضا، دریا، آب و کشاورزی) و افزایش ضریب نفوذ فناوری‌های پیشرفته در آنها.

۲۹- اولویت دادن به تأمین مواد مورد نیاز صنایع داخلی کشور با تأکید بر تکمیل ظرفیت زنجیره ارزش افزوده مواد معدنی و اجرای بند ۳ سیاست‌های کلی معدن.

۳۰- تدوین و اجرای سند جامع و نقشه راه تحول نظام استانداردسازی کشور و مدیریت کیفیت.

۳۱- استقرار نظام جامع و کارآمد آمار و اطلاعات کشور.

- امور فناوری اطلاعات و ارتباطات

۳۲- کسب جایگاه برتر منطقه در توسعه دولت الکترونیک در بستر شبکه ملی اطلاعات.

۳۳- توسعه محتوی در فضای مجازی بر اساس نقشه مهندسی فرهنگی کشور تا حداقل پنج برابر وضعیت کنونی و بومی‌سازی شبکه‌های اجتماعی.

۳۴- ایجاد، تکمیل و توسعه شبکه ملی اطلاعات و تأمین امنیت آن، تسلط بر دروازه‌های ورودی و خروجی فضای مجازی و پالایش هوشمند آن و

- ساماندهی، احراز هویت و تحول در شاخص ترافیکی شبکه به طوری که ۵۰ درصد آن داخلی باشد.
- ۳۵- بهره‌گیری از موقعیت ممتاز کشور با هدف تبدیل ایران به مرکز تبادلات پستی و ترافیکی ارتباطات و اطلاعات منطقه و گسترش حضور در بازارهای بین‌المللی.
- ۳۶- حضور مؤثر و هدفمند در تعاملات بین‌المللی فضای مجازی.
- ۳۷- افزایش سهم سرمایه‌گذاری زیرساختی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات تا رسیدن به سطح کشورهای برتر منطقه.
- ۳۸- توسعه فناوری فضایی با طراحی، ساخت، آزمون، پرتاب و بهره‌برداری از سامانه‌های فضایی و حفظ و بهره‌برداری حداکثری از نقاط مداری کشور.

- امور اجتماعی

- ۳۹- ارتقاء سلامت اداری و اقتصادی و مبارزه با فساد در این عرصه با تدوین راهبرد ملی مبارزه با فساد و تصویب قوانین مربوط.
- ۴۰- استقرار نظام جامع، یکپارچه، شفاف، کارآمد و چند لایه تأمین اجتماعی کشور.
- ۴۱- توانمندسازی و خودانگاشی اقشار و گروه‌های محروم در برنامه‌های مربوط به رفاه و تأمین اجتماعی.
- ۴۲- ارتقاء کیفیت و اصلاح ساختار بیمه‌های تأمین اجتماعی پایه (شامل بیمه درمان، بازنشستگی، ازکارافتادگی و...) برای آحاد مردم.
- ۴۳- اجرای سیاست‌های کلی سلامت با تصویب قوانین و مقررات لازم با تاکید بر:
- ۱- ۴۳- تهیه پیوست سلامت برای قوانین مرتبط و طرح‌های کلان توسعه‌ای.
- ۲- ۴۳- اصلاح ساختار نظام سلامت براساس بند ۷ سیاست‌های کلی سلامت.
- ۳- ۴۳- تأمین منابع مالی پایدار برای بخش سلامت و توسعه کمی و کیفی بیمه‌های سلامت.

- ۴-۴۳- افزایش و بهبود کیفیت و ایمنی خدمات و مراقبت‌های جامع و یکپارچه سلامت در قالب شبکه بهداشتی و درمانی منطبق بر نظام سطح‌بندی و ارجاع.
- ۴۴- توسعه تربیت بدنی و ورزش همگانی.
- ۴۵- فرهنگ‌سازی و ایجاد زمینه‌ها و ترتیبات لازم برای تحقق سیاست‌های کلی جمعیت.
- ۴۶- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان.
- ۴۷- اولویت دادن به ایثارگران انقلاب اسلامی در تسهیلات مالی و فرصت‌ها و امکانات و مسؤولیت‌های دولتی در صحنه‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی.
- ۴۸- هویت‌بخشی به سیمای شهر و روستا و بازآفرینی و روزآمدسازی معماری اسلامی- ایرانی.
- ۴۹- سامان‌بخشی مناطق حاشیه‌نشین و پیشگیری و کنترل ناهنجاری‌های عمومی ناشی از آن.
- ۵۰- توسعه پایدار صنعت ایرانگردی به گونه‌ای که ایرانگردهای خارجی تا پایان برنامه ششم به حداقل پنج برابر افزایش یابد.
- ۵۱- حمایت از صنایع دستی و صیانت از میراث فرهنگی کشور.

- امور دفاعی و امنیتی

- ۵۲- افزایش توان دفاعی در تراز قدرت منطقه‌ای در جهت تأمین منافع و امنیت ملی با تخصیص حداقل ۵ درصد بودجه عمومی کشور برای بنیه دفاعی.
- ۵۳- ارتقاء توان بازدارندگی کشور با:
- ۱- ۵۳- توسعه توان موشکی و فناوری‌ها و ظرفیت تولید سلاح‌ها و تجهیزات عمده دفاعی برترساز با توان بازدارندگی و متناسب با انواع تهدیدات.
- ۲- ۵۳- گسترش هوشمندانه و مصون‌سازی پدافند غیرعامل با اجرای کامل پدافند غیرعامل در مراکز حیاتی و حساس کشور.

- ۳-۵۳- افزایش ظرفیت‌های قدرت نرم و دفاع سایبری و تأمین پدافند و امنیت سایبری برای زیرساخت‌های کشور در چارچوب سیاست‌های کلی مصوب.
- ۵۴- تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفان.
- ۵۵- تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی با انسداد کامل نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، توسعه و تقویت یگان‌های مرزبانی، مشارکت‌دهی مرزنشینان در طرح‌های امنیتی، توسعه فعالیت‌های اطلاعاتی و تقویت دیپلماسی مرزی.
- ۵۶- برنامه‌ریزی برای کاهش جرم و جنایت با هدف کاهش ۱۰ درصدی سالانه مصادیق مهم آن.
- ۵۷- مبارزه همه جانبه با مواد مخدر و روانگردان‌ها در چارچوب سیاست‌های کلی ابلاغی و مدیریت مصرف با هدف کاهش ۲۵ درصدی اعتیاد تا پایان برنامه.
- ۵۸- پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا و ارز از مبادی ورودی تا محل عرضه آن در بازار.

- امور سیاست خارجی

- ۵۹- حفظ و افزودن بر دستاوردهای سیاسی جمهوری اسلامی در منطقه آسیای جنوب غربی.
- ۶۰- اولویت دادن به دیپلماسی اقتصادی با هدف توسعه سرمایه‌گذاری خارجی، ورود به بازارهای جهانی و دستیابی به فناوری برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و سند چشم‌انداز.
- ۶۱- توسعه کمی و کیفی رسانه‌های فرامرزی با زبان‌های رایج بین‌المللی.
- ۶۲- ایجاد زمینه‌های لازم در جهت جلب سرمایه و توان علمی و تخصصی ایرانیان خارج از کشور در توسعه ملی و تأثیر بر سیاست‌های نظام سلطه در دفاع از منافع ملی.
- ۶۳- بهره‌گیری حداکثری از روش‌ها و ابزارهای دیپلماسی نوین و عمومی.

- امور حقوقی و قضایی

- ۶۴- بازنگری در قوانین جزایی به منظور کاستن از محکومیت به حبس و تبدیل آن به مجازات‌های دیگر و متناسب‌سازی مجازات‌ها با جرایم.
- ۶۵- بهبود بخشیدن به وضعیت زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها.
- ۶۶- حمایت قضائی مؤثر در تضمین حقوق مالکیت و استحکام قراردادها به منظور توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری خارجی.
- ۶۷- توسعه ثبت رسمی اسناد و املاک و مالکیت‌های معنوی و ثبت رسمی مالکیت‌های دولت و مردم بر املاک و اراضی کشور در نظام کاداستر و گسترش فناوری‌های نوین در ارائه خدمات ثبتی.

- امور فرهنگی

- ۶۸- تلاش شایسته برای تبیین ارزش‌های انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و دستاوردهای جمهوری اسلامی.
- ۶۹- ارائه و ترویج سبک زندگی اسلامی- ایرانی و فرهنگ‌سازی درباره اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی.
- ۷۰- اجرای نقشه مهندسی فرهنگی کشور و تهیه پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم.
- ۷۱- حمایت مادی و معنوی از هنرمندان، نوآوران، محققان و تولیدکنندگان آثار و محصولات فرهنگی و هنری مقوم اخلاق، فرهنگ و هویت اسلامی- ایرانی.
- ۷۲- حضور مؤثر نهادهای فرهنگی دولتی و مردمی در فضای مجازی به منظور توسعه و ترویج فرهنگ، مفاهیم و هویت اسلامی- ایرانی و مقابله با تهدیدات.
- ۷۳- توجه ویژه به توسعه و تجلی مفاهیم، نمادها و شاخص‌های هویت اسلامی- ایرانی در ساختارهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور.

- امور علم، فناوری و نوآوری

- ۷۴- دستیابی به رتبه اول منطقه در علم و فناوری و تثبیت آن با اهتمام به

- تحقق سیاست‌های کلی علم و فناوری.
- ۷۵- اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تأکید بر دوران تحصیلی کودکی و نوجوانی.
- ۷۶- افزایش سهم آموزش‌های مهارتی در نظام آموزشی کشور.
- ۷۷- توسعه علوم پایه و تحقیقات بنیادی، نظریه‌پردازی و نوآوری در چارچوب سیاست‌های کلی علم و فناوری و نقشه جامع علمی کشور.
- ۱-۷۷- ساماندهی نظام ملی آمار و اطلاعات علمی، پژوهشی و فناوری جامع و کارآمد.
- ۲-۷۷- تحول و ارتقاء علوم انسانی بویژه تعمیق شناخت معارف دینی و مبانی انقلاب اسلامی.
- ۷۸- تنظیم رابطه متقابل تحصیل با اشتغال و متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نقشه جامع علمی کشور و نیازهای تولید و اشتغال.
- ۷۹- گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی بویژه جهان اسلام و توسعه تجارت و صادرات محصولات دانش‌بنیان.
- ۸۰- توسعه و ساماندهی نظام ملی نوآوری و حمایت از پژوهش‌های مساله‌محور و تجاری‌سازی پژوهش و نوآوری، و توسعه نظام جامع تأمین مالی در جهت پاسخ به نیاز اقتصاد دانش‌بنیان.

سیاست‌های کلی برنامه هفتم (ابلاغی ۱۴۰۱/۰۶/۲۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌های کلی برنامه هفتم که با اولویت اصلی «پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت» تعیین شده است، ابلاغ می‌گردد:

از اعضای محترم بویژه رئیس مکرم مجمع تشخیص مصلحت نظام و نیز دبیرخانه‌ی آن که با فعالیت فشرده و کوشش فراوان در جلسات صحن مجمع و کمیسیون ذی‌ربط، پیش‌نویس سیاست‌های کلی برنامه هفتم را مورد بررسی قرار دادند و نظرات خود را در این زمینه به اینجانب ارائه کردند، تقدیر و تشکر می‌کنم. مشارکت فعال و مؤثر دولت و مجلس و قوه قضائیه و سایر ارکان نظام نیز شایسته‌ی تقدیر است.

تهیه و تصویب قانون برنامه هفتم بر پایه این سیاست‌ها و اجرای دقیق و مسئولانه‌ی آن، گامی دیگر در تحقق اهداف نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران خواهد بود همچنان که نظارت فعال هیأت عالی نظارت مجمع تشخیص مصلحت، به حُسن اجرای سیاست‌های کلی برنامه، کمک خواهد کرد.

شایسته است برخی از راه‌های تحقق سیاست‌ها و الزامات مالی و شاخص‌های کمی که در پیشنهادهای مجمع است و در مجموعه‌ی سیاست‌های ابلاغی مذکور نیست، در حد وسیع و امکانات دولت در تهیه‌ی لایحه مورد توجه و عمل قرار گیرد.

سید علی خامنه‌ای

۴۰۱/۶/۲۰

بسم الله الرحمن الرحيم
سیاست‌های کلی برنامه پنج‌ساله هفتم

اقتصادی:

۱- هدف کلی و اولویت اصلی برنامه هفتم با رعایت سیاست‌های کلی مصوب، پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت با نرخ رشد اقتصادی متوسط ۸ درصد در طول برنامه تعیین می‌شود با تأکید بر افزایش بهره‌وری کل عوامل تولید (منابع انسانی، سرمایه، فناوری و مدیریت).

۲- ایجاد ثبات در سطح عمومی قیمت‌ها و نرخ ارز و تک‌رقمی کردن تورم طی پنج‌سال و جهت‌دهی به نقدینگی و اعتبارات بانکی به سمت فعالیت‌های مولد و جذابیت‌زدایی از فعالیت‌های غیرمولد.

۳- اصلاح ساختار بودجه دولت از طریق:

- احصاء و شفاف سازی بدهی‌ها و تعهدات عمومی دولت و مدیریت و تأدیه بدهی‌ها.

- واقعی کردن منابع و مدیریت مصارف دولت و اجتناب از کسر بودجه.

- تعیین تکلیف طرح‌های عمرانی نیمه تمام با واگذاری از طریق مشارکت دادن بخش‌های خصوصی و عمومی غیردولتی در طرح‌های عمرانی انتفاعی.

- شفاف سازی و ضابطه‌مند نمودن درآمدها و هزینه‌های شرکت نفت و سایر شرکت‌های دولتی در بودجه.

۴- ایجاد تحول در نظام مالیاتی با رویکرد تبدیل مالیات به منبع اصلی تأمین بودجه جاری دولت، ایجاد پایه‌های مالیاتی جدید، جلوگیری از فرار مالیاتی و تقویت نقش هدایت و تنظیم‌گری مالیات در اقتصاد با تأکید بر رونق تولید و عدالت مالیاتی.

۵- استقرار نظام جامع تأمین اجتماعی مشتمل بر حوزه‌های امدادی، حمایتی و بیمه‌ای در سطوح پایه، مازاد و مکمل به منظور ارائه عادلانه خدمات.

امور زیربنایی:

- ۶- تأمین امنیت غذایی و تولید حداقل ۹۰ درصد کالاهای اساسی و اقلام غذایی در داخل، همراه با حفظ و ارتقاء ذخایر ژنتیکی و منابع آبی و افزایش سطح سلامت و ایمنی مواد غذایی.
- اصلاح الگوی کشت با توجه به مزیت‌های منطقه‌ای و منابع آبی و با اولویت‌بخشی به تولید کالاهای راهبردی کشاورزی.
- ۷- استقرار نظام مدیریت یکپارچه منابع آب کشور و افزایش بهره‌وری حدود پنج درصدی آب کشاورزی.
- کنترل و مدیریت آب‌های سطحی و افزایش منابع زیرزمینی آب از طریق آبخیزداری و آبخوان‌داری.
- برنامه‌ریزی برای دستیابی به سایر آب‌ها و بازچرخانی آب‌های صنعتی و پساب.
- ۸- افزایش حداکثری تولید نفت خام و گاز طبیعی در میادین مشترک.
- افزایش ضریب بازیافت در میادین مستقل.
- افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز.
- ۹- اجرای چند طرح عظیم اقتصادی ملی، پیشران، زیرساختی، روزآمد و مبتنی بر آینده‌نگری.
- ۱۰- فعال‌سازی مزیت‌های جغرافیایی- سیاسی و تبدیل جمهوری اسلامی ایران به مرکز مبادلات و خدمات تجاری، انرژی، ارتباطات و حمل و نقل با روان‌سازی مقررات و ایجاد و توسعه زیرساخت‌های لازم.
- ۱۱- تحقق سیاست‌های کلی آمایش سرزمین با توجه به مزیت‌های بالفعل و بالقوه و اجرایی ساختن موارد برجسته آن با توجه ویژه بر دریا، سواحل، بنادر و آب‌های مرزی.
- ۱۲- ارتقاء نظام سلامت بر اساس سیاست‌های کلی سلامت.

فرهنگی و اجتماعی:

۱۳- اعتلاء فرهنگ عمومی در جهت تحکیم سبک زندگی اسلامی- ایرانی، تقویت همبستگی و اعتماد به نفس ملی، ارتقاء هویت ملی و روحیه مقاومت، کار و تلاش در جامعه با بسیج تمامی امکانات و ظرفیت‌های کشور، دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و مردمی و افراد و شخصیت‌های اثرگذار علمی و اجتماعی و حمایت و پشتیبانی مؤثر دولت از آن.

۱۴- تقویت کارآیی و اثربخشی رسانه ملی در گسترش و تعمیق فرهنگ اسلامی- ایرانی و مواجهه مؤثر با جنگ روانی و تهاجم فرهنگی و سیاسی دشمنان.

۱۵- تحکیم نهاد خانواده و رفع موانع رشد و شکوفایی بانوان.

۱۶- افزایش نرخ باروری و موالید به حداقل ۲/۵ طی پنج سال با حمایت همه جانبه از فرزندآوری و رفع موانع و ایجاد مشوق‌های مؤثر و اصلاح فرهنگی.

۱۷- توسعه صنعت گردشگری و ترویج صنایع‌دستی.

۱۸- ارتقاء سلامت اجتماعی و پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی به ویژه اعتیاد، حاشیه‌نشینی، طلاق و فساد بر اساس شاخص‌های معتبر و بهره‌گیری حداکثری از مشارکت مردم و با زمان‌بندی متناسب.

علمی، فناوری و آموزشی:

۱۹- برقراری حاکمیت ملی و صیانت از ارزش‌های اسلامی- ایرانی در فضای مجازی با تکمیل و توسعه شبکه ملی اطلاعات و تأمین محتوا و خدمات متناسب و ارتقاء قدرت سایبری در تراز قدرت‌های جهانی با تأکید بر مقاوم‌سازی و امنیت زیرساخت‌های حیاتی و کلان داده کشور.

۲۰- افزایش شتاب پیشرفت و نوآوری علمی و فناوری و تجاری سازی آن‌ها به ویژه در حوزه‌های اطلاعات و ارتباطات و زیست فناوری و ریزفناوری و انرژی‌های نو و تجدید پذیر.

روزآمدسازی و ارتقاء نظام آموزشی و پژوهشی کشور.

سیاسی و سیاست خارجی:

۲۱- کنش‌گری فعال در دیپلماسی رسمی و عمومی با ایجاد تحول و ظرفیت‌سازی ارزشی و انقلابی در نیروی انسانی در دستگاه دیپلماسی و همکاری هدفمند و مؤثر سازمان‌ها و نهادهای مسؤول در امور خارجی.

۲۲- تقویت رویکرد اقتصاد محور در سیاست خارجی و روابط منطقه‌ای و جهانی و تقویت پیوندهای اقتصادی با اولویت همسایگان.

دفاعی و امنیتی:

۲۳- تقویت بنیه دفاعی به منظور ارتقاء بازدارندگی و اکتساب فناوری‌های اقتدارآفرین مورد نیاز صنایع دفاعی و امنیتی با تأکید بر خودکفایی کشور در سامانه‌ها، تجهیزات و خدمات اولویت‌دار با تخصیص حداقل ۵ درصد بودجه عمومی کشور.

۲۴- تقویت زیرساخت‌ها و بهینه‌سازی ساز و کارهای عمومی و دستگاهی برای مصون‌سازی و ارتقاء تاب‌آوری در قبال تهدیدات، به ویژه تهدیدات سایبری، زیستی، شیمیایی و پرتویی با اولویت پدافند غیرعامل.

اداری، حقوقی و قضایی:

۲۵- تحول در نظام اداری و اصلاح ساختار آن مبتنی بر سیاست‌های کلی نظام اداری با تأکید بر هوشمندسازی و تحقق دولت الکترونیک، حذف تشکیلات موازی و غیرضرور، به روزرسانی قوانین و مقررات، اصلاح روش‌ها و رفع فساد و زمینه‌های آن در مناسبات اداری.

۲۶- روزآمد سازی سند تحول قضایی و اجرای آن با تأکید بر:

- پیشگیری از وقوع جرم و دعاوی.
- هوشمندسازی فرایندها و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در ارائه خدمات قضایی.
- اجرای ۱۰۰ درصدی حد نگار.

- حمایت حقوقی و قضایی از سرمایه‌گذاری، امنیت اقتصادی و بهبود محیط کسب و کار.
- استفاده از ظرفیت‌های مردمی و توسعه روش‌های مشارکتی و غیرقضایی در حل و فصل دعاوی.
- تقویت و تثبیت سهم قوه قضائیه از منابع بودجه عمومی دولت و تأمین نیازهای مالی و استخدامی قوه قضائیه.
- بالا بردن سطح علمی و شایستگی اخلاقی ضابطان دادگستری.
- بازنگری در قوانین در جهت کاهش عناوین جرائم و کاهش استفاده از مجازات زندان.

ب) سیاست‌های کلی دائمی

حوزه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی

- سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر (۱۳۸۵/۰۷/۱۲)
- سیاست‌های کلی ترویج و تحکیم فرهنگ ایثار و جهاد و ساماندهی امور ایثارگران (۱۳۸۹/۱۱/۲۶)
- سیاست‌های کلی سلامت (۱۳۹۳/۱۱/۱۸)
- سیاست‌های کلی جمعیت (۱۳۹۳/۰۲/۳۰)
- سیاست‌های کلی خانواده (۱۳۹۵/۰۶/۱۳)
- سیاست‌های کلی انتخابات (۱۳۹۵/۰۷/۲۴)
- سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی (۱۴۰۱/۰۱/۲۱)

سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر (ابلاغی ۱۳۸۵/۰۷/۱۲)

بسمه تعالی

رؤسای محترم قوای سه‌گانه‌ی جمهوری اسلامی ایران دامت توفیقانهم

با سلام و تحیت

سیاست‌های کلی در باب مواد مخدر، نهایی و ابلاغ گردید؛ ولی این نگرانی همچنان باقی است که دست‌اندرکاران، بلای بزرگ و تهدید عظیمی را که از این سو متوجه کشور است، به درستی برآورد نکنند و باز هم مشکلات بر روی هم متراکم شود. لذا از آقایان محترم انتظار می‌رود که هرکدام سهم دستگاه خود در اجرایی کردن این سیاستها را با سرعت و قاطعیت و بدون فوت وقت به مرحله‌ی عمل برسانند.

والسلام علیکم

سید علی خامنه‌ای

۸۵/۷/۱۰

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- مبارزه فراگیر و قاطع علیه کلیه فعالیت‌ها و اقدامات غیرقانونی مرتبط با مواد مخدر و روان‌گردان و پیش‌سازهای آنها از قبیل کشت، تولید، ورود، صدور، نگهداری و عرضه مواد.

۲- تقویت، توسعه، تجهیز و استفاده فراگیر از امکانات اطلاعاتی، نظامی، انتظامی و قضائی برای شناسایی و تعقیب و انهدام شبکه‌ها و مقابله با عوامل اصلی داخلی و بین‌المللی مرتبط با مواد مخدر و روان‌گردان و پیش‌سازهای آنها.

۳- تقویت، تجهیز و توسعه یگان‌ها و مکانیزه‌کردن سامانه‌های کنترلی و تمرکز اطلاعات به منظور کنترل مرزها و مبادی ورودی کشور و جلوگیری از اقدامات

غیرقانونی مرتبط با مواد مخدر، روان‌گردان و پیش‌سازهای آنها و تقویت ساختار تخصصی مبارزه با مواد مخدر در نیروی انتظامی و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط.

۴- اتخاذ راهکارهای پیشگیرانه در مقابله با تهدیدات و آسیب‌های ناشی از مواد مخدر و روان‌گردان با بهره‌گیری از امکانات دولتی و غیردولتی با تأکید بر تقویت باورهای دینی مردم و اقدامات فرهنگی، هنری، ورزشی، آموزشی و تبلیغاتی در محیط خانواده، کار، آموزش و تربیت و مراکز فرهنگی و عمومی.

۵- جرم‌انگاری مصرف مواد مخدر و روان‌گردان و پیش‌سازهای آنها جز در موارد علمی، پزشکی، صنعتی و برنامه‌های مصوب درمان و کاهش آسیب.

۶- ایجاد و گسترش امکانات عمومی تشخیص، درمان، بازتوانی و اتخاذ تدابیر علمی جامع و فراگیر با هدف:

۱- درمان و بازتوانی مصرف‌کنندگان.

۲- کاهش آسیب‌ها.

۳- جلوگیری از تغییر الگوی مصرف از مواد کم‌خطر به مواد پرخطر.

۷- اتخاذ تدابیر لازم برای حمایت‌های اجتماعی پس از درمان مبتلایان به مواد مخدر و انواع روان‌گردان در زمینه اشتغال، اوقات فراغت، ارائه خدمات مشاوره و پزشکی، و حمایت‌های حقوقی و اجتماعی برای افراد بازتوانی شده و خانواده‌های آنها.

۸- تقویت و ارتقاء دیپلماسی منطقه‌ای و جهانی مرتبط با مواد مخدر و روان‌گردان در جهت:

۱- هدفمند کردن مناسبات.

۲- مشارکت فعال در تصمیم‌سازی‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات مربوط

۳- بهره‌برداری از تجارب و امکانات فنی، پشتیبانی و اقتصادی کشورهای

دیگر و سازمانهای بین‌المللی.

- ۴- فراهم کردن زمینه اقدام مشترک در جلوگیری از ترانزیت مواد مخدر.
- ۹- اتخاذ تدابیر لازم برای حضور و مشارکت جدی مردم و خانواده‌ها در زمینه‌های پیشگیری، کاهش آسیب و درمان معتادان.
- ۱۰- توسعه مطالعات و پژوهش‌های بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای در امر مبارزه با مواد مخدر و روان‌گردان و پیشگیری و درمان معتادان با تکیه بر دانش روز دنیا و استفاده از ظرفیت‌های علمی و تخصصی ذی‌ربط در کشور.
- ۱۱- ارتقاء و اصلاح ساختار مدیریت مبارزه با مواد مخدر و روان‌گردان به منظور تحقق سیاست‌های کلی نظام و سرعت بخشیدن به فعالیت‌ها و هماهنگی در اتخاذ سیاست‌های عملیاتی و کلیه اقدامات اجرایی و قضایی و حقوقی.

سیاست‌های کلی ترویج و تحکیم فرهنگ ایثار و جهاد و ساماندهی امور ایثارگران (ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

به منظور ترویج و تحکیم فرهنگ پایداری و ایثار و جهاد در کشور و تکریم و پاسداری از حق ایثارگران اعم از شهیدان، جانبازان، آزادگان و رزمندگان و خانواده‌های آنان و سهمی که در عزت، امنیت و اقتدار ملی و نظام اسلامی دارند، سیاست‌های کلی نظام در این امور به شرح ذیل تعیین می‌گردد:

۱- اعلاء، ترویج و تحکیم فرهنگ ایثار، جهاد، شهادت و تفکر بسیجی در جامعه و نهادینه ساختن آن در اندیشه، باور، منش و رفتار مردم و مسؤولان و مقابله با عوامل بازدارنده و تضعیف‌کننده آن.

۲- تعظیم و تکریم ایثارگران و پاسداری از منزلت و حق عظیم آنان بر مردم و کشور و تبیین نقش برجسته آنان در انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن و دفاع مقدس و امنیت ملی.

۳- بستر سازی، ایجاد و توسعه ظرفیت‌های لازم در رسانه‌ها بویژه صدا و سیما، نظام آموزشی کشور و دستگاه‌های فرهنگی هنری به منظور تحقق بندهای یک و دو و ترویج اهداف، آرمان‌ها، وصایا و آثار ایثارگران و ارائه الگوهای جهاد و حماسه و فداکاری و معرفی قهرمانان عرصه جهاد و شهادت به جامعه.

۴- حمایت از تولید آثار ارزنده فرهنگی و هنری در جهت اشاعه فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت در جامعه.

۵- تحقیق، شناسایی و ترویج مستمر عوامل تقویت‌کننده فرهنگ جهاد، ایثار و شهادت و مشارکت دستگاه‌ها و ارکان نظام و لایه‌های مختلف اجتماعی در اجرای سیاست‌های مربوط به ایثارگران.

۶- توانمند سازی فردی و جمعی و اهتمام به پرورش استعدادها و ارتقاء سطح علمی، فنی و فرهنگی ایثارگران و فرزندان آنها به منظور نقش آفرینی فعال و

مؤثر در عرصه‌های مختلف و اولویت دادن به استفاده از ایثارگران در بخش‌های مدیریتی در شرایط مساوی.

۷- اولویت دادن به ایثارگران در سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ها، قوانین و آیین‌نامه‌های کشور و نیز در تخصیص و توزیع امکانات و حمایت‌های دولتی و فعالیت‌ها در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کشور به تناسب ایثار و جهاد در راه آرمان‌های اسلام و اهداف انقلاب اسلامی.

۸- شناخت نیازهای واقعی و ارائه خدمات مؤثر به ایثارگران و خانواده‌های آنان در ابعاد مختلف فرهنگی، علمی، آموزشی، اجتماعی، بهداشتی، درمانی، بیمه‌ای، معیشتی، اشتغال، مسکن، حقوقی، اداری، رفاهی و استخدامی با حفظ اصول عزتمندی، عدالت و روحیه خوداتکائی و شؤون ایثارگری.

۹- مناسب سازی بناها و مراکز خدمات عمومی، معابر شهری، مراکز اداری، تفریحی و ورزشی و وسائط نقلیه عمومی با وضعیت جسمی جانبازان و ناتوانان جسمی و حرکتی، منطبق بر معیارهای مطلوب.

۱۰- توسعه مراکز علمی و پژوهشی و ارتقاء ظرفیت‌ها، توانمندی‌ها و فناوری‌ها و اهتمام به تأمین تجهیزات و آموزش‌ها و مراقبت‌های لازم برای پیشگیری، درمان و کاهش آسیب‌های فردی و جمعی، ناشی از جنگ و تهدیدات.

۱۱- حمایت قضایی از ایثارگران و خانواده آنها و صیانت و حفاظت از حریم ایثارگری، با ایجاد ساز و کارهای مناسب توسط قوه قضائیه.

۱۲- حفظ و ترویج آثار، ارزش‌ها، حماسه‌ها و تجارب انقلاب اسلامی و دفاع مقدس با ایجاد، توسعه و نگهداری موزه‌ها، یادمان‌ها، نمادها و نشان‌های جهاد، مقاومت و ایثار و پاسداشت قداست و منزلت تربت پاک شهیدان و ساماندهی و نگهداری مناسب آنها به صورت مراکز فرهنگی.

سیاست‌های کلی سلامت (ابلاغی ۱۳۹۳/۰۱/۱۸)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- ارائه خدمات آموزشی، پژوهشی، بهداشتی، درمانی و توانبخشی سلامت مبتنی بر اصول و ارزش‌های انسانی- اسلامی و نهادینه سازی آن در جامعه.
 - ۱-۱- ارتقاء نظام انتخاب، ارزشیابی و تعلیم و تربیت اساتید و دانشجویان و مدیران و تحول در محیط‌های علمی و دانشگاهی متناسب با ارزش‌های اسلامی، اخلاق پزشکی و آداب حرفه‌ای.
 - ۱-۲- آگاه‌سازی مردم از حقوق و مسؤولیت‌های اجتماعی خود و استفاده از ظرفیت محیط‌های ارائه مراقبت‌های سلامت برای رشد معنویت و اخلاق اسلامی در جامعه.
- ۲- تحقق رویکرد سلامت همه جانبه و انسان سالم در همه قوانین، سیاست‌های اجرایی و مقررات با رعایت:
 - ۲-۱- اولویت پیشگیری بر درمان.
 - ۲-۲- روزآمد نمودن برنامه‌های بهداشتی و درمانی.
 - ۲-۳- کاهش مخاطرات و آلودگی‌های تهدیدکننده سلامت مبتنی بر شواهد معتبر علمی.
 - ۲-۴- تهیه پیوست سلامت برای طرح‌های کلان توسعه‌ای.
 - ۲-۵- ارتقاء شاخص‌های سلامت برای دستیابی به جایگاه اول در منطقه آسیای جنوب غربی.
 - ۲-۶- اصلاح و تکمیل نظام‌های پایش، نظارت و ارزیابی برای صیانت قانونمند از حقوق مردم و بیماران و اجرای صحیح سیاست‌های کلی.
- ۳- ارتقاء سلامت روانی جامعه با ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی، تحکیم بنیان خانواده، رفع موانع تنش آفرین در زندگی فردی و اجتماعی، ترویج آموزش‌های اخلاقی و معنوی و ارتقاء شاخص‌های سلامت روانی.

۴- ایجاد و تقویت زیرساخت‌های مورد نیاز برای تولید فرآورده‌ها و مواد اولیه دارویی، واکسن، محصولات زیستی و ملزومات و تجهیزات پزشکی دارای کیفیت و استاندارد بین‌المللی.

۵- ساماندهی تقاضا و ممانعت از نقضای القائی و اجازه تجویز صرفاً بر اساس نظام سطح بندی و راهنماهای بالینی، طرح ژنریک و نظام دارویی ملی کشور و سیاست‌گذاری و نظارت کارآمد بر تولید، مصرف و واردات دارو، واکسن، محصولات زیستی و تجهیزات پزشکی با هدف حمایت از تولید داخلی و توسعه صادرات.

۶- تأمین امنیت غذایی و بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از سبد غذایی سالم، مطلوب و کافی، آب و هوای پاک، امکانات ورزشی همگانی و فرآورده‌های بهداشتی ایمن همراه با رعایت استانداردهای ملی و معیارهای منطقه‌ای و جهانی.

۷- تفکیک وظایف تولیدیت، تأمین مالی و تدارک خدمات در حوزه سلامت با هدف پاسخگویی، تحقق عدالت و ارائه خدمات درمانی مطلوب به مردم به شرح ذیل:

۱-۷- تولیدیت نظام سلامت شامل سیاست‌گذاری‌های اجرایی، برنامه‌ریزی‌های

راهبردی، ارزشیابی و نظارت توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

۲-۷- مدیریت منابع سلامت از طریق نظام بیمه با محوریت وزارت بهداشت،

درمان و آموزش پزشکی و همکاری سایر مراکز و نهادها.

۳-۷- تدارک خدمات توسط ارائه‌کنندگان خدمت در بخش‌های دولتی،

عمومی و خصوصی.

۴-۷- هماهنگی و ساماندهی امور فوق مطابق ساز و کاری است که قانون

تعیین خواهد کرد.

۸- افزایش و بهبود کیفیت و ایمنی خدمات و مراقبت‌های جامع و یکپارچه

سلامت با محوریت عدالت و تأکید بر پاسخگویی، اطلاع‌رسانی شفاف، اثربخشی،

کارایی و بهره‌وری در قالب شبکه بهداشتی و درمانی منطبق بر نظام سطح بندی

و ارجاع از طریق:

- ۱-۸- ترویج تصمیم‌گیری و اقدام مبتنی بر یافته‌های متقن و علمی در مراقبت‌های سلامت، آموزش و خدمات با تدوین استانداردها و راهنماها، ارزیابی فناوری‌های سلامت، استقرار نظام سطح‌بندی با اولویت خدمات ارتقاء سلامت و پیشگیری و ادغام آن‌ها در نظام آموزش علوم پزشکی.
- ۲-۸- افزایش کیفیت و ایمنی خدمات و مراقبت‌های سلامت با استقرار و ترویج نظام حاکمیت بالینی و تعیین استانداردها.
- ۳-۸- تدوین برنامه جامع مراقبتی، حمایتی برای جانبازان و جامعه معلولان کشور با هدف ارتقاء سلامت و توانمندسازی آنان.
- ۹- توسعه کمی و کیفی بیمه‌های بهداشتی و درمانی با هدف:
 - ۱-۹- همگانی‌سازی ساختن بیمه پایه درمان.
 - ۲-۹- پوشش کامل نیازهای پایه درمان توسط بیمه‌ها برای آحاد جامعه و کاهش سهم مردم از هزینه‌های درمان تا آنجا که بیمار جز رنج بیماری، دغدغه و رنج دیگری نداشته باشد.
 - ۳-۹- ارائه خدمات فراتر از بیمه پایه توسط بیمه تکمیلی در چارچوب دستورات عمل‌های قانونی و شفاف به گونه‌ای که کیفیت ارائه خدمات پایه درمانی همواره از مطلوبیت لازم برخوردار باشد.
 - ۴-۹- تعیین بسته خدمات جامع بهداشتی و درمانی در سطح بیمه‌های پایه و تکمیلی توسط وزارت بهداشت و درمان و خرید آنها توسط نظام بیمه‌ای و نظارت مؤثر تولید بر اجرای دقیق بسته‌ها با حذف اقدامات زاید و هزینه‌های غیرضروری در چرخه معاینه، تشخیص بیماری تا درمان.
 - ۵-۹- تقویت بازار رقابتی برای ارائه خدمات بیمه درمانی.
 - ۶-۹- تدوین تعرفه خدمات و مراقبت‌های سلامت مبتنی بر شواهد و بر

- اساس ارزش افزوده با حق فنی واقعی یکسان برای بخش دولتی و غیردولتی.
- ۷-۹- اصلاح نظام پرداخت مبتنی بر کیفیت عملکرد، افزایش کارایی، ایجاد درآمد عادلانه و ترغیب انگیزه‌های مثبت ارائه‌کنندگان خدمات و توجه خاص به فعالیت‌های ارتقاء سلامت و پیشگیری در مناطق محروم.
- ۱۰- تأمین منابع مالی پایدار در بخش سلامت با تأکید بر:
- ۱-۱- شفاف سازی قانونمند درآمدها، هزینه‌ها و فعالیت‌ها.
- ۲-۱۰- افزایش سهم سلامت، متناسب با ارتقاء کیفیت در ارائه خدمات بهداشتی و درمانی، از تولید ناخالص داخلی و بودجه عمومی دولت به نحوی که بالاتر از میانگین کشورهای منطقه باشد و اهداف سند چشم‌انداز تحقق یابد.
- ۳-۱۰- وضع عوارض بر محصولات و مواد و خدمات زبان‌آور سلامت.
- ۴-۱۰- پرداخت یارانه به بخش سلامت و هدفمندسازی یارانه‌های بهداشت و درمان با هدف تأمین عدالت و ارتقاء سلامت بویژه در مناطق غیربرخوردار و کمک اختصاصی به اقشار نیازمند و دهک‌های پایین درآمدی.
- ۱۱- افزایش آگاهی، مسؤولیت پذیری، توانمندی و مشارکت ساختارمند و فعالانه فرد، خانواده و جامعه در تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت با استفاده از ظرفیت نهادها و سازمان‌های فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ای کشور تحت نظارت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- ۱۲- بازشناسی، تبیین، ترویج، توسعه و نهادینه نمودن طب سنتی ایران.
- ۱-۱۲- ترویج کشت گیاهان دارویی تحت نظر وزارت جهاد کشاورزی و حمایت از توسعه نوآوری‌های علمی و فنی در تولید و عرضه فرآورده‌های دارویی سنتی تحت نظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- ۲-۱۲- استاندارد سازی و روزآمد کردن روش‌های تشخیصی و درمانی طب سنتی و فرآورده‌های مرتبط با آن.
- ۳-۱۲- تبادل تجربیات با سایر کشورها در زمینه طب سنتی.

- ۴-۱۲- نظارت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بر ارائه خدمات طب سنتی و داروهای گیاهی.
- ۵-۱۲- برقراری تعامل و تبادل منطقی میان طب سنتی و طب نوین برای هم‌افزایی تجربیات و روش‌های درمانی.
- ۶-۱۲- اصلاح سبک زندگی در عرصه تغذیه.
- ۱۳- توسعه کیفی و کمی نظام آموزش علوم پزشکی به صورت هدفمند، سلامت محور، مبتنی بر نیازهای جامعه، پاسخگو و عادلانه و با تربیت نیروی انسانی کارآمد، متعهد به اخلاق اسلامی حرفه‌ای و دارای مهارت و شایستگی‌های متناسب با نیازهای مناطق مختلف کشور.
- ۱۴- تحول راهبردی پژوهش علوم پزشکی با رویکرد نظام نوآوری و برنامه ریزی برای دستیابی به مرجعیت علمی در علوم، فنون و ارائه خدمات پزشکی و تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام.

سیاست‌های کلی جمعیت (ابلاغی ۱۳۹۳/۰۲/۳۰)

بسم الله الرحمن الرحيم

با عنایت به اهمیت مقوله جمعیت در اقتدار ملی؛ و با توجه به پویندگی، بالندگی و جوانی جمعیت کنونی کشور به عنوان یک فرصت و امتیاز؛ و در جهت جبران کاهش نرخ رشد جمعیت و نرخ باروری در سال‌های گذشته، سیاست‌های کلی جمعیت ابلاغ می‌گردد. با در نظر داشتن نقش ایجابی عامل جمعیت در پیشرفت کشور، لازم است برنامه‌ریزی‌های جامع برای رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور متناسب با سیاست‌های جمعیتی انجام گیرد. همچنین ضروری است با هماهنگی و تقسیم کار بین ارکان نظام و دستگاه‌های ذیربط در این زمینه، اقدامات لازم با دقت، سرعت و قوت صورت گیرد و نتایج رصد مستمر اجرای سیاست‌ها گزارش شود.

سیدعلی خامنه‌ای

۳۰ / ۲ / ۹۳

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- ارتقاء پویایی، بالندگی و جوانی جمعیت با افزایش نرخ باروری به بیش از سطح جانشینی.
- ۲- رفع موانع ازدواج، تسهیل و ترویج تشکیل خانواده و افزایش فرزند، کاهش سن ازدواج و حمایت از زوج‌های جوان و توانمندسازی آنان در تأمین هزینه‌های زندگی و تربیت نسل صالح و کارآمد.
- ۳- اختصاص تسهیلات مناسب برای مادران بویژه در دوره بارداری و شیردهی و پوشش بیمه‌ای هزینه‌های زایمان و درمان ناباروری مردان و زنان و تقویت نهادها و مؤسسات حمایتی ذی‌ربط.
- ۴- تحکیم بنیان و پایداری خانواده با اصلاح و تکمیل آموزش‌های عمومی درباره

اصالت کانون خانواده و فرزند پروری و با تأکید بر آموزش مهارت‌های زندگی و ارتباطی و ارائه خدمات مشاوره‌ای بر مبنای فرهنگ و ارزش‌های اسلامی، ایرانی و توسعه و تقویت نظام تأمین اجتماعی، خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی در جهت سلامت باروری و فرزندآوری.

۵- ترویج و نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی، ایرانی و مقابله با ابعاد نامطلوب سبک زندگی غربی.

۶- ارتقاء امید به زندگی، تأمین سلامت و تغذیه سالم جمعیت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، بویژه اعتیاد، سوانح، آلودگی‌های زیست محیطی و بیماری‌ها.

۷- فرهنگ سازی برای احترام و تکریم سالمندان و ایجاد شرایط لازم برای تأمین سلامت و نگهداری آنان در خانواده و پیش‌بینی ساز و کار لازم برای بهره‌مندی از تجارب و توانمندی‌های سالمندان در عرصه‌های مناسب.

۸- توانمندسازی جمعیت در سن کار با فرهنگ سازی و اصلاح، تقویت و سازگار کردن نظامات تربیتی و آموزش‌های عمومی، کارآفرینی، فنی- حرفه‌ای و تخصصی با نیازهای جامعه و استعدادها و علایق آنان در جهت اشتغال مؤثر و مولد.

۹- بازتوزیع فضایی و جغرافیایی جمعیت، متناسب با ظرفیت زیستی با تأکید بر تأمین آب با هدف توزیع متعادل و کاهش فشار جمعیتی.

۱۰- حفظ و جذب جمعیت در روستاها و مناطق مرزی و کم تراکم و ایجاد مراکز جدید جمعیتی بویژه در جزایر و سواحل خلیج فارس و دریای عمان از طریق توسعه شبکه‌های زیربنایی، حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری و ایجاد فضای کسب و کار با درآمد کافی.

۱۱- مدیریت مهاجرت به داخل و خارج هماهنگ با سیاست‌های کلی جمعیت با تدوین و اجرای ساز و کارهای مناسب.

- ۱۲- تشویق ایرانیان خارج از کشور برای حضور و سرمایه گذاری، و بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانایی‌های آنان.
- ۱۳- تقویت مؤلفه‌های هویت‌بخش ملی (ایرانی، اسلامی، انقلابی) و ارتقاء وفاق و همگرایی اجتماعی در پهنه سرزمینی بویژه در میان مرزنشینان؛ و ایرانیان خارج از کشور.
- ۱۴- رصد مستمر سیاست‌های جمعیتی در ابعاد کمی و کیفی با ایجاد ساز و کار مناسب و تدوین شاخص‌های بومی توسعه انسانی و انجام پژوهش‌های جمعیتی و توسعه انسانی.

سیاست‌های کلی خانواده (ابلاغی ۱۳۹۵/۰۶/۱۳)

بسم الله الرحمن الرحيم

خانواده واحد بنیادی و سنگ بنای جامعه اسلامی و کانون رشد و تعالی انسان و پشتوانه سلامت و بالندگی و اقتدار و اعتلای معنوی کشور و نظام است و سمت و سوی حرکت نظام باید معطوف باشد به:

۱- ایجاد جامعه‌ای خانواده محور و تقویت و تحکیم خانواده و کارکردهای اصلی آن بر پایه الگوی اسلامی خانواده به عنوان مرکز نشو و نما و تربیت اسلامی فرزند و کانون آرامش بخش.

۲- محور قرار گرفتن خانواده در قوانین و مقررات، برنامه‌ها، سیاست‌های اجرایی و تمام نظامات آموزشی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بویژه نظام مسکن و شهرسازی.

۳- برجسته کردن کارکردهای ارتباط خانواده و مسجد برای حفظ و ارتقاء هویت اسلامی و ملی و صیانت از خانواده و جامعه.

۴- ایجاد نهضت فراگیر ملی برای ترویج و تسهیل ازدواج موفق و آسان برای همه دختران و پسران و افراد در سنین مناسب ازدواج و تشکیل خانواده و نفی تجرد در جامعه با وضع سیاست‌های اجرایی و قوانین و مقررات تشویقی و حمایتی و فرهنگ‌سازی و ارزش‌گذاری به تشکیل خانواده متعالی بر اساس سنت الهی.

۵- تحکیم خانواده و ارتقاء سرمایه اجتماعی آن بر پایه رضایت و انصاف، خدمت و احترام و مودت و رحمت با تأکید بر:

- به کارگیری یکپارچه ظرفیت‌های آموزشی، تربیتی و رسانه‌ای کشور در

جهت تحکیم بنیان خانواده و روابط خانوادگی.

- فرهنگ‌سازی و تقویت تعاملات اخلاقی.

- مقابله مؤثر با جنگ نرم دشمنان برای فروپاشی و انحراف روابط خانوادگی

و رفع موانع و زدودن آسیب‌ها و چالش‌های تحکیم خانواده.

- ممنوعیت نشر برنامه‌های مخل ارزش‌های خانواده.
- ایجاد فرصت برای حضور مفید و مؤثر اعضای خانواده در کنار یکدیگر و استفاده مؤثر خانواده از اوقات فراغت به صورت جمعی.
- ۶- ارائه و ترسیم الگوی اسلامی خانواده و تقویت و ترویج سبک زندگی اسلامی- ایرانی با:

 - ترویج ارزش‌های متعالی و سنت‌های پسندیده در ازدواج و خانواده.
 - پررنگ کردن ارزش‌های اخلاقی و زدودن پیرایه‌های باطل از آن.
 - مبارزه با اشرافیت و تجمل‌گرایی و مظاهر فرهنگ غرب.
 - اصلاح رفتار گروه‌های مرجع و برجسته سازی رفتارهای شایسته آنها و جلوگیری از شکل‌گیری گروه‌های مرجع ناسالم.

- ۷- بازنگری، اصلاح و تکمیل نظام حقوقی و رویه‌های قضایی در حوزه خانواده متناسب با نیازها و مقتضیات جدید و حل و فصل دعاوی در مراحل اولیه توسط حکمیت و تأمین عدالت و امنیت در تمامی مراحل انتظامی، دادرسی و اجرای احکام در دعاوی خانواده با هدف تثبیت و تحکیم خانواده.
- ۸- ایجاد فضای سالم و رعایت روابط اسلامی زن و مرد در جامعه.
- ۹- ارتقاء معیشت و اقتصاد خانواده‌ها با توانمندسازی آنان برای کاهش دغدغه‌های آینده آنها درباره اشتغال، ازدواج و مسکن.
- ۱۰- ساماندهی نظام مشاوره‌ای و آموزش قبل، حین و پس از تشکیل خانواده و تسهیل دسترسی به آن بر اساس مبانی اسلامی- ایرانی در جهت استحکام خانواده.
- ۱۱- تقویت و تشویق خانواده در جهت جلب مشارکت خانواده برای پیشبرد اهداف و برنامه‌های کشور در همه عرصه‌های فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و دفاعی.
- ۱۲- حمایت از عزت و کرامت همسری، نقش مادری و خانه‌داری زنان و نقش پدری و اقتصادی مردان و مسئولیت تربیتی و معنوی زنان و مردان و

- توانمندسازی اعضای خانواده در مسؤولیت پذیری، تعاملات خانوادگی و ایفاء نقش و رسالت خود.
- ۱۳- پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و عوامل تزلزل نهاد خانواده بویژه موضوع طلاق و جبران آسیب‌های ناشی از آن با شناسایی مستمر عوامل طلاق و فروپاشی خانواده و فرهنگ‌سازی کراهت طلاق.
- ۱۴- حمایت حقوقی، اقتصادی و فرهنگی از خانواده‌های با سرپرستی زنان و تشویق و تسهیل ازدواج آنان.
- ۱۵- اتخاذ روش‌های حمایتی و تشویقی مناسب برای تکریم سالمندان در خانواده و تقویت مراقبت‌های جسمی و روحی و عاطفی از آنان.
- ۱۶- ایجاد ساز و کارهای لازم برای ارتقاء سلامت همه جانبه خانواده‌ها بویژه سلامت باروری و افزایش فرزندآوری در جهت برخورداری از جامعه جوان، سالم، پویا و بالنده.

سیاست‌های کلی انتخابات (ابلاغی ۱۳۹۵/۰۷/۲۴)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- تعیین حوزه‌های انتخاباتی مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی بر مبنای جمعیت و مقتضیات اجتناب‌ناپذیر به گونه‌ای که حداکثر عدالت انتخاباتی و همچنین شناخت مردم از نامزدها فراهم گردد.
- ۲- برگزاری انتخابات مجلس شورای اسلامی به صورت دو مرحله‌ای در صورت عدم کسب نصاب قانونی در مرحله اول.
- ۳- بهره‌مندی داوطلبان در تبلیغات انتخاباتی با تقسیم برابر متناسب با امکانات در هر انتخابات حسب مورد از صدا و سیما و فضای مجازی و دیگر رسانه‌ها و امکانات دولتی و عمومی کشور.
- ۴- تعیین حدود و نوع هزینه‌ها و منابع مجاز و غیرمجاز انتخاباتی، شفاف‌سازی منابع و هزینه‌های انتخاباتی داوطلبان و تشکل‌های سیاسی و اعلام به مراجع ذیصلاح و اعمال نظارت دقیق بر آن و تعیین شیوه و چگونگی برخورد با تخلفات مالی.
- ۵- ممنوعیت هرگونه تخریب، تهدید، تطمیع، فریب و وعده‌های خارج از اختیارات قانونی و هرگونه اقدام مغایر امنیت ملی نظیر تفرقه قومی و مذهبی در تبلیغات انتخاباتی.
- ۶- ممنوعیت استفاده از حمایت و امکانات بیگانگان اعم از مالی و تبلیغاتی توسط نامزدها و احزاب و برخورد بموقع دستگاه‌های ذی ربط.
- ۷- پیشگیری از جرایم و تخلفات انتخاباتی و هرگونه اقدام مغایر قانون، منافع ملی، وحدت ملی و امنیت ملی و رسیدگی سریع و خارج از نوبت حسب مورد به آنها بویژه جرایم امنیتی، مالی و تبلیغاتی و اقدامات تخریبی ضد داوطلبان.
- ۸- ارتقاء سطح شناخت و آگاهی و آموزش‌های عمومی و ترویج هنجارهای

انتخاباتی و نهادینه کردن آن در فرهنگ عمومی و تعیین قواعد و ضوابط رقابت سیاسی سالم به منظور افزایش مشارکت و حضور آگاهانه و با نشاط مردم و کمک به انتخاب اصلح.

۹- تعیین چارچوب‌ها و قواعد لازم برای فعالیت قانونمند و مسؤولانه احزاب و تشکل‌های سیاسی و اشخاص حقیقی در عرصه انتخابات مبتنی بر اصول و مبانی نظام جمهوری اسلامی ایران به نحوی که رقابت‌های انتخاباتی منجر به افزایش مشارکت آگاهانه، اعتماد، ثبات و اقتدار نظام شود.

۱۰- ارتقاء شایسته‌گزینی - همراه با زمینه سازی مناسب - در انتخاب داوطلبان نراز شایسته جمهوری اسلامی ایران و دارای ویژگی‌هایی متناسب با جایگاه مربوط از طریق:

۱-۱- تعیین دقیق معیارها و شاخص‌ها و شرایط عمومی و اختصاصی داوطلبان در چارچوب قانون اساسی با تأکید بر کارآمدی علمی، جسمی و شایستگی متناسب با مسؤولیت‌های مربوط و تعهد به اسلام، انقلاب و نظام اسلامی و قانون اساسی بویژه التزام به ولایت فقیه و سلامت اخلاقی- اقتصادی.

۲-۱۰- شناسایی اولیه توانایی و شایستگی داوطلبان در مرحله ثبت نام به شیوه‌های مناسب قانونی و متناسب با هر انتخابات.

۳-۱۰- بررسی دقیق و احراز شرایط لازم برای صلاحیت نامزدها با پیش‌بینی زمان کافی در چارچوب قانون هر انتخابات از طریق استعلام از مراجع ذی صلاح و پاسخگویی مسؤولانه و به موقع آنها.

۴-۱۰- اتخاذ ترتیبات لازم برای به حداقل رساندن ممنوعیت حضور داوطلبان شاغل.

۵-۱۰- تعریف و اعلام معیارها و شرایط لازم برای تشخیص رجل سیاسی، مذهبی و مدیر و مدبر بودن نامزدهای ریاست جمهوری توسط شورای نگهبان.

۱۱- نظارت شورای نگهبان بر فرایندها، ابعاد و مراحل انتخابات ریاست جمهوری،

- مجلس شورای اسلامی و مجلس خبرگان رهبری از جمله تأیید نهایی صلاحیت داوطلبان، رسیدگی به شکایات و تأیید یا ابطال انتخابات به منظور تأمین سلامت انتخابات، جلب مشارکت حداکثری و تأمین حقوق داوطلبان و رأی‌دهندگان با:
- ۱-۱۱- تعیین ساز و کارهای شفاف، زمان‌بندی شده و اطمینان‌بخش و فراهم کردن حضور داوطلبان یا نمایندگان آنها در تمام مراحل.
- ۲-۱۱- پاسخگویی مکتوب در خصوص دلایل ابطال انتخابات و رد صلاحیت داوطلبان در صورت درخواست آنان.
- ۱۲- بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در جهت حداکثرسازی شفافیت، سرعت و سلامت در اخذ و شمارش آراء و اعلام نتایج.
- ۱۳- تعیین ساز و کار لازم برای حسن اجرای وظایف نمایندگی، رعایت قسم‌نامه، جلوگیری از سوءاستفاده مالی، اقتصادی و اخلاقی و انجام اقدامات لازم در صورت زوال یا کشف فقدان شرایط نمایندگی مجلس در منتخبان.
- ۱۴- ثبات نسبی قوانین انتخابات در چارچوب سیاست‌های کلی و تغییر ندادن آن برای مدت معتدله، مگر به ضرورت و با تصویب تغییرات با رأی حداقل دوسوم نمایندگان مجلس شورای اسلامی.
- ۱۵- پاسداری از آزادی و سلامت انتخابات و حق انتخاب آزادانه افراد و صیانت از آراء مردم به عنوان حق‌الناس در قانون‌گذاری، نظارت و اجراء و نیز رعایت کامل بی‌طرفی از سوی مجریان و ناظران و برخورد مؤثر با خاطیان.
- ۱۶- ممنوعیت ورود نیروهای مسلح، قوای سه‌گانه اعم از وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های تابعه آنها، دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی، سازمان‌ها، نهادها و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی در دسته‌بندی‌های سیاسی و جناحی انتخاباتی و جانبداری از داوطلبان.
- ۱۷- اجراء انتخابات ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی، مجلس خبرگان

رهبری و شوراهای اسلامی شهر و روستا توسط وزارت کشور و زیر نظر هیأت اجرایی مرکزی انتخابات به ریاست وزیر کشور، که ترکیب این هیأت و وظایف آن و همچنین ترکیب و وظایف هیأت‌های اجرایی استانی و شهرستانی را قانون مشخص می‌کند.

۱۸- تنظیم تاریخ و همزمانی برگزاری انتخابات‌های عمومی به گونه‌ای که فاصله برگزاری آنها حدود دو سال باشد و مراحل و ساز و کار اجرایی آن تا حد امکان یکسان و متحد صورت پذیرد.

سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی (ابلاغی ۱۴۰۱/۰۱/۲۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

ایجاد رفاه عمومی، بر طرف ساختن فقر و محرومیت، حمایت از اقشار و گروه‌های هدف خدمات اجتماعی از جمله بی‌سرپرستان، از کارافتادگان، معلولان و سالمندان و آنچه از اهداف رفاه و تأمین اجتماعی که در اصول ۳، ۲۱، ۲۸، ۲۹، ۳۱ و ۴۳ قانون اساسی آمده است، اقتضاء می‌کند نظامی کارآمد، توانمندساز، عدالت بنیان، کرامت‌بخش و جامع برای تأمین اجتماعی همگان که برگرفته از الگوهای اسلامی - ایرانی و مبتنی بر نظام اداری کارآمد، حذف تشکیلات غیرضرور و رفع تبعیض‌های ناروا و بهره‌گیری از مشارکت‌های مردمی باشد، طراحی و اجرا شود و ترتیبات زیر در آن رعایت گردد:

۱- استقرار نظام تأمین اجتماعی به صورت جامع، یکپارچه، شفاف، کارآمد، فراگیر و چندلایه.

۲- ایجاد یک ساز و کار تخصصی و فرابخشی به منظور حفظ انتظام و انسجام امور مربوط، لایه‌بندی و سطح‌بندی خدمات، ایجاد وحدت رویه، اعمال نظارت راهبردی در تکوین و فعالیت سازمان‌ها و صندوق‌ها و نهادهای فعال در قلمروهای امدادی، حمایتی و بیمه‌ای و شکل‌دهی پایگاه اطلاعات، با رعایت ملاحظات امنیتی مربوط به نیروهای مسلح و دستگاه‌های امنیتی کشور.

۳- پایبندی به حقوق و رعایت تعهدات بین نسلی و عدم تحمیل طرح‌های فاقد تضمین مالی بین نسلی، تأمین منابع پایدار، رعایت محاسبات بیمه‌ای و تعادل بین منابع و مصارف و حفظ و ارتقاء ارزش ذخایر سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه‌گر اجتماعی به عنوان اموال متعلق حق مردم با تأکید بر امانت‌داری، امنیت، سودآوری و شفافیت با ایجاد ساز و کار لازم.

۴- اصلاح قوانین، ساختارها و تشکیلات سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه‌گر

اجتماعی در جهت تأمین عدالت و یکسان‌سازی قواعد و مقررات بیمه‌ای و جلوگیری از ایجاد و انباشت بدهی‌های دولت و رعایت قواعد بیمه‌ای و تأمین بار مالی تضمین شده و بین نسلی.

۵- لایه‌بندی امور امدادی، حمایتی و بیمه‌ای و سطح‌بندی خدمات با رویکرد فعال دولت بر اساس وسع و استحقاق، به ترتیب ذیل:

-امور امدادی از محل پوشش بیمه‌ای، مشارکت‌های مردمی و مساعدت دولت.

-امور حمایتی با هدف رفع فقر و آسیب اجتماعی و تضمین سطح پایه خدمات از محل منابع دولتی، عمومی و مردمی.

-امور بیمه پایه برای آحاد جامعه متناسب با وضع آنان از محل حق بیمه سهم بیمه‌شدگان، کارفرمایان و دولت.

-امور بیمه‌های مازاد و تکمیلی از محل مشارکت بیمه‌شدگان و کارفرمایان با مشوق‌های مالیاتی و پشتیبانی حقوقی دولت در فضای رقابتی.

-حفظ قدرت خرید اقشار ضعیف جامعه از طریق متناسب‌سازی مزد شاغلین، مستمری بازنشستگان و مقرری بیکاران.

-اعمال رویکرد مناسب برای زدودن جلوه‌های آشکار فقر و آسیب اجتماعی از محلات کم برخوردار شهری و مناطق روستایی و عشایری.

۶- بسط و تأمین عدالت اجتماعی، کاهش فاصله طبقاتی با هدف‌مندی‌سازی یارانه‌ها، دسترسی آحاد جامعه به خدمات تأمین اجتماعی، توانمندسازی، کارآفرینی و رفع تبعیض‌های ناروا در بهره‌مندی از منابع عمومی.

۷- استقرار نظام ملی احسان و نیکوکاری و ایجاد پیوند میان ظرفیت‌های مردمی و دستگاه‌های موظف.

۸- ارائه خدمات لازم به منظور تحکیم نهاد خانواده و فرزندآوری.

۹- الزام به تهیه پیوست تأمین اجتماعی برای طرح‌ها و برنامه‌های کلان کشور.

حوزه علم، فناوری و آموزشی

- سیاست‌های کلی نظام در خصوص شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای (۱۳۸۰/۰۳/۰۹)
- سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور (۱۳۹۲/۰۲/۰۵)
- سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری) (۱۳۹۳/۰۶/۲۹)

سیاست‌های کلی نظام در خصوص شبکه‌های اطلاع رسانی رایانه‌ای (ابلاغی ۱۳۸۰/۰۳/۰۹)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- ایجاد، ساماندهی و تقویت نظام ملی اطلاع رسانی رایانه‌ای و اعمال تدابیر و نظارت‌های لازم به منظور صیانت از امنیت سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و جلوگیری از جنبه‌ها و پیامدهای منفی شبکه‌های اطلاع رسانی.
- ۲- توسعه‌ی کمی و کیفی شبکه‌ی اطلاع رسانی ملی و تأمین سطوح و انواع مختلف خدمات و امکانات و این شبکه برای کلیه‌ی متقاضیان به تناسب نیاز آنان و با رعایت اولویتها و مصالح ملی.
- ۳- ایجاد دسترسی به شبکه‌های اطلاع رسانی جهانی صرفاً از طریق نهادها و مؤسسات مجاز.
- ۴- حضور فعال و اثرگذار در شبکه‌های جهانی و حمایت از بخشهای دولتی و غیردولتی در زمینه‌ی تولید و عرضه‌ی اطلاعات و خدمات ضروری و مفید با تأکید بر ترویج فرهنگ و اندیشه‌ی اسلامی.
- ۵- ایجاد و تقویت نظام حقوقی و قضایی متناسب با توسعه‌ی شبکه‌های اطلاع رسانی بویژه در جهت مقابله‌ی کارآمد با جرائم سازمان‌یافته الکترونیکی.
- ۶- توسعه‌ی فن‌آوری اطلاعات (بویژه حفاظت از اطلاعات) و آینده‌نگری در خصوص آثار تحولات فن‌آوری اطلاعات در سطح ملی و جهانی و گسترش مطالعات و تحقیقات و تربیت انسانی متخصص در این زمینه.
- ۷- اقدام مناسب برای دستیابی به میثاقها و مقررات بین‌المللی و ایجاد اتحادیه‌های اطلاع‌رسانی با سایر کشورها بویژه کشورهای اسلامی به منظور ایجاد توازن در عرصه‌ی اطلاع رسانی بین‌المللی و حفظ و صیانت از هویت و فرهنگ ملی و مقابله با سلطه‌ی جهانی.

سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور (ابلاغی) (۱۳۹۲/۰۲/۰۵)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- تحول در نظام آموزش و پرورش مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی در جهت رسیدن به حیات طیبه (زندگی فردی و اجتماعی مطلوب اسلامی) و رشد و شکوفایی استعدادهاى فطرى و ارتقاء كیفى در حوزه‌هاى بینش، دانش، مهارت، تربیت و سلامت روحى و جسمى دانش‌آموزان با تأکید بر ریشه‌کن کردن بی‌سوادی و تربیت انسان‌هاى مؤمن، پرهیزگار، متخلق به اخلاق اسلامى، بلندهمت، امیدوار، خیرخواه، با نشاط، حقیقت‌جو، آزادمنش، مسؤولیت پذیر، قانونگرا، عدالت‌خواه، خردورز، خلاق، وطن‌دوست، ظلم‌ستیز، جمع‌گرا، خودباور و ایثارگر.

۲- ارتقاء جایگاه آموزش و پرورش به مثابه مهم‌ترین نهاد تربیت نیروی انسانی و مولد سرمایه اجتماعی و عهده‌دار اجرای سیاست‌هاى مصوب و هدایت و نظارت بر آن (از مهد کودک و پیش‌دبستانی تا دانشگاه) به عنوان امر حاکمیتی با توسعه همکاری دستگاه‌ها.

۳- بهسازی و اعلاى منابع انسانی آموزش و پرورش به عنوان محور تحول در نظام تعلیم و تربیت کشور و بهبود مدیریت منابع انسانی با تأکید بر:

۱-۳- ارتقاء کیفیت نظام تربیت معلم و افزایش مستمر شایستگی‌ها و توانمندی‌هاى علمى، حرفه‌ای و تربیتی فرهنگیان و روزآمد ساختن برنامه‌هاى درسى مراکز و دانشگاه‌هاى تربیت معلم و شیوه‌هاى یاددهى و یادگیرى برای پرورش معلمان با انگیزه، کارآمد، متدین، خلاق و اثربخش.

۲-۳- بازنگرى در شیوه‌هاى جذب، تربیت، نگهداشت و بکارگیرى بهینه نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش و بسترسازى برای جذب معلمان کارآمد و داراى شایستگی‌هاى لازم آموزشى، تربیتى و اخلاقى بعد از گذراندن دوره مهارتى.

- ۳-۳- اعتلای منزلت اجتماعی معلمان و افزایش انگیزه آنان برای خدمت مطلوب با اقدامات فرهنگی و تبلیغی و خدمات و امکانات رفاهی و رفع مشکلات مادی و معیشتی فرهنگیان.
- ۳-۴- توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و توانمندی‌های علمی و تربیتی معلمان با ارتقاء کیفی آموزش‌های ضمن خدمت و برنامه‌ریزی برای روزآمد کردن اطلاعات تخصصی و تحصیلات تکمیلی معلمان متناسب با نیاز آموزش و پرورش.
- ۳-۵- استقرار نظام ارزیابی و سنجش صلاحیت‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای معلمان مبتنی بر شاخص‌های آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و تربیتی برای ارتقاء.
- ۳-۶- توسعه مشارکت معلمان در فرآیند بهسازی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی، تربیتی و فرهنگی.
- ۳-۷- استقرار نظام پرداخت‌ها بر اساس تخصص، شایستگی‌ها و عملکرد رقابتی مبتنی بر نظام رتبه بندی حرفه‌ای معلمان.
- ۴- ایجاد تحول در نظام برنامه‌ریزی آموزشی و درسی با توجه به:
- ۴-۱- روزآمد ساختن محتوای تعلیم و تربیت و تدوین برنامه درس ملی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و متناسب با نیازهای کشور و انطباق محتوای با پیشرفت‌های علمی و فناوری و اهتمام به تقویت فرهنگ و هویت اسلامی- ایرانی.
- ۴-۲- توسعه فرهنگ تفکر، تحقیق، خلاقیت و نوآوری و بهره‌گیری از روش‌های یاددهی و یادگیری متنوع و مطلوب و ایجاد تفکر منطقی و منسجم برای تحلیل و بررسی موضوعی.
- ۴-۳- تبیین اندیشه دینی- سیاسی امام خمینی(ره)، مبانی جمهوری اسلامی و ولایت فقیه و اصول ثابت قانون اساسی در مقاطع مختلف تحصیلی.

- ۴-۴- توسعه فرهنگ و معارف اسلامی و یادگیری قرآن (روخوانی، روان‌خوانی و مفاهیم) و تقویت انس دانش‌آموزان با قرآن و سیره پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و اهل‌بیت (علیهم‌السلام) و گسترش فرهنگ اقامه نماز.
- ۴-۵- تحول بنیادین شیوه‌های ارزشیابی دانش‌آموزان برای شناسایی نقاط قوت و ضعف و پرورش استعدادها و خلاقیت دانش‌آموزان.
- ۴-۶- رعایت رویکرد فرهنگی و تربیتی در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و درسی.
- ۴-۷- تقویت آداب و مهارت‌های زندگی و توانایی حل مسائل و عمل به آموخته‌ها برای بهبود زندگی فردی و اجتماعی دانش‌آموزان.
- ۴-۸- تقویت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای.
- ۵- اهتمام به تربیت و پرورش مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی بویژه در:
- ۵-۱- ارتقاء معرفت و بصیرت دینی برای رشد و تعالی معنوی و اخلاقی معلمان و دانش‌آموزان و تلاش برای ارتقاء معنوی خانواده‌ها.
- ۵-۲- ارتقاء سلامت جسمی و روحی معلمان و دانش‌آموزان و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی.
- ۵-۳- ارتقاء تربیت عقلانی و رشد بینش دینی، سیاسی و اجتماعی دانش‌آموزان و اهتمام به جامعه‌پذیری برای تحکیم وحدت و همبستگی ملی، وطن‌دوستی و مقابله هوشمندانه با تهاجم فرهنگی و پاسداشت استقلال، آزادی، مردم‌سالاری دینی و منافع ملی.
- ۵-۴- رشد و شکوفایی ذوق و استعدادهای فرهنگی و هنری و تقویت روحیه نشاط و شادابی در دانش‌آموزان.
- ۵-۵- توسعه تربیت‌بدنی و ورزش در مدارس.
- ۵-۶- تربیت و تأمین نیروی انسانی توانمند و واجد شرایط برای تحقق اهداف و برنامه‌های تربیتی و پرورشی.

- ۶- تحول در ساختار مالی، اداری و نظام مدیریتی با تأکید بر:
- ۶-۱- بازمهندسی ساختار اداری در کلیه سطوح با رویکرد چابک سازی، پویاسازی همراه با ظرفیت‌سازی، فرهنگ‌سازی و بسترسازی برای تقویت مشارکت‌های مردمی و غیردولتی، منطبق بر قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام اداری و آموزش و پرورش بویژه ایجاد زمینه مشارکت معلمان، خانواده‌ها، حوزه‌های علمیه، دانشگاه‌ها، مراکز علمی و پژوهشی و سایر نهادهای عمومی و دستگاه‌های اجرایی در فرآیند تعلیم و تربیت.
- ۶-۲- رعایت اولویت در بودجه مورد نیاز آموزش و پرورش در لوایح بودجه سنواتی به منظور تحقق اهداف و مأموریت‌های مندرج در سیاست‌های کلی.
- ۶-۳- بهبود مدیریت منابع و مصارف با هدف ارتقاء کیفیت و بهره‌وری نظام آموزش و پرورش.
- ۷- بهینه سازی فضا، زیرساخت‌های کالبدی و تجهیزات مدارس در مسیر تحقق اهداف نظام تعلیم و تربیت اسلامی با تأکید بر:
- ۷-۱- ضابطه‌مندسازی، بهسازی، زیباسازی، مقاوم سازی و مصون سازی مدارس با رعایت اصول معماری اسلامی ایرانی، مکان یابی و توزیع فضا به تناسب نیازها، طراحی و ساخت مجتمع‌های آموزشی و تربیتی و توسعه مشارکت مردم و نهادهای مدیریت شهری در احداث و نگهداری مدارس.
- ۷-۲- احداث واحدهای آموزشی و پرورشی جدید متناسب با افزایش جمعیت و الزام سازندگان شهرکها به احداث واحدهای مورد نیاز آموزش و پرورش.
- ۷-۳- ارائه الگو و ضابطه لازم‌الرعایه از طرف وزارت آموزش و پرورش برای ساخت مدارس.
- ۷-۴- تجهیز مدارس به فناوری اطلاعاتی و ارتباطی و فراهم آوردن زمینه استفاده بهینه از آموزش‌های مرتبط با فناوری‌های نو در مدارس.

- ۸- ارتقاء نقش و اختیارات مدرسه در تحقق اهداف و مأموریت‌های مندرج در بند یک سیاست‌های کلی و تقویت مناسبات صحیح و سازنده آموزش و پرورش با خانواده‌ها، رسانه‌ها و جامعه.
- ۹- تقویت آموزش و پرورش مناطق مرزی با تأکید بر توانمندسازی معلمان و دانش‌آموزان این مناطق.
- ۱۰- تأمین ثبات مدیریت در آموزش و پرورش با رویکرد ارزشی و انقلابی و دور نگه‌داشتن محیط آموزش و پرورش از دسته‌بندی‌های سیاسی.
- ۱۱- هماهنگی و انسجام بین اهداف، سیاست‌ها، برنامه‌ها و محتوای تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش، آموزش عالی و سایر دستگاه‌های مرتبط.
- ۱۲- ارتقاء جایگاه آموزش و پرورش از نظر شاخص‌های کمی و کیفی در سطح منطقه و جهان به منظور تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۳- استقرار نظام جامع رصد، نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت در نظام آموزش و پرورش.

سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری) (ابلاغی ۱۳۹۳/۰۶/۲۹)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فناوری در جهان با تأکید بر:

- ۱-۱- تولید علم و توسعه نوآوری و نظریه‌پردازی.
 - ۱-۲- ارتقاء جایگاه جهانی کشور در علم و فناوری و تبدیل ایران به قطب علمی و فناوری جهان اسلام.
 - ۱-۳- توسعه علوم پایه و تحقیقات بنیادی.
 - ۱-۴- تحول و ارتقاء علوم انسانی بویژه تعمیق شناخت معارف دینی و مبانی انقلاب اسلامی با: تقویت جایگاه و منزلت این علوم، جذب افراد مستعد و با انگیزه، اصلاح و بازنگری در متون، برنامه‌ها و روش‌های آموزشی و ارتقاء کمی و کیفی مراکز و فعالیتهای پژوهشی مربوط.
 - ۱-۵- دستیابی به علوم و فناوری‌های پیشرفته با سیاستگذاری و برنامه‌ریزی ویژه.
- ۲- بهینه سازی عملکرد و ساختار نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور به منظور دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز و شکوفایی علمی با تأکید بر:
- ۲-۱- مدیریت دانش و پژوهش و انسجام بخشی در سیاستگذاری، برنامه ریزی و نظارت راهبردی در حوزه علم و فناوری و ارتقاء مستمر شاخص‌ها و روزآمدسازی نقشه جامع علمی کشور با توجه به تحولات علمی و فنی در منطقه و جهان.
 - ۲-۲- اصلاح نظام پذیرش دانشجو و توجه ویژه به استعداد و علاقمندی دانشجویان در انتخاب رشته تحصیلی و افزایش ورود دانشجویان به دوره‌های تحصیلات تکمیلی.

- ۳-۲- ساماندهی و تقویت نظام های نظارت، ارزیابی، اعتبارسنجی و رتبه بندی در حوزه‌های علم و فناوری.
- ۴-۲- ساماندهی نظام ملی آمار و اطلاعات علمی، پژوهشی و فناوری جامع و کارآمد.
- ۵-۲- حمایت از تأسیس و توسعه شهرک ها و پارک‌های علم و فناوری.
- ۶-۲- توزیع عادلانه فرصت‌ها و امکانات تحصیل و تحقیق در آموزش عالی در سراسر کشور.
- ۷-۲- شناسایی نخبگان، پرورش استعدادهای درخشان و حفظ و جذب سرمایه‌های انسانی.
- ۸-۲- افزایش بودجه تحقیق و پژوهش به حداقل ۴٪ تولید ناخالص داخلی تا پایان سال ۱۴۰۴ با تأکید بر مصرف بهینه منابع و ارتقاء بهره‌وری.
- ۳- حاکمیت مبانی، ارزش‌ها، اخلاق و موازین اسلامی در نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری و تحقق دانشگاه اسلامی با تأکید بر:
- ۱-۳- اهتمام به نظام تعلیم و تربیت اسلامی و اصل پرورش در کنار آموزش و پژوهش و ارتقاء سلامت روحی و معنوی دانش پژوهان و آگاهی‌ها و نشاط سیاسی آنان.
- ۲-۳- تربیت اساتید و دانشجویان مؤمن به اسلام، برخوردار از مکارم اخلاقی، عامل به احکام اسلامی، متعهد به انقلاب اسلامی و علاقمند به اعتلای کشور.
- ۳-۳- حفظ موازین اسلامی و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی در استفاده از علم و فناوری.
- ۴- تقویت عزم ملی و افزایش درک اجتماعی نسبت به اهمیت توسعه علم و فناوری:
- ۱-۴- تقویت و گسترش گفتمان تولید علم و جنبش نرم‌افزاری در کشور.
- ۲-۴- ارتقاء روحیه نشاط، امید، خودباوری، نوآوری نظام‌مند، شجاعت

- علمی و کار جمعی و وجدان کاری.
- ۳-۴- تشکیل کرسی‌های نظریه پردازی و تقویت فرهنگ کسب و کار دانش‌بنیان و تبادل آراء و تضارب افکار، آزاداندیشی علمی.
- ۴-۴- ارتقاء منزلت و بهبود معیشت استادان، محققان و دانش‌پژوهان و اشتغال دانش‌آموختگان.
- ۴-۵- احیاء تاریخ علمی و فرهنگی مسلمانان و ایران و الگوسازی از مفاخر و چهره‌های موفق عرصه علم و فناوری.
- ۶-۴- گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران و فعالیت‌های عرصه علم و فناوری.
- ۵- ایجاد تحول در ارتباط میان نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری با سایر بخش‌ها با تأکید بر:
- ۱-۵- افزایش سهم علم و فناوری در اقتصاد و درآمد ملی، ازدیاد توان ملی و ارتقاء کارآمدی.
- ۲-۵- حمایت مادی و معنوی از فرآیند تبدیل ایده به محصول و افزایش سهم تولید محصولات و خدمات مبتنی بر دانش پیشرفته و فناوری داخلی در تولید ناخالص داخلی با هدف دستیابی به سهم ۵۰ درصد.
- ۳-۵- تحکیم و تعمیق پیوند حوزه و دانشگاه و تقویت همکاری‌های مستمر راهبردی.
- ۴-۵- تنظیم رابطه متقابل تحصیل با اشتغال و متناسب سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نقشه جامع علمی کشور و نیازهای تولید و اشتغال.
- ۵-۵- تعیین اولویت‌ها در آموزش و پژوهش با توجه به مزیت‌ها، ظرفیت‌ها و نیازهای کشور و الزامات نیل به جایگاه اول علمی و فناوری در منطقه.
- ۶-۵- حمایت از مالکیت فکری و معنوی و تکمیل زیرساخت‌ها و قوانین و مقررات مربوط.

- ۷-۵- افزایش نقش و مشارکت بخش‌های غیردولتی در حوزه علم و فناوری و ارتقاء سهم وقف و امور خیریه در این حوزه.
- ۸-۵- توسعه و تقویت شبکه‌های ارتباطات ملی و فراملی میان دانشگاه‌ها، مراکز علمی، دانشمندان و پژوهشگران و بنگاه‌های توسعه فناوری و نوآوری داخلی و خارجی و گسترش همکاری‌ها در سطوح دولتی و نهادهای مردمی با اولویت کشورهای اسلامی.
- ۶- گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی بویژه جهان اسلام همراه با تحکیم استقلال کشور، با تأکید بر:
- ۱-۶- توسعه صنایع و خدمات مبتنی بر علوم و فناوری‌های جدید و حمایت از تولید و صادرات محصولات دانش‌بنیان و متکی بر فناوری‌های بومی بویژه در حوزه‌های دارای مزیت و ظرفیت، با اصلاح امر واردات و صادرات کشور.
- ۲-۶- اهتمام بر انتقال فناوری و کسب دانش طراحی و ساخت برای تولید محصولات در داخل کشور با استفاده از ظرفیت بازاری ملی در مصرف کالاهای وارداتی.
- ۳-۶- استفاده از ظرفیت‌های علمی و فنی ایرانیان مقیم خارج و جذب متخصصان و محققان برجسته سایر کشورها بویژه کشورهای اسلامی حسب نیاز.
- ۴-۶- تبدیل ایران به مرکز ثبت مقالات علمی و جذب نتایج پژوهش‌های محققان، نخبگان علمی و نوآوران سایر کشورها بویژه جهان اسلام.

حوزه اقتصادی

- سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی (۱۳۷۹/۱۱/۰۳)
- سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴/۰۳/۰۱)
- بند (ج) سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۵/۰۴/۱۰)
- الحاقیه سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۷/۰۸/۱۷)
- سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف (۱۳۸۹/۰۴/۱۴)
- سیاست‌های کلی تشویق سرمایه‌گذاری (۱۳۸۹/۱۱/۲۶)
- سیاست‌های کلی اشتغال (۱۳۹۰/۰۴/۲۸)
- سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (۱۳۹۱/۱۱/۱۹)
- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (۱۳۹۲/۱۱/۲۸)

سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۰۳)

- ۱- حمایت از ایجاد ارزش افزوده و سرمایه‌گذاری و کارآفرینی از راه‌های قانونی و مشروع.
- ۲- هدف از امنیت سرمایه‌گذاری، ایجاد رفاه عمومی و رونق اقتصادی و زمینه‌سازی برای عدالت اقتصادی و از بین بردن فقر در کشور است. وضع قوانین و مقررات مربوط به مالیات و دیگر اموری که به آن هدف کمک می‌کند، وظیفه‌ی الزامی دولت و مجلس است.
- ۳- قوانین و سیاست‌های اجرایی و مقررات باید دارای سازگاری و ثبات و شفافیت و هماهنگی باشند.
- ۴- نظارت و رسیدگی و قضاوت در مورد جرایم و مسائل اقتصادی باید دقیق و روشن و تخصصی باشد.
- ۵- شرایط فعالیت اقتصادی (دسترسی به اطلاعات، مشارکت آزادانه‌ی اشخاص در فعالیتهای اقتصادی و برخورداری از امتیازات قانونی) برای بخشهای دولتی، تعاونی و خصوصی، در شرایط عادی باید یکسان و عادلانه باشد.

سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (ابلاغی ۱۳۸۴/۰۳/۰۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مطابق بند ۱۱۰ اصل ۱۱۰ ابلاغ می‌گردد. لازم است نکاتی را در این زمینه یادآور شوم:

۱. اجرای این سیاستها مستلزم تصویب قوانین جدید و بعضاً تغییراتی در قوانین موجود است؛ لازم است دولت و مجلس محترم در این زمینه با یکدیگر همکاری نمایند.

۲. نظارت مجمع تشخیص مصلحت نظام بر حسن اجرای این سیاستها با اتخاذ تدابیر لازم و همکاری دستگاههای مسئول و ارائه گزارشهای نظارتی هر سال در وقت معین مورد تأکید است.

۳. در مورد «سیاستهای کلی توسعه بخشهای غیردولتی از طریق واگذاری فعالیتهای و بنگاههای دولتی» پس از دریافت گزارشها و مستندات و نظریات مشورتی تفصیلی مجمع راجع به: رابطه‌ی خصوصی‌سازی با هر یک از عوامل ذیل اصل ۴۴، نقش عوامل مختلف در ناکارآمدی بعضی از بنگاههای دولتی، آثار انتقال هر یک از فعالیتهای صدر اصل ۴۴ و بنگاههای مربوط به بخشهای غیردولتی، میزان آمادگی بخشهای غیردولتی و ضمانتها و راههای اعمال حاکمیت دولت، اتخاذ تصمیم خواهد شد. ان‌شاءالله

سید علی خامنه‌ای

۱ / خرداد / ۱۳۸۴

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
با توجه به ذیل اصل ۴۴ قانون اساسی و مفاد اصل ۴۳ و به منظور:

- شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی.
 - گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به منظور تأمین عدالت اجتماعی.
 - ارتقاء کارآیی بنگاه‌های اقتصادی، و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری.
 - افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی.
 - افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی.
 - کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی.
 - افزایش سطح عمومی اشتغال.
 - تشویق اقشار مردم به پس انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها.
- مقرر می‌گردد:

الف- سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی و جلوگیری از بزرگ‌شدن بخش دولتی:

۱- دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل ۴۴ نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالیانه حداقل ۲۰٪ کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند.

با توجه به مسؤولیت نظام در حسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل ۴۴ توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیأت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است.
اداره و تولید محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی نیروهای مسلح و امنیتی که جنبه محرمانه دارد، مشمول این حکم نیست.

۲- سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در زمینه‌های مذکور در صدر اصل ۴۴ قانون اساسی به شرح ذیل توسط بنگاهها و نهادهای عمومی غیردولتی و بخشهای تعاونی و خصوصی مجاز است:

۲-۱- صنایع بزرگ، صنایع مادر (از جمله صنایع بزرگ پایین‌دستی نفت و گاز) و معادن بزرگ (به استثنای نفت و گاز).

۲-۲- فعالیت بازرگانی خارجی در چارچوب سیاستهای تجاری و ارزی کشور.

۲-۳- بانکداری توسط بنگاهها و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکتهای تعاونی سهامی عام و شرکتهای سهامی عام مشروط به تعیین سقف سهام هریک از سهامداران با تصویب قانون.

۲-۴- بیمه.

۲-۵- تأمین نیرو شامل تولید و واردات برق برای مصارف داخلی و صادرات.

۲-۶- کلیه امور پست و مخابرات به استثنای شبکه‌های مادر مخابراتی، امور واگذاری فرکانس و شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی

۲-۷- راه و راه‌آهن

۲-۸- هواپیمایی (حمل و نقل هوایی) و کشتیرانی (حمل‌ونقل دریایی). سهم بهینه بخشهای دولتی و غیردولتی در فعالیتهای صدر اصل ۴۴، با توجه به حفظ حاکمیت دولت و استقلال کشور و عدالت اجتماعی و رشد و توسعه اقتصادی، طبق قانون تعیین می‌شود.

ب- سیاستهای کلی بخش تعاونی:

۱- افزایش سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور به ۲۵٪ تا آخر برنامه پنج‌ساله پنجم.

۲- اقدام مؤثر دولت در ایجاد تعاونیها برای بیکاران در جهت اشتغال مولد.

۳- حمایت دولت از تشکیل و توسعه تعاونیها از طریق روشهایی از جمله تخفیف

مالیاتی، ارائه تسهیلات اعتباری حمایتی بوسیله کلیه مؤسسات مالی کشور و پرهیز از هرگونه دریافت اضافی دولت از تعاونیها نسبت به بخش خصوصی

۴- رفع محدودیت از حضور تعاونیها در تمامی عرصه‌های اقتصادی از جمله بانکداری و بیمه.

۵- تشکیل بانک توسعه تعاون با سرمایه دولت با هدف ارتقاء سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور.

۶- حمایت دولت از دستیابی تعاونیها به بازار نهایی و اطلاع‌رسانی جامع و عادلانه به این بخش.

۷- اعمال نقش حاکمیتی دولت در قالب امور سیاستگذاری و نظارت بر اجرای قوانین موضوعه و پرهیز از مداخله در امور اجرایی و مدیریتی تعاونیها.

۸- توسعه آموزشهای فنی و حرفه‌ای و سایر حمایتیهای لازم به منظور افزایش کارآمدی و توانمندسازی تعاونیها.

۹- انعطاف و تنوع در شیوه‌های افزایش سرمایه و توزیع سهام در بخش تعاونی و اتخاذ تدابیر لازم به نحوی که علاوه بر تعاونیهای متعارف امکان تأسیس تعاونیهای جدید در قالب شرکت سهامی عام با محدودیت مالکیت هر یک از سهامداران به سقف معینی که حدود آن را قانون تعیین می‌کند، فراهم شود.

۱۰- حمایت دولت از تعاونیها متناسب با تعداد اعضا.

۱۱- تأسیس تعاونیهای فراگیر ملی برای تحت پوشش قراردادن سه دهک اول جامعه به‌منظور فقرزدایی.

ج- سیاست‌های کلی توسعه بخشهای غیردولتی از طریق واگذاری فعالیتها و بنگاههای دولتی:

(سیاستهای کلی این بند متعاقباً تعیین و ابلاغ خواهد شد.)

د- سیاست‌های کلی واگذاری:

۱- الزامات واگذاری:

- ۱-۱- توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی بر ایفای فعالیت‌های گسترده و اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ.
 - ۱-۲- نظارت و پشتیبانی مراجع ذی‌ربط بعد از واگذاری برای تحقق اهداف واگذاری.
 - ۱-۳- استفاده از روش‌های معتبر و سالم واگذاری با تأکید بر بورس، تقویت تشکیلات واگذاری، برقراری جریان شفاف اطلاع‌رسانی، ایجاد فرصت‌های برابر برای همه، بهره‌گیری از عرضه تدریجی سهام شرکت‌های بزرگ در بورس به منظور دستیابی به قیمت پایه سهام.
 - ۱-۴- ذی‌نفع نبودن دست‌اندرکاران واگذاری و تصمیم‌گیرندگان دولتی در واگذاری‌ها.
 - ۱-۵- رعایت سیاست‌های کلی بخش تعاونی در واگذاری‌ها.
- ### ۲- مصارف درآمدهای حاصل از واگذاری:
- وجوه حاصل از واگذاری سهام بنگاه‌های دولتی به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و در قالب برنامه‌ها و بودجه‌های مصوب به ترتیب زیر مصرف می‌شود:
- ۲-۱- ایجاد خودتکایی برای خانواده‌های مستضعف و محروم و تقویت تأمین اجتماعی.
 - ۲-۲- اختصاص ۳۰٪ از درآمدهای حاصل از واگذاری به تعاونی‌های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی.
 - ۲-۳- ایجاد زیربنای اقتصادی با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته.
 - ۲-۴- اعطای تسهیلات (وجوه اداره شده) برای تقویت تعاونی‌ها و نوسازی و بهسازی بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی با اولویت بنگاه‌های واگذار شده و نیز برای سرمایه‌گذاری بخش‌های غیردولتی در توسعه مناطق کمتر توسعه‌یافته.
 - ۲-۵- مشارکت شرکت‌های دولتی با بخش‌های غیردولتی تا سقف ۴۹٪ به

منظور توسعه اقتصادی مناطق کمتر توسعه یافته.

۶-۲- تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام شرکت‌های دولتی با رعایت بند الف این سیاستها.

ه- سیاست‌های کلی اعمال حاکمیت و پرهیز از انحصار:

۱- تداوم اعمال حاکمیت عمومی دولت پس از ورود بخش‌های غیردولتی از طریق سیاستگذاری و اجرای قوانین و مقررات و نظارت بویژه در مورد اعمال موازین شرعی و قانونی در بانک‌های غیردولتی.

۲- جلوگیری از نفوذ و سیطره بیگانگان بر اقتصاد ملی.

۳- جلوگیری از ایجاد انحصار، توسط بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی از طریق تنظیم و تصویب قوانین و مقررات.

بند ج سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون ج.ا.ا. (ابلاغی ۱۳۸۵/۰۴/۱۱)

با توجه به ضرورت: شتاب گرفتن رشد و توسعه اقتصادی کشور مبتنی بر اجرای عدالت اجتماعی و فقر زدایی در چارچوب چشم انداز ۲۰ ساله کشور

- تغییر نقش دولت از مالکیت و مدیریت مستقیم بنگاه به سیاستگذاری و هدایت و نظارت

- توانمندسازی بخشهای خصوصی و تعاونی در اقتصاد و حمایت از آن جهت رقابت کالاها در بازارهای بین المللی

- آماده سازی بنگاههای داخلی جهت مواجهه هوشمندانه با قواعد تجارت جهانی در یک فرایند تدریجی و هدفمند.

- توسعه سرمایه انسانی دانش پایه و متخصص

- توسعه و ارتقاء استانداردهای ملی و انطباق نظام های ارزیابی کیفیت با استانداردهای بین المللی

- جهت گیری خصوصی سازی در راستای افزایش کارایی و رقابت پذیری و گسترش مالکیت عمومی و بنا بر پیشنهاد مجمع تشخیص مصلحت نظام

بند ج سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ج.ا.ا. مطابق بند ۱ اصل ۱۱۰ ابلاغ می گردد.

واگذاری ۸۰٪ از سهام بنگاههای دولتی مشمول صدر اصل ۴۴ به بخشهای خصوصی، شرکتهای تعاونی سهامی عام و بنگاههای عمومی غیردولتی به شرح ذیل مجاز است:

۱. بنگاههای دولتی که در زمینه معادن بزرگ، صنایع بزرگ و صنایع مادر (از جمله صنایع بزرگ پایین دستی نفت و گاز) فعال هستند، به استثنای شرکت ملی نفت ایران و شرکت های استخراج و تولید نفت خام و گاز.

۲. بانکهای دولتی به استثنای بانک مرکزی ج.ا.ا.، بانک ملی ایران، بانک سپه،

- بانک صنعت و معدن، بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه صادرات
۳. شرکت‌های بیمه دولتی به استثنای بیمه مرکزی و بیمه ایران
۴. شرکت‌های هواپیمایی و کشتیرانی به استثنای سازمان هواپیمایی کشوری و سازمان بنادر و کشتیرانی
۵. بنگاه‌های تأمین نیرو به استثنای شبکه‌های اصلی انتقال برق
۶. بنگاه‌های پستی و مخابراتی به استثنای شبکه‌های مادر مخابراتی، امور واگذاری فرکانس و شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی
۷. صنایع وابسته به نیروهای مسلح به استثنای تولیدات دفاعی و امنیتی ضروری به تشخیص فرمانده کل قوا

الزامات واگذاری:

- (الف) قیمت گذاری سهام از طریق بازار بورس انجام می‌شود
- (ب) فراخوان عمومی با اطلاع رسانی مناسب جهت ترغیب و تشویق عموم به مشارکت و جلوگیری از ایجاد انحصار و رانت اطلاعاتی صورت پذیرد.
- (ج) جهت تضمین بازدهی مناسب سهام شرکت‌های مشمول واگذاری اصلاحات لازم درخصوص بازار، قیمت گذاری محصولات و مدیریت مناسب بر اساس قانون تجارت انجام گردد.
- (د) واگذاری سهام شرکت‌های مشمول طرح در قالب شرکت‌های مادر تخصصی و شرکت‌های زیرمجموعه با کارشناسی همه جانبه صورت گیرد.
- (ه) به منظور اصلاح مدیریت و افزایش بهره‌وری بنگاه‌های مشمول واگذاری با استفاده از ظرفیتهای مدیریتی کشور اقدامات لازم جهت جذب مدیران با تجربه، متخصص و کارآمد انجام پذیرد.
- فروش اقساطی حداکثر ۵٪ از سهام شرکت‌های مشمول بند ج به مدیران و

کارکنان شرکتهای فوق مجاز است.
و) با توجه به ابلاغ بند ج سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و تغییر وظایف حاکمیتی، دولت موظف است نقش جدید خود در سیاستگذاری، هدایت و نظارت بر اقتصاد ملی را تدوین و اجرا نماید.
ی) تخصیص درصدی از منابع واگذاری جهت حوزه های نوین با فناوری پیشرفته در راستای وظایف حاکمیتی مجاز است.

الحاقیه سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (ابلاغی ۱۳۸۷/۰۹/۲۰)

عبارت زیر به قسمت « الف » سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران افزوده می‌شود:

۹-۲- ایجاد و بهره برداری سدهای بزرگ و شبکه های بزرگ آبرسانی با حفظ کلیه حقوق حقا به بران.

سیدعلی خامنه ای

۸۷/۸/۱۷

سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف (ابلاغی ۱۳۸۹/۰۴/۱۴)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- اصلاح فرهنگ مصرف فردی، اجتماعی و سازمانی؛ ترویج فرهنگ صرفه جویی و قناعت و مقابله با اسراف، تبذیر، تجمل گرایی و مصرف کالای خارجی با استفاده از ظرفیت‌های فرهنگی، آموزشی و هنری و رسانه‌ها بویژه رسانه ملی.
- ۲- آموزش همگانی الگوی مصرف مطلوب.
- ۳- توسعه و ترویج فرهنگ بهره‌وری با ارائه و تشویق الگوهای موفق در این زمینه و با تأکید بر شاخص‌های کارآمدی، مسؤلیت پذیری، انضباط و رضایت مندی.
- ۴- آموزش اصول و روش‌های بهینه سازی مصرف در کلیه پایه‌های آموزش عمومی و آموزش‌های تخصصی دانشگاهی.
- ۵- پیشگامی دولت، شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی در رعایت الگوی مصرف.
- ۶- مقابله با ترویج فرهنگ مصرف گرایی و ابراز حساسیت عملی نسبت به محصولات و مظاهر فرهنگی مروج اسراف و تجمل گرایی.
- ۷- صرفه‌جویی در مصرف انرژی با اعمال مجموعه‌ای متعادل از اقدامات قیمتی و غیرقیمتی به منظور کاهش مستمر « شاخص شدت انرژی » کشور به حداقل دو سوم میزان کنونی تا پایان برنامه پنجم توسعه و به حداقل یک دوم میزان کنونی تا پایان برنامه ششم توسعه با تأکید بر سیاست‌های زیر:
 - اولویت دادن به افزایش بهره‌وری در تولید، انتقال و مصرف انرژی در ایجاد ظرفیت‌های جدید تولید انرژی.
 - انجام مطالعات جامع و یکپارچه سامانه انرژی کشور به منظور بهینه سازی عرضه و مصرف انرژی.
 - تدوین برنامه ملی بهره‌وری انرژی و اعمال سیاست‌های تشویقی نظیر حمایت مالی و فراهم کردن تسهیلات بانکی برای اجرای طرح‌های بهینه سازی

مصرف و عرضه انرژی و شکل‌گیری نهادهای مردمی و خصوصی برای ارتقاء کارایی انرژی.

-پایش شاخص‌های کلان انرژی با ساز و کار مناسب.

-بازنگری و تصویب قوانین و مقررات مربوط به عرضه و مصرف انرژی، تدوین و اعمال استانداردهای اجباری ملی برای تولید و واردات کلیه وسایل و تجهیزات انرژی‌بر و تقویت نظام نظارت بر حسن اجرای آنها و الزام تولید کنندگان به اصلاح فرآیندهای تولیدی انرژی بر.

-اصلاح و تقویت ساختار حمل و نقل عمومی با تأکید بر راه آهن درون‌شهری و برون‌شهری به منظور فراهم کردن امکان استفاده سهل و ارزان از وسایل حمل و نقل عمومی.

-افزایش بازدهی نیروگاهها، متنوع سازی منابع تولید برق و افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر و نوین.

-گسترش تولید برق از نیروگاه‌های تولید پراکنده، کوچک‌مقیاس و پربازده برق و تولید همزمان برق و حرارت.

-بهبود روش‌های انتقال حامل‌های انرژی از جمله حداکثر سازی انتقال فرآورده‌های نفتی از طریق خط لوله و راه آهن.

۸- ارتقاء بهره‌وری و نهادینه شدن مصرف بهینه آب در تمام بخش‌ها بویژه بخش کشاورزی در چارچوب سیاست‌های زیر:

-طراحی، تدوین و اجرای سند ملی الگوی مصرف آب در بخش‌های مختلف و به هنگام سازی آن.

-اعمال سیاست‌های تشویقی و حمایتی از طرح‌های بهینه‌سازی استحصال، نگهداری و مصرف آب.

-تدوین و اعمال استانداردها و ضوابط لازم برای کاهش ضایعات آب، پایش

کیفیت منابع آب و جلوگیری از آلودگی آنها.
-اصلاح الگوی کشت و اعمال شیوه‌های آبیاری کارآمدتر، ایجاد سامانه‌های بهینه تأمین و توزیع آب شرب و بهینه‌سازی تخصیص و مصرف آب در بخش تولید بر اساس ارزش راهبردی و اقتصادی بیشتر.
-برنامه ریزی برای استفاده مجدد و باز چرخانی آب.
-تدوین و اجرای برنامه‌های عملیاتی مناسب برای ایجاد تعادل بین منابع و مصارف آب بویژه در سفره‌های زیرزمینی دارای تراز منفی و اعمال مدیریت خشکسالی و سیل، سازگار با شرایط اقلیمی.
۹- اصلاح الگوی مصرف نان کشور از طریق ارتقاء و بهبود شرایط و کیفیت فرآیندهای « تولید و تبدیل گندم به نان » و « مصرف نان » در چارچوب سیاستهای زیر:

-تمرکز در سیاست‌گذاری، هدایت و نظارت و تعیین دستگاه متولی تنظیم بازار نان.
-اعمال سیاست‌های حمایتی و تشویقی برای ارتقاء سطح بهداشتی مراکز تولید نان و استفاده از نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده در فرآیند تولید نان.
-حفظ ذخیره استراتژیک گندم.
-تنظیم مبادلات تجاری بازار گندم و آرد با هدف تنظیم بازار داخلی.
-اصلاح ساختار تولید و بهبود فرآیند و توسعه تولید انواع نان‌های با کیفیت، بهداشتی و متناسب با ذائقه و فرهنگ مردم از طریق تدوین و اعمال استانداردها و روشهای تجربه شده و اصول صحیح تولید گندم، آرد و خمیر و پخت نان.

۱۰- ارتقاء بهره‌وری در چارچوب سیاست‌های زیر:
-تحول رویکرد تحقق درآمد ملی به سمت انکای هر چه بیشتر به منافع حاصل از کسب و کار جامعه.
-افزایش بهره‌وری با تأکید بر استقرار نظام تسهیم منافع حاصل از بهره‌وری

از طریق:

- حداکثر سازی ارزش افزوده و منافع ناشی از سرمایه‌های انسانی، اجتماعی و مادی با تأکید بر اقتصاد دانش‌پایه.
- استقرار ساز و کارهای انگیزشی در نظام پرداخت‌ها در بخش عمومی و بنگاهی.
- استقرار بودجه ریزی عملیاتی و بهبود فرآیند تخصیص منابع کشور بر اساس منافع اقتصادی و اجتماعی.
- اصلاح ساختارهای ارزیابی و ارزشیابی، اتخاذ رویکرد نتیجه‌گرا و اجرای حسابرسی عملکرد در دستگاه‌های دولتی.
- اصلاح قوانین و مقررات، روش‌ها، ابزارها و فرآیندهای اجرایی.
- اولویت توانمند سازی نیروی کار در کلیه برنامه‌های حمایتی.

سیاست‌های کلی تشویق سرمایه‌گذاری (ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- حمایت از مالکیت و کلیه حقوق ناشی از آن از جمله مالکیت معنوی.
- ۲- تقویت و حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در فعالیت‌های اقتصادی کشور برابر با سیاست‌های ابلاغی اصل ۴۴ قانون اساسی.
- ۳- تنظیم سیاست‌های پولی، مالی و ارزی با هدف دستیابی به ثبات اقتصادی و مهار نوسانات و تقویت تولید ملی.
- ۴- افزایش بهره‌وری اقتصاد کشور با اصلاحات و اقدامات لازم بویژه اصلاحات ساختاری و مدیریتی و کاهش هزینه‌های مبادله و رفع موانع.
- ۵- افزایش توان رقابت اقتصادی در داخل و صحنه‌های بین‌المللی از طریق لغو انحصارات غیرضرور و تقویت ساختار رقابتی و زیرساخت‌های لازم و حمایت از کارآفرینی و ارتقاء خلاقیت و نوآوری.
- ۶- اصلاح نظام مالیاتی در جهت تقویت سرمایه‌گذاری از طریق ثبات مالیات‌ها، شفافیت درآمدها، صراحت در مقررات و منطقی کردن معافیت‌ها.
- ۷- تجهیز پس‌انداز ملی، تقویت نظام پولی و هدایت بازارهای پول و سرمایه در جهت حمایت از سرمایه‌گذاری.
- ۸- توجه به: کسب دانش فنی، دسترسی به بازارهای بین‌المللی، رشد اقتصادی، توسعه اشتغال و ارتقاء مدیریت و بهره‌وری، در جذب سرمایه‌گذاری خارجی، با اولویت سرمایه‌گذاری مستقیم و بلند مدت.
- ۹- تنظیم فعالیت مجاز سرمایه‌گذاری خارجی در بورس اوراق بهادار به نحوی که ثبات و تعادل بازارهای مالی و ارزی حفظ شود.
- ۱۰- ساماندهی رفتار تقنینی، اداری، قضایی، بازرسی، نظارت، حسابرسی و تخصصی کردن امور در جهت حمایت از سرمایه‌گذاری و تولید.
- ۱۱- توانمند سازی بخش‌های خصوصی و تعاونی بر ایفای فعالیت‌های گسترده و اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ.

سیاست‌های کلی اشتغال (ابلاغی ۱۳۹۰/۰۴/۲۸)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی و استفاده از تولیدات داخلی به عنوان ارزش اسلامی و ملی با بهره‌گیری از نظام آموزشی و تبلیغی کشور.
- ۲- آموزش نیروی انسانی متخصص، ماهر و کارآمد متناسب با نیازهای بازار کار (فعلی و آتی) و ارتقاء توان کارآفرینی با مسؤولیت نظام آموزشی کشور (آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی) و توأم کردن آموزش و مهارت و جلب همکاری بنگاه‌های اقتصادی جهت استفاده از ظرفیت آنها.
- ۳- ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری و اقتصاد دانش بنیان و آینده‌نگری نسبت به تحولات آنها در سطح ملی و جهانی.
- ۴- ایجاد نظام جامع اطلاعات بازار کار.
- ۵- بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و قضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیرساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذی‌ربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۶- جذب فناوری، سرمایه و منابع مالی، مبادله نیروی کار و دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات از طریق تعامل مؤثر و سازنده با کشورها، سازمان‌ها و ترتیبات منطقه‌ای و جهانی.
- ۷- هماهنگ‌سازی و پایداری سیاست‌های پولی، مالی، ارزی و تجاری و تنظیم بازارهای اقتصادی در جهت کاهش نرخ بیکاری توأم با ارتقاء بهره‌وری عوامل تولید و افزایش تولید.
- ۸- توجه بیشتر در پرداخت یارانه‌ها به حمایت از سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال مولد در بخش‌های خصوصی و تعاونی.

- ۹- گسترش و استفاده بهینه از ظرفیت‌های اقتصادی دارای مزیت مانند: گردشگری و حق گذر (ترانزیت).
- ۱۰- حمایت از تأسیس و توسعه صندوق‌های شراکت در سرمایه برای تجاری سازی ایده‌ها و پشتیبانی از شرکت‌های نوپا، کوچک و نوآور.
- ۱۱- برقراری حمایت‌های مؤثر از بیکاران برای افزایش توانمندی‌های آنان در جهت دسترسی آنها به اشتغال پایدار.
- ۱۲- توجه ویژه به کاهش نرخ بیکاری استان‌های بالاتر از متوسط کشور.
- ۱۳- رعایت تناسب بین افزایش دستمزدها و بهره‌وری نیروی کار.

سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (ابلاغی ۱۳۹۱/۱۱/۱۹)

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌ها ابلاغ شود. برای تسریع در اجرائی کردن این سیاستها دولت مکلف است در کمترین زمان ممکن، راه‌کارها برای عملیاتی‌کردن آنها را تنظیم کرده و پیگیریهای قانونی را انجام دهد و گزارش آن را به مجمع تشخیص مصلحت ارسال نماید.

سیدعلی خامنه‌ای

۹۱/۱۱/۱۴

۱- بالا بردن قدرت رقابت و افزایش بهره‌وری عوامل تولید با:

-اصلاح و بازسازی ساختار تولید ملی

-کاهش هزینه‌ها و بهبود کیفیت تولید

-اتخاذ انواع تدابیر تشویقی و تنبیهی

-بهینه‌سازی تعامل عوامل تولید

۲- هدایت و تقویت تحقیق و توسعه و نوآوری‌ها و زیربناهای آنها و بهره‌گیری از آنها، با هدف:

-ارتقاء کیفی و افزایش کمی تولید ملی

-بالا بردن درجه ساخت داخل تا محصول نهایی

-حمایت از تجاری‌سازی فناوری محصول و بهره‌گیری از جذب و انتقال دانش

فنی و فناوری‌های روز و ایجاد نظام ملی نوآوری

۳- گسترش اقتصاد دانش بنیان با تأکید بر توسعه مؤلفه‌های اصلی آن، از جمله: زیر ساخت‌های ارتباطی، زمینه‌های تسهیل تبدیل دستاوردهای پژوهش به فناوری و گسترش کاربرد آن، حمایت قانونی از حقوق اشخاص حقیقی و حقوقی و مرتبط کردن بخش‌های علمی و پژوهشی با بخش‌های تولیدی کشور.

- ۴- حمایت از تولید محصولات با ماهیت راهبردی مورد نیاز مصارف عمومی یا بخش تولید کشور.
- ۵- تکمیل زنجیره تولید از مواد خام تا محصولات نهایی با رعایت اصل رقابت پذیری و فاصله گرفتن از خام فروشی در بازه زمانی معین.
- ۶- حمایت از تولید محصولاتی که عرضه رقابتی آنها با خالص ارز آوری مثبت یا خالص ارزشی منفی همراه باشد.
- ۷- مدیریت منابع ارزی با تأکید بر تأمین نیازهای تولید ملی و کارآفرینی، و ثبات ارزش پول ملی.
- ۸- بهبود فضای کسب و کار با هدف افزایش تولید ملی و اصلاح زمینه‌های فرهنگی، قانونی، اجرایی و اداری.
- ۹- افزایش سهم بخش‌های تعاونی و خصوصی در تولید ملی از طریق:
- تقویت انگیزه و عزم ملی و تأکید و تسریع در اجرای کامل سیاست‌های کلی اصل ۴۴، رعایت انضباط مالی و بودجه‌ای دولت
- رفع تبعیض بین بخش دولتی و بخش‌های خصوصی و تعاونی
- ساماندهی و حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط در جهت کارآمدسازی آنها
- ۱۰- تنظیم نقش نهادهای عمومی غیردولتی اقتصادی در جهت تولید ملی.
- ۱۱- شفاف سازی و به هنگام سازی آمار و اطلاعات و تسهیل دسترسی به آن و اطلاع‌رسانی در مورد ابعاد و فرصت‌های سرمایه‌گذاران و سرمایه‌گذاری در رشته‌های مختلف و مقابله جدی با استفاده از هرگونه دسترسی اطلاعاتی ویژه.
- ۱۲- توانمندسازی و ارتقاء بهره‌وری نیروی کار با افزایش انگیزه، مهارت و خلاقیت و ایجاد تناسب بین مراکز آموزشی و پژوهشی با نیازهای بازار کار.
- ۱۳- بسترسازی و ساماندهی اشتغال و حرکت نیروی کار ایرانی در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی.

- ۱۴- ارتقاء سرمایه‌های انسانی، طبیعی، اجتماعی و فیزیکی با تأکید بر توسعه نهادهای مردمی برای رشد تولید ملی.
- ۱۵- توسعه فرهنگ حمایت از سرمایه، کار، کالاها و خدمات ایرانی و استفاده از نظرات متخصصان و صاحب نظران در تصمیمات اقتصادی.
- ۱۶- جلوگیری از اتلاف و راکد ماندن سرمایه‌های فیزیکی و انسانی ایرانی با تأکید بر ایجاد و توسعه خدمات فنی و مشاوره‌ای فرابنگاهی و ارتقاء بازده اقتصادی این سرمایه‌ها در بخش‌های مختلف اقتصادی.
- ۱۷- گسترش تنوع ابزارهای سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه و تکمیل ساختارهای آن و اعمال سیاست‌های تشویقی برای حضور عموم مردم و سرمایه‌گذاران داخلی و بین‌المللی بویژه منطقه‌ای در بازار سرمایه.
- ۱۸- حمایت از محققان و سرمایه‌گذاران و تشویق ورود سرمایه‌های ایرانی به حوزه‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر متضمن تحقیق و توسعه با تأسیس صندوق‌های شراکت یا ضمانت برای سرمایه‌گذاری در این حوزه.
- ۱۹- کارآمدسازی مدیریت منابع موجود در صندوق توسعه ملی در جهت بهینه‌سازی و هم‌افزایی ظرفیت‌های تولیدی و ارتقاء کیفی کار و سرمایه ایرانی.
- ۲۰- تنقیح و اصلاح قوانین و مقررات (از جمله اصلاح قانون پولی و بانکی، تأمین اجتماعی و مالیات‌ها) برای تسهیل فعالیت در بخش‌های تولیدی و رفع موانع سرمایه‌گذاری در سطح ملی با رویکرد ثبات نسبی در قوانین.
- ۲۱- کارآمد کردن نظام توزیع کالاها و خدمات با استفاده از ساز و کار شفاف سازی و اطلاع‌رسانی و کاهش واسطه‌های غیرضرور و ناکارآمد.
- ۲۲- گسترش منابع مالی و کارآمدسازی مدیریت آن در جهت افزایش ظرفیت تولید ملی و کاهش هزینه‌های تأمین مالی مورد نیاز بویژه با ساماندهی، گسترش و حمایت از نهادهای مالی توسعه‌ای و بیمه‌ای.
- ۲۳- جلوگیری از ایجاد انحصار در چرخه تولید و تجارت تا مصرف.

سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (ابلاغی ۱۳۹۲/۱۱/۲۸)

بسم الله الرحمن الرحيم

ایران اسلامی با استعدادهای سرشار معنوی و مادی و ذخائر و منابع غنی و متنوع و زیرساخت‌های گسترده و مهم‌تر از همه، برخوردار از نیروی انسانی متعهد و کارآمد و دارای عزم راسخ برای پیشرفت، اگر از الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی که همان اقتصاد مقاومتی است، پیروی کند نه تنها بر همه مشکلات اقتصادی فائق می‌آید و دشمن را که با تحمیل یک جنگ اقتصادی تمام عیار در برابر این ملت بزرگ صف‌آرایی کرده، به شکست و عقب‌نشینی وا می‌دارد، بلکه خواهد توانست در جهانی که مخاطرات و بی‌اطمینانی‌های ناشی از تحولات خارج از اختیار، مانند بحران‌های مالی، اقتصادی، سیاسی و ... در آن رو به افزایش است، با حفظ دستاوردهای کشور در زمینه‌های مختلف و تداوم پیشرفت و تحقق آرمان‌ها و اصول قانون اساسی و سند چشم‌انداز بیست ساله، اقتصاد متکی به دانش و فناوری، عدالت بنیان، درون‌زا و برون‌گرا، پویا و پیشرو را محقق سازد و الگوی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد.

اکنون با مذاقه لازم و پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی که در ادامه و تکمیل سیاست‌های گذشته، خصوصاً سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و با چنین نگاهی تدوین شده و راهبرد حرکت صحیح اقتصاد کشور به سوی این اهداف عالی است، ابلاغ می‌گردد. لازم است قوای کشور بی‌درنگ و با زمان‌بندی مشخص، اقدام به اجرای آن کنند و با تهیه قوانین و مقررات لازم و تدوین نقشه راه برای عرصه‌های مختلف، زمینه و فرصت مناسب برای نقش‌آفرینی مردم و همه فعالان اقتصادی را در این جهاد مقدس فراهم آورند تا به فضل الهی حماسه اقتصادی ملت بزرگ ایران نیز همچون حماسه سیاسی در برابر چشم جهانیان رخ نماید. از خداوند متعال توفیق همگان را در این امر مهم خواستارم.

سید علی خامنه‌ای

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی

با هدف تأمین رشد پویا و بهبود شاخص‌های مقاومت اقتصادی و دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکردی جهادی، انعطاف پذیر، فرصت ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا ابلاغ می‌گردد:

۱- تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیتهای اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم درآمد و متوسط.

۲- پیشتازی اقتصاد دانش بنیان، پیاده‌سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه.

۳- محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استانها و به کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور.

۴- استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی.

۵- سهم‌بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آنها در ایجاد ارزش، بویژه با افزایش سهم سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه.

۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (بویژه در اقلام وارداتی)،

- و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.
- ۷- تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا).
- ۸- مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه‌ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید.
- ۹- اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور با هدف پاسخگویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تقویت بخش واقعی.
- ۱۰- حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق:
- تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم.
 - گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز.
 - تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات.
 - برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید، و تنوع بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به ویژه با کشورهای منطقه.
 - استفاده از ساز و کار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز.
 - ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.
- ۱۱- توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج.
- ۱۲- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور از طریق:

- توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان بویژه همسایگان.
- استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف‌های اقتصادی.
- استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای.
- ۱۳- مقابله با ضربه پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:
 - انتخاب مشتریان راهبردی.
 - ایجاد تنوع در روش‌های فروش.
 - مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش.
 - افزایش صادرات گاز.
 - افزایش صادرات برق.
 - افزایش صادرات پتروشیمی.
 - افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی.
- ۱۴- افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت‌های تولید نفت و گاز، بویژه در میادین مشترک.
- ۱۵- افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (براساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع.
- ۱۶- صرفه جویی در هزینه‌های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، منطقی سازی اندازه دولت و حذف دستگاه‌های موازی و غیرضرور و هزینه‌های زاید.
- ۱۷- اصلاح نظام درآمدی دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی.

- ۱۸- افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت.
- ۱۹- شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و
- ۲۰- تقویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش افزوده، تولید ثروت، بهره‌وری، کارآفرینی، سرمایه‌گذاری و اشتغال مولد و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه.
- ۲۱- تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان‌سازی آن بویژه در محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی.
- ۲۲- دولت مکلف است برای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگ‌سازی و بسیج پویای همه امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد: -شناسایی و بکارگیری ظرفیت‌های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب.
- رصد برنامه‌های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن.
- مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح‌های واکنش هوشمند، فعال، سریع و به هنگام در برابر مخاطرات و اختلال‌های داخلی و خارجی.
- ۲۳- شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار.
- ۲۴- افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن.

حوزه امور زیربنایی و تولید

- سیاست‌های کلی انرژی (۱۳۷۹/۱۱/۰۳)
- سیاست‌های کلی منابع طبیعی (۱۳۷۹/۱۱/۰۳)
- سیاست‌های کلی منابع آب (۱۳۷۹/۱۱/۰۳)
- سیاست‌های کلی بخش معدن (۱۳۷۹/۱۱/۰۳)
- سیاست‌های کلی بخش حمل و نقل (۱۳۷۹/۱۱/۰۳)
- سیاست‌های کلی پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه (۱۳۸۴/۰۷/۲۵)
- سیاست‌های کلی مسکن (۱۳۸۹/۱۱/۲۶)
- سیاست‌های کلی شهرسازی (۱۳۸۹/۱۱/۲۶)
- سیاست‌های کلی آمایش سرزمین (۱۳۹۰/۰۹/۲۱)
- سیاست‌های کلی صنعت (۱۳۹۱/۰۹/۲۹)
- سیاست‌های کلی کشاورزی (۱۳۹۱/۰۹/۲۹)
- سیاست‌های کلی محیط زیست (۱۳۹۴/۰۸/۲۶)
- سیاست‌های کلی توسعه دریامحور (۱۴۰۲/۰۸/۱۶)

سیاست‌های کلی انرژی (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۳)

الف- سیاست‌های کلی نفت و گاز

- ۱- اتخاذ تدابیر و راهکارهای مناسب برای گسترش اکتشاف نفت و گاز و شناخت کامل منابع کشور.
- ۲- افزایش ظرفیت تولید صیانت‌شده‌ی نفت متناسب با ذخایر موجود و برخورداری کشور از افزایش قدرت اقتصادی و امنیتی و سیاسی.
- ۳- افزایش ظرفیت تولید گاز، متناسب با حجم ذخایر کشور به منظور تأمین مصرف داخلی و حداکثر جایگزینی با فرآورده‌های نفتی.
- ۴- گسترش تحقیقات بنیادی و توسعه ای و تربیت نیروی انسانی و تلاش برای ایجاد مرکز جذب و صدور دانش و خدمات فنی- مهندسی انرژی در سطح بین‌الملل و ارتقاء فن آوری در زمینه های منابع و صنایع نفت و گاز و پتروشیمی.
- ۵- تلاش لازم و ایجاد سازماندهی قانونمند برای جذب منابع مالی مورد نیاز (داخلی و خارجی) در امر نفت و گاز در بخشهای مجاز قانونی.
- ۶- بهره برداری از موقعیت منطقه ای و جغرافیایی کشور برای خرید و فروش و فرآوری و پالایش و معاوضه و انتقال نفت و گاز منطقه به بازارهای داخلی و جهانی.
- ۷- بهینه سازی مصرف و کاهش شدت انرژی.
- ۸- جایگزینی صادرات فرآورده‌های نفت و گاز و پتروشیمی به جای صدور نفت خام و گاز طبیعی.

ب- سیاست‌های کلی سایر منابع انرژی

- ۱- ایجاد تنوع در منابع انرژی کشور و استفاده از آن با رعایت مسائل زیست محیطی و تلاش برای افزایش سهم انرژیهای تجدیدپذیر با اولویت انرژیهای آبی.
- ۲- تلاش برای کسب فن آوری و دانش هسته ای و ایجاد نیروگاههای هسته ای به منظور تأمین سهمی از انرژی کشور و تربیت نیروهای متخصص.

- ۳- گسترش فعالیتهای پژوهشی و تحقیقاتی در امور انرژیهای گداحت هسته‌ای و مشارکت و همکاری علمی و تخصصی در این زمینه.
- ۴- تلاش برای کسب فن آوری و دانش فنی انرژیهای نو و ایجاد نیروگاهها از قبیل بادی و خورشیدی و پیل‌های سوختی و زمین‌گرمایی در کشور.

سیاست‌های کلی منابع طبیعی (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۰۳)

- ۱- ایجاد عزم ملی بر احیای منابع طبیعی تجدید شونده و توسعه‌ی پوشش گیاهی برای حفاظت و افزایش بهره‌وری مناسب و سرعت بخشیدن به روند تولید این منابع و ارتقاء بخشیدن به فرهنگ عمومی و جلب مشارکت مردم در این زمینه.
- ۲- شناسایی و حفاظت منابع آب و خاک و ذخایر ژنتیکی گیاهی - جانوری و بالا بردن غنای حیاتی خاکها و بهره‌برداری بهینه براساس استعداد منابع و حمایت مؤثر از سرمایه‌گذاری در آن.
- ۳- اصلاح نظام بهره‌برداری از منابع طبیعی و مهار عوامل ناپایداری این منابع و تلاش برای حفظ و توسعه‌ی آن.
- ۴- گسترش تحقیقات کاربردی و فن آوریهای زیست محیطی و ژنتیکی و اصلاح گونه‌های گیاهی و حیوانی متناسب با شرایط محیطی ایران و ایجاد پایگاههای اطلاعاتی و تقویت آموزش و نظام اطلاع رسانی.

سیاست‌های کلی منابع آب (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۰۳)

- ۱- ایجاد نظام جامع مدیریت در کل چرخه‌ی آب بر اساس اصول توسعه‌ی پایدار و آمایش سرزمین در حوضه‌های آبریز کشور.
- ۲- ارتقاء بهره‌وری و توجه به ارزش اقتصادی و امنیتی و سیاسی آب در استحصال و عرضه و نگهداری و مصرف آن.
- ۳- افزایش میزان استحصال آب و به حداقل رساندن ضایعات طبیعی و غیرطبیعی آب در کشور از هر طریق ممکن.
- ۴- تدوین برنامه‌ی جامع به منظور رعایت تناسب در اجرای طرح‌های سد و آبخیزداری و آبخوان داری و شبکه‌های آبیاری و تجهیز و تسطیح اراضی، و حفظ کیفیت آب و مقابله با خشکسالی و پیشگیری از سیلاب و بازچرخانی و استفاده از آب‌های غیرمتعارف و ارتقاء دانش و فنون و تقویت نقش مردم در استحصال و بهره‌برداری.
- ۵- مهار آب‌هایی که از کشور خارج می‌شود و اولویت استفاده از منابع آب‌های مشترک.

سیاست‌های کلی بخش معدن (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۰۳)

- ۱- سیاستگذاری و اطلاع‌رسانی جامع و هماهنگ در علوم و فنون زمین.
- ۲- تقویت خلاقیت و ابتکار و دستیابی به فن‌آوری‌های نوین و ارتقاء سطح آموزش و تربیت نیروی انسانی و تعمیق پژوهش و گسترش زمین‌شناسی بنیادی، اقتصادی، مهندسی، محیطی و دریایی برای بهره‌برداری مناسب از ذخایر معدنی کشور.
- ۳- ارتقاء سهم معدن و صنایع معدنی در تولید ناخالص ملی و اولویت دادن به تأمین مواد مورد نیاز صنایع داخلی کشور و صادرات مواد معدنی فرآوری شده و استفاده از موقعیت ویژه‌ی زمین‌شناسی ایران و گسترش همکاری‌های بین‌المللی (علمی، فنی، اقتصادی) جهت جذب و جلب دانش و منابع و امکانات داخلی و خارجی در زمینه‌ی اکتشافات معدنی و ایجاد واحدهای فرآوری و تبدیل مواد معدنی به مواد واسطه و مصرفی.
- ۴- تعیین اولویت‌های مناطق دارای ظرفیت معدنی و ایجاد زمینه‌های مناسب برای رشد صنایع معدنی و فلزی در بخش آلیاژها و فلزات گرانبها و عناصر کمیاب و تولید مواد پیشرفته.

سیاست‌های کلی بخش حمل و نقل (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۰۳)

- ۱- ایجاد نظام جامع حمل و نقل و تنظیم سهم هر یک از زیربخش‌های آن با اولویت دادن به حمل و نقل ریلی و با توجه به جهات زیر:
 - ملاحظات اقتصادی و دفاعی و امنیتی.
 - کاهش شدت مصرف انرژی.
 - کاهش آلودگی زیست محیطی.
 - افزایش ایمنی.
- ۲- برقراری تعادل و تناسب بین زیرساختها و ناوگان و تجهیزات ناوبری و تقاضا.
- ۳- افزایش بهره‌وری تا رسیدن به سطح عالی از طریق پیشرفت و بهبود روشهای حمل و نقل و مدیریت و منابع انسانی و اطلاعات.
- ۳- توسعه و اصلاح شبکه‌ی حمل‌ونقل با توجه به نکات زیر:
 - نگرش شبکه‌ای به توسعه‌ی محورها.
 - آمایش سرزمین.
 - ملاحظات دفاعی- امنیتی.
 - سود آوری ملی.
 - موقعیت ترانزیتی کشور.
 - تقاضا.
- ۴- فراهم کردن زمینه‌ی جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی و جلب مشارکت مردم و گسترش پوشش بیمه در همه‌ی فعالیتهای این بخش.
- ۵- دستیابی به سهم بیشتر از بازار حمل و نقل بین‌المللی.

سیاست‌های کلی پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه (ابلاغی ۱۳۸۴/۰۷/۲۵)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- افزایش و گسترش آموزش و آگاهی و فرهنگ ایمنی و آماده سازی مسئولان و مردم برای رویارویی با عوارض ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه بویژه خطر زلزله و پدیده‌های جوی و اقلیمی.

۲- گسترش و تقویت مطالعات علمی و پژوهشی و حمایت از مراکز موجود، به منظور شناسایی و کاستن از خطرات اینگونه حوادث با اولویت خطر زلزله.

۳- ایجاد مدیریت واحد با تعیین رئیس جمهور برای آمادگی دائمی و اقدام مؤثر و فرماندهی در دوره بحران:

۳-۱- ایجاد نظام مدیریت جامع اطلاعات به کمک شبکه‌های اطلاعاتی مراکز علمی - پژوهشی و سازمانهای اجرایی مسئول، به منظور هشدار بموقع و اطلاع رسانی دقیق و بهنگام در زمان وقوع حادثه.

۳-۲- تقویت آمادگیها و امکانات لازم برای اجرای سریع و مؤثر عملیات جست و جو و نجات در ساعات اولیه، امداد و اسکان موقت آسیب دیدگان، تنظیم سیاستهای تبلیغاتی و اطلاع رسانی و سازماندهی کمکهای داخلی و خارجی در زمینه‌های فوق.

۳-۳- در اختیار گرفتن کلیه امکانات و توانمندیهای مورد نیاز اعم از دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی و نیروهای مسلح در طول زمان بحران.

۴- تدوین برنامه‌های جامع علمی به منظور بازتوانی روانی و اجتماعی آسیب دیدگان و بازسازی اصولی و فنی مناطق آسیب دیده.

۵- گسترش نظامات مؤثر جبران خسارت نظیر انواع بیمه‌ها، حمایت‌های مالی و تشویقی، تسهیلات ویژه و صندوقهای حمایتی.

۶- پیشگیری و کاهش خطر پذیری ناشی از زلزله در شهرها و روستاها و

افزایش ضریب ایمنی در ساخت و سازه‌های جدید از طریق:

- ۱-۶- مکان یابی و مناسب سازی کاربریها در مراکز جمعیتی شهری و روستایی و تأسیسات حساس و مهم متناسب با پهنه بندی خطر نسبی زلزله در کشور.
- ۲-۶- بهبود مدیریت و نظارت بر ساخت و ساز با به کارگیری نیروهای متخصص و تربیت نیروی کار ماهر در کلیه سطوح و تقویت نظام مهندسی و تشکلهای فنی و حرفه‌ای و استفاده از تجربه‌های موفق کشورهای پیشرفته زلزله‌خیز.
- ۳-۶- ممنوعیت و جلوگیری از ساخت و سازه‌های غیرفنی و ناامن در برابر زلزله و الزامی کردن بیمه و استفاده از کلیه استانداردها و مقررات مربوط به طرح و اجرا.
- ۴-۶- استاندارد سازی مصالح پایه و اصلی سازه‌ای و الزامی کردن استفاده از مصالح استاندارد، باکیفیت و مقاوم و ترویج و تشویق فناوریهای نوین و پایدار و ساخت سازه‌های سبک.
- ۵-۶- تهیه و تصویب قوانین و مقررات لازم برای جرم و تخلف شناختن ساخت و سازه‌های غیر فنی.
- ۷- کاهش آسیب پذیری وضعیت موجود کشور در برابر زلزله با محوریت حفظ جان انسانها از طریق:
 - ۱-۷- تدوین و اصلاح طرحهای توسعه و عمران شهری و روستایی متناسب با پهنه بندی خطر نسبی زلزله در مناطق مختلف کشور.
 - ۲-۷- ایمن سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمانهای دولتی، عمومی و مهم، شریانهای حیاتی و تأسیسات زیربنایی و بازسازی و بهسازی بافتهای فرسوده حداکثر تا مدت ۱۰ سال.

۳-۷- ارائه تسهیلات ویژه و حمایت‌های تشویقی (بیمه و نظایر آن) به منظور ایمن‌سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمان‌های مسکونی، خدماتی و تولیدی غیردولتی.

۸- شناسایی پدیده‌های جوی و اقلیمی و نحوه پدیدار شدن خطرات و ارزیابی تأثیر و میزان آسیب آنها از طریق تهیه اطلس ملی پدیده‌های طبیعی، ایجاد نظام به هم پیوسته ملی پایش و بهبود نظام‌های هشدار سریع و پایش آگاهی بلند مدت با استفاده از فناوریهای پیشرفته.

۹- تنظیم برنامه‌های توسعه ملی به گونه‌ای که در همه فعالیت‌های آن در همه سطوح، رویکرد «سازگاری با اقلیم» ملاحظه و نهادینه شود. بنابراین اقدامات ذیل باید انجام گیرد:

- شناسایی شرایط اقلیمی و لحاظ نمودن آن به عنوان یکی از محورهای اساسی آمایش سرزمین.
- تهیه، تدوین و ساماندهی نظام‌های جامع مدیریت بلایای جوی و اقلیمی.
- شناسایی تغییر اقلیم و آثار و پیامدهای آن در پهنه سرزمین و اتخاذ راهکارهای مناسب.

سیاست‌های کلی مسکن (ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- مدیریت زمین برای تأمین مسکن و توسعه شهر و روستا در چارچوب استعداد اراضی و سیاست‌ها و ضوابط شهرسازی و طرح‌های توسعه و عمران کشور و ایجاد و توسعه شهرهای جدید.
- ۲- احیای بافت‌های فرسوده شهری و روستایی از طریق روش‌های کارآمد.
- ۳- برنامه ریزی دولت در جهت تأمین مسکن گروه‌های کم درآمد و نیازمند و حمایت از ایجاد و تقویت مؤسسات خیریه و ابتکارهای مردمی برای تأمین مسکن اقشار محروم.
- ۴- برنامه ریزی جامع برای بهبود وضعیت مسکن روستایی با اولویت مناطق آسیب پذیر از سوانح طبیعی و متناسب با ویژگی‌های بومی.
- ۵- ایجاد و اصلاح نظام مالیات‌ها و ایجاد بانک اطلاعاتی زمین و مسکن.
- ۶- حمایت از تولید حرفه‌ای، انبوه و صنعتی مسکن.
- ۷- اجباری کردن استانداردهای ساخت و ساز و مقررات ملی ساختمان و طرح‌های صرفه‌جوئی انرژی.
- ۸- رعایت ارزش‌های فرهنگی و حفظ حرمت و منزلت خانواده در معماری مسکن.
- ۹- تقویت پژوهش و ارتقاء سطح دانش علمی در حوزه مسکن.

سیاست‌های کلی شهرسازی (ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- مکان‌یابی توسعه شهرها در چارچوب طرح آمایش سرزمینی و بر اساس استعدادهای اقتصادی و با رعایت معیارهای زیست محیطی و مراقبت از منابع آب و خاک کشاورزی، و ایمنی در مقابل سوانح طبیعی و امکان استفاده از زیرساخت‌ها و شبکه شهری.
- ۲- تعیین ابعاد کالبدی شهرها در گسترش افقی و عمودی با تأکید بر هویت ایرانی-اسلامی و با رعایت ملاحظات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، امنیتی، حقوق همسایگی و امکانات زیربنایی و الزامات زیست محیطی و اقلیمی.
- ۳- هماهنگ سازی مقررات و ایجاد هماهنگی در نظام مدیریت تهیه، تصویب و اجرای طرح‌های توسعه و عمران شهری و روستایی.
- ۴- تأمین منابع پایدار برای توسعه و عمران و مدیریت شهری و روستایی با تأکید بر نظام درآمد- هزینه‌ای و در چارچوب طرح‌های مصوب.
- ۵- حفظ هویت تاریخی در توسعه موزون شهر و روستا با احیاء بافت‌های تاریخی و بهسازی یا نوسازی دیگر بافت‌های قدیمی.
- ۶- جلوگیری از گسترش حاشیه‌نشینی در شهرها و ساماندهی بافت‌های حاشیه‌ای و نامناسب موجود.
- ۷- تقویت و کارآمد کردن نظام مهندسی.
- ۸- ایمن سازی و مقاوم سازی محیط شهری و روستایی.
- ۹- رعایت هویت تاریخی و معنوی شهرها در توسعه و بهسازی محیط شهری بویژه شهرهایی از قبیل قم و مشهد.
- ۱۰- سطح بندی شهرهای کشور و جلوگیری از افزایش و گسترش بی‌رویه کلان شهرها.
- ۱۱- رعایت نیاز و آسایش جانبازان و معلولان در طراحی فضای شهری و اماکن عمومی.

سیاست‌های کلی آمایش سرزمین (ابلاغی ۱۳۹۰/۰۹/۲۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

- الف- توسعه منابع انسانی به عنوان رکن اصلی آمایش سرزمین از طریق:
- ۱- تربیت انسانهای سالم، با انگیزه، شاداب، متدین، وطن دوست، جمع‌گرا، نظم‌پذیر و قانونگرا.
 - ۲- ارتقاء سطح آموزش، پژوهش و بهره‌وری نیروی کار در جهت افزایش سهم منابع انسانی در ترکیب عوامل مؤثر در تولید ثروت ملی.
 - ۳- برقراری تناسب کمی و کیفی جمعیت و استقرار متعادل آن در پهنه سرزمین و تعمیم و گسترش شبکه‌های ارتباطی و اطلاعاتی.
 - ۴- بهبود شاخص‌های توسعه انسانی با تأکید بر تدین، شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌ها، گسترش سلامت و ارتقاء سطح دانش عمومی.
- ب- توجه به یکپارچگی ملی و سرزمینی و تقویت هویت اسلامی- ایرانی و مدیریت سرزمین از طریق:
- ۱- استفاده‌ی مؤثر از موقعیت، میراث تاریخی و جاذبه‌های فرهنگی و طبیعی کشور در مسیر اهداف توسعه، تقویت گردشگری و حفاظت از سوابق تاریخی.
 - ۲- تنظیم اثربخش رابطه دولت و مردم و افزایش سازمان یافته سهم مردم در امور کشور با توجه به سیاست‌های کلی مصوب در بخش «وحدت و همبستگی ملی»، «امنیت ملی» و «اقوام و مذاهب».
 - ۳- تعامل سازنده میان ارزش‌ها و مزیت‌های مناطق گوناگون کشور با استفاده از ظرفیت‌های فرهنگی، آموزشی، اقتصادی و انگیزه‌های ملی و اقدام در جهت تفویض اختیارات مناسب قانونی به سطوح منطقه‌ای و محلی با رعایت تمرکز امور سیاستگذاری و حاکمیتی.

ج- ارتقای کارآیی و بازدهی اقتصادی و تسهیل روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور با:

۱- تقسیم کار ملی با توجه به استعدادهای طبیعی و خلق مزیت‌های جدید در مناطق مختلف کشور.

۲- هم‌افزایی مزیت‌های کشور، نوسازی بخش کشاورزی متناسب با منابع تولید و پهنه‌بندی اقلیمی، اصلاح و تکمیل زنجیره‌های تولید صنعتی، سازماندهی بخش خدمات نوین و تولید کالا و خدمات دانش پایه.

۳- فراهم آوردن زمینه‌های مناسب مدیریتی و زیربنایی در مناطق مختلف و ارتقاء مستمر سطح شاخص بهره‌وری ملی و افزایش سهم منابع انسانی در تولید ثروت ملی متناسب با استعداد مناطق کشور.

د- دستیابی به تعادل‌های منطقه‌ای متناسب با قابلیت‌ها و توان‌های هر منطقه با توجه به نکات زیر:

۱- ایجاد امکانات عادلانه و فرصت‌های برابر و رفع تبعیض ناروا در مناطق مختلف کشور.

۲- تعیین نقش ملی و فرامرزی مناطق مختلف کشور برای رسیدن به تعادل‌های منطقه‌ای و تقویت وحدت و یکپارچگی ملی.

۳- فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای افزایش سهم جمعیت و فعالیت در مناطق کم‌تراکم با اولویت مناطق شرقی و جنوبی کشور.

ه- سامان‌بخشی فضای مناسب مراکز زیست و فعالیت بویژه در مناطق مرزی با تأکید بر مشارکت مؤثر مردم با:

۱- ساماندهی، مدیریت کلان و نظارت مستمر بر پیشرفت و آبادانی کشور با ایجاد شبکه‌ای به هم پیوسته مناطق اسکان و فعالیت‌های ملی و تعریف نقش و کارکرد فراملی هر یک از آنها در جهت تحقق اهداف چشم‌انداز و اصول آمایش سرزمین.

۲- تقویت هدفمند عوامل پیشرفت و آبادانی در مناطق حساس و ویژه با توجه به ملاحظات دفاعی، امنیتی، فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی و افزایش نقش و فعالیت مردم در فرایند توسعه.

۳- توسعه هماهنگ جزایر و سواحل جنوب و شمال کشور با بهره‌گیری از ظرفیت استان‌های همجوار، موقعیت جغرافیایی، زیربنای اساسی، منابع دریایی و نفت و گاز و استقرار صنایع مرتبط، پشتیبان و انرژی‌بر و توسعه بازرگانی، گردشگری، آموزش عالی، فنی- حرفه‌ای و تحقیقات با تقویت تعامل فراملی (طی ده سال در قالب دو برنامه پنج‌ساله).

۴- توسعه هماهنگ مناطق مرزی در شرق و غرب کشور با تقویت امور زیربنایی و بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی جهت توسعه ظرفیت ملی گردشگری، آموزشی، بازرگانی و تعامل فرامرزی.

و- رعایت ملاحظات امنیتی و دفاعی در استقرار جمعیت و فعالیت در سرزمین با تکیه بر:

۱- انتخاب مکان‌های مناسب و استقرار مراکز زیست و فعالیت و همچنین مراکز حیاتی و حساس، متناسب با ملاحظات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی بویژه امنیتی و پدافند غیرعامل.

۲- ارتقا فعالیت‌های توسعه‌ای ملی و استانی در مناطق مرزی با اعطای مشوق‌های اقتصادی و تقویت زیربناها و استقرار مناسب جمعیت و تقویت نیروهای نظامی و انتظامی متناسب با تهدیدات.

۳- ساماندهی سطوح خدمات و استقرار جمعیت در کشور با توجه به مدیریت سوانح طبیعی، حوادث و منابع آب و رعایت شرایط زمین‌شناسی جهت افزایش ضریب ایمنی تأسیسات زیربنایی و حیاتی و ابنیه مراکز جمعیتی و شهرها و روستاها.

۴- تقویت همگرایی، یکپارچگی ملی، وحدت و پیوندهای اجتماعی با ارتقاء

- سطح توسعه یافتگی مناطق مختلف کشور و ایجاد قطب‌ها و کانون‌های توسعه.
- ۵- پیشگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه به مراکز استانها با تدابیر لازم.
- ز- استفاده از موقعیت ممتاز جغرافیایی در جهت کسب جایگاه شایسته منطقه‌ای و جهانی از طریق:
- ۱- تعامل و همکاری با کشورهای منطقه و جهان بویژه حوزه تمدن ایرانی- اسلامی با تقویت نقش‌آفرینی سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی کشور در جهت تأمین منافع ملی یا مشترک.
- ۲- تقویت شبکه ریلی و راه‌های ارتباطی اصلی و شریانی سرزمین و تبدیل کشور به مرکز عبور و مرور هوایی منطقه برای ترانزیت کالا و مسافر و نیز ایفای نقش مرکزیت مبادله انرژی (نفت، گاز، برق) و مخابرات در منطقه به منظور حفظ امنیت و منافع ملی.
- ۳- جلب مشارکت کشورهای منطقه در طراحی، سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های مشترک در زمینه‌های مختلف بویژه اقتصادی و زیربنایی در جهت تأمین منافع مشترک منطقه‌ای.
- ۴- ایجاد و تقویت نهادها و تشکل‌های منطقه‌ای در زمینه‌های گوناگون بویژه علمی، فرهنگی، اقتصادی، و زیست محیطی با بهره‌گیری از عناصر هویت ایرانی- اسلامی.
- ۵- انتخاب تعدادی از کلان‌شهرها، بنادر و جزایر مستعد کشور و تجهیز آنها به خدمات پیشرفته ارتباطی و اطلاعاتی برای پذیرش نقش فراملی.
- ۶- ایفای نقش محوری در تعاملات علمی- فنی با منطقه و سایر کشورها با صدور خدمات فنی، مهندسی و آموزشی.
- ح- حفظ، احیاء و بهره‌برداری بهینه از سرمایه‌ها، منابع طبیعی تجدید شونده و حفظ محیط زیست در طرح‌های توسعه.

سیاست‌های کلی صنعت (ابلاغی ۱۳۹۱/۰۹/۲۹)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- افزایش سهم بخش صنعت در تولید داخلی و افزایش ارزش افزوده بخش صنعت، با :

-دستیابی به رشد مطلوب سرمایه‌گذاری صنعتی

-انتخاب فرآیندهای صنعتی دانش‌محور

-ارتقاء منزلت کار، تلاش و کارآفرینی.

۲- افزایش توان رقابت‌پذیری صنعت ملی، بر اساس :

-گسترش مالکیت و مدیریت بخش غیردولتی

-رعایت اندازه اقتصادی بنگاه‌ها

-لغو امتیازات خاص و انحصارات غیر ضرور.

۳- افزایش بهره‌وری عوامل تولید بویژه نیروی کار و سرمایه

۴- ارتقاء سطح فناوری صنایع کشور و دستیابی به فناوری‌های پیشرفته و راهبردی، با :

-گسترش تحقیق و توسعه

-ایجاد قدرت طراحی

-تقویت همکاری مراکز علمی، آموزشی، پژوهشی و صنعتی کشور

-تعامل سازنده با مراکز پیشرفته علمی و صنعتی جهان

-بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی موجود و کشف و آفرینش مزیت‌های جدید نسبی و رقابتی.

۵- توسعه تشکلهای تخصصی و افزایش نقش آنها در تصمیم‌سازی‌ها با نهادینه‌سازی داورهای تخصصی و حرفه‌ای.

۶- انسجام و تعادل منطقه‌ای در کشور، از طریق: حمایت و ایجاد زیر ساخت‌ها و

- زیر بناها و برقراری مشوق‌های مناسب با رعایت اصول آمایش سرزمینی و امنیتی.
- ۷- رشد مستمر صادرات کالا و خدمات صنعتی کشور، با:
- ارتقاء کیفیت کالاها
 - شناسایی و تحصیل بازار
 - حمایت‌های مؤثر مالی، سیاسی و مقرراتی از صادرات صنعتی.
- ۸- گسترش صنایع دستی بویژه صنایع دارای محتوای فرهنگی و هنری و بهره‌گیری از صنعت گردشگری.
- ۹- ایجاد خوشه‌های صنعتی، از طریق: تقویت صنایع کوچک و متوسط و برقراری پیوند آنها با صنایع بزرگ به منظور هم‌افزایی صنعت و ارتقاء توان رقابتی.

سیاست‌های کلی کشاورزی (ابلاغی ۱۳۹۱/۰۹/۲۹)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- توسعه پایدار کشاورزی با حفاظت از منابع طبیعی پایه و صیانت و توانمندسازی منابع انسانی.

۲- تأمین امنیت غذایی با تکیه بر تولید از منابع داخلی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی، ارتقاء سطح سلامت مواد غذایی تا استاندارد جهانی، اصلاح و بهینه نمودن الگوی مصرف و حمایت مؤثر از تولید و صادرات در محصولات دارای مزیت‌های نسبی و ایجاد مزیت‌های جدید (از جمله هدفمند نمودن بارانها در جهت تولید و صادرات).

۳- اصلاح ساختار و نظام بهره برداری بخش کشاورزی با تشویق کشاورزان به رعایت اندازه‌های فنی- اقتصادی واحدهای تولیدی متناسب با نوع فعالیت و شرایط مختلف اجتماعی، اقتصادی و اقلیمی کشور و تأکید بر جهت‌گیری حمایتی دولت از این سیاست‌ها به ویژه در واگذاری منابع آب و خاک.

۴- نوسازی نظام تولید کشاورزی بر مبنای دانش نوین و بومی‌سازی فناوری‌های روز، تربیت، حفظ و تجهیز نیروی انسانی مورد نیاز، توسعه و تقویت تعاونی‌ها و سایر تشکل‌های اقتصادی، اجتماعی، صنفی و تخصصی با مشارکت آحاد جامعه و رقابتی نمودن فعالیت‌ها در بخش.

۵- ارتقاء بهره‌وری از آب در تولید محصولات کشاورزی و استفاده علمی و بهره‌برداری بهینه از سایر نهاده‌های تولید.

۶- گسترش زیرساخت‌ها و ایجاد انگیزه برای جذب و توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی با پوشش مناسب بیمه، کاهش احتمال زیان تولید، اجرای سیاست‌های حمایتی و متعادل کردن سطح سودآوری کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی.

- ۷- حمایت مؤثر از ساماندهی فرآیند تولید و اصلاح نظام بازار محصولات کشاورزی با هدف بهبود رابطه مبادله بخش با سایر بخش‌ها، افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌های تولید، رعایت قیمت تمام شده محصولات اساسی، تأمین درآمد تولید کنندگان و منافع مصرف کنندگان و بهبود کیفیت مواد و فرآورده‌های غذایی.
- ۸- تخصیص یارانه هدفمند به بخش کشاورزی در جهت تحقق خودکفایی، حمایت از ساخت زیربناها، مراعات معیارهای زیست محیطی، قابلیت انعطاف در شرایط محیطی مختلف و ارتقاء قدرت رقابت در بازارهای داخلی و بین‌المللی.
- ۹- ارتقاء سطح درآمد و زندگی روستاییان، کشاورزان و عشایر، توسعه پایدار روستاها و مناطق کشاورزی و رفع فقر با تقویت زیرساخت‌های مناسب تولید و تنوع‌بخشی و گسترش فعالیت‌های مکمل و اقتصادی بویژه صنایع تبدیلی و روستایی و خدماتی نوین.

سیاست‌های کلی محیط زیست (ابلاغی ۱۳۹۴/۰۸/۲۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- مدیریت جامع، هماهنگ و نظام‌مند منابع حیاتی (از قبیل هوا، آب، خاک و تنوع زیستی) مبتنی بر توان و پایداری زیست‌بوم بویژه با افزایش ظرفیت‌ها و توانمندی‌های حقوقی و ساختاری مناسب همراه با رویکرد مشارکت مردمی.
- ۲- ایجاد نظام یکپارچه ملی محیط زیست.
- ۳- اصلاح شرایط زیستی به منظور برخوردار ساختن جامعه از محیط زیست سالم و رعایت عدالت و حقوق بین نسلی.
- ۴- پیشگیری و ممانعت از انتشار انواع آلودگی‌های غیرمجاز و جرم‌انگاری تخریب محیط زیست و مجازات مؤثر و بازدارنده آلوده کنندگان و تخریب کنندگان محیط زیست و الزام آنان به جبران خسارت.
- ۵- پایش مستمر و کنترل منابع و عوامل آلاینده هوا، آب، خاک، آلودگی‌های صوتی، امواج و اشعه‌های مخرب و تغییرات نامساعد اقلیم و الزام به رعایت استانداردها و شاخص‌های زیست محیطی در قوانین و مقررات، برنامه‌های توسعه و آمایش سرزمین.
- ۶- تهیه اطلس زیست‌بوم کشور و حفاظت، احیاء، بهسازی و توسعه منابع طبیعی تجدید پذیر (مانند دریا، دریاچه، رودخانه، مخزن سدها، تالاب، آبخوان زیرزمینی، جنگل، خاک، مرتع و تنوع زیستی بویژه حیات وحش) و اعمال محدودیت قانونمند در بهره‌برداری از این منابع متناسب با توان اکولوژیک (ظرفیت قابل تحمل و توان بازسازی) آنها بر اساس معیارها و شاخص‌های پایداری، مدیریت اکوسیستم‌های حساس و ارزشمند (از قبیل پارک‌های ملی و آثار طبیعی ملی) و حفاظت از منابع ژنتیک و ارتقاء آنها تا سطح استانداردهای بین‌المللی.
- ۷- مدیریت تغییرات اقلیم و مقابله با تهدیدات زیست محیطی نظیر بیابان‌زایی،

گرد و غبار بویژه ریزگردها، خشکسالی و عوامل سرایت دهنده میکروبی و رادیواکتیو و توسعه آینده‌نگری و شناخت پدیده‌های نوظهور زیست محیطی و مدیریت آن.

۸- گسترش اقتصاد سبز با تأکید بر:

۸-۱- صنعت کم کربن، استفاده از انرژی‌های پاک، محصولات کشاورزی سالم و ارگانیک و مدیریت پسماندها و پساب‌ها با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و زیست محیطی.

۸-۲- اصلاح الگوی تولید در بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی و بهینه‌سازی الگوی مصرف آب، منابع، غذا، مواد و انرژی بویژه ترویج مواد سوختی سازگار با محیط زیست.

۸-۳- توسعه حمل و نقل عمومی سبز و غیرفسیلی از جمله برقی و افزایش حمل و نقل همگانی بویژه در کلان شهرها.

۹- تعادل بخشی و حفاظت کیفی آب‌های زیرزمینی از طریق اجرای عملیات آبخیزداری، آبخوان‌داری، مدیریت عوامل کاهش بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی و تبخیر و کنترل ورود.

۱۰- استقرار نظام حسابرسی زیست محیطی در کشور با لحاظ ارزش‌ها و هزینه‌های زیست محیطی (تخریب، آلودگی و احیاء) در حساب‌های ملی.

۱۱- حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری‌ها و فناوری‌های سازگار با محیط زیست با استفاده از ابزارهای مناسب از جمله عوارض و مالیات سبز.

۱۲- تدوین منشور اخلاق محیط زیست و ترویج و نهادینه سازی فرهنگ و اخلاق زیست محیطی مبتنی بر ارزش‌ها و الگوهای سازنده‌ی ایرانی- اسلامی.

۱۳- ارتقاء مطالعات و تحقیقات علمی و بهره‌مندی از فناوری‌های نوآورانه زیست محیطی و تجارب سازنده بومی در زمینه حفظ تعادل زیست بوم‌ها و پیشگیری

از آلودگی و تخریب محیط زیست.

۱۴- گسترش سطح آگاهی، دانش و بینش زیست محیطی جامعه و تقویت فرهنگ و معارف دینی مشارکت و مسؤولیت‌پذیری اجتماعی بویژه امر به معروف و نهی از منکر برای حفظ محیط زیست در تمام سطوح و اقشار جامعه.

۱۵- تقویت دیپلماسی محیط زیست با:

۱-۱۰- تلاش برای ایجاد و تقویت نهادهای منطقه‌ای برای مقابله با گرد و غبار و آلودگی‌های آبی.

۲-۱۵- توسعه مناسبات و جلب مشارکت و همکاری‌های هدفمند و تأثیرگذار دوجانبه، چندجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه محیط زیست.

۳-۱۵- بهره‌گیری مؤثر از فرصت‌ها و مشوق‌های بین‌المللی در حرکت به سوی اقتصاد کم‌کربن و تسهیل انتقال و توسعه فناوری‌ها و نوآوری‌های مرتبط.

سیاست‌های کلی توسعه دریامحور (ابلاغی ۱۴۰۲/۰۸/۱۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

دریاها و خصوصاً دریاهای آزاد و اقیانوس‌ها از مواهب الهی و ذخایر و منابع سرشاری برای زمینه‌سازی رشد علم و فناوری، افزایش کار و ثروت، تأمین نیازهای حیاتی و تولید اقتدار و بستر مناسبی برای تمدن‌سازی می‌باشند. ایران با موقعیت ممتاز جغرافیایی و قرار داشتن بین دو دریا و برخورداری از هزاران کیلومتر سواحل و نیز جزایر و ظرفیت‌های فراوان بر زمین مانده، لازم است با حضور مؤثر در ساحل، فراساحل، دریا و اقیانوس و بهره‌گیری از آن به عنوان یک پیشران و محور توسعه کشور، برای احراز جایگاه شایسته منطقه‌ای و جهانی در بهره‌گیری از دریا اقدام کند. از این‌رو سیاست‌های کلی توسعه دریامحور به شرح زیر تعیین می‌گردد:

۱- سیاست‌گذاری یکپارچه امور دریایی و تقسیم کار ملی و مدیریت چابک و کارآمد دریا به منظور بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌های دریا، برای احراز جایگاه شایسته جهانی و رتبه اول در منطقه.

۲- توسعه فعالیت‌های اقتصادی دریامحور و ایجاد قطب‌های توسعه دریایی پیشران در سواحل، جزایر و پس‌کرانه‌ها به گونه‌ای که نرخ رشد اقتصادی در حوزه فعالیت‌های دریامحور (اقتصاد دریامحور) طی ده سال همواره حداقل دو برابر نرخ رشد اقتصادی کشور باشد.

۳- تسهیل و توسعه سرمایه‌گذاری و مشارکت داخلی و خارجی با ایجاد زیرساخت‌های لازم نرم‌افزاری و سخت‌افزاری (حقوقی، اقتصادی، زیربنایی و امنیتی).

۴- تدوین طرح جامع توسعه دریامحور با پهنه‌بندی دریا، کرانه و پس‌کرانه و تعیین سهم و جغرافیای جمعیت، تجارت، صنعت، کشاورزی و گردشگری، خصوصاً در سواحل و جزایر جنوب و بالاخص سواحل مکران با تأکید بر هویت

- ایرانی - اسلامی طی حداکثر یک سال پس از ابلاغ سیاست.
- ۵- بهره‌برداری حداکثری و بهینه از ظرفیت‌ها، منابع و ذخایر زیست‌بوم دریایی با ممانعت از تخریب محیط زیست دریایی بخصوص توسط کشورهای دیگر.
- ۶- تأمین و ارتقاء سرمایه انسانی و مدیریت متعهد و کارآمد و ایجاد پشتوانه علمی، آموزشی و پژوهشی برای توسعه دریامحور و زیست‌بوم نوآوری و فناوری دریایی.
- ۷- توسعه همکاری‌های اقتصادی، تجاری و سرمایه‌گذاری در طرح‌های بزرگ مقیاس و دانش‌بنیان زیرساختی، تولیدی و خدماتی با کشورهای همسایه و سایر کشورها به منظور بهره‌گیری از ظرفیت‌های دریایی و حضور مؤثر در معابر بین‌المللی و دستیابی به موقعیت قطب‌های منطقه‌ای.
- ۸- افزایش سهم کشور در حمل و نقل دریایی و ترانزیت با ایجاد و تقویت شبکه حمل و نقل ترکیبی.
- ۹- حمایت از سرمایه‌گذاران بومی و محلی در طرح‌های توسعه‌ای و حمایت از فعالان اقتصادی و بنگاه‌های کوچک و متوسط جوامع محلی در حوزه‌های مختلف از جمله صیادی، کشاورزی، صنعتی و گردشگری.

حوزه امنیتی و دفاعی

- سیاست‌های کلی پدافند غیرعامل (۱۳۸۹/۱۱/۲۶)
- سیاست‌های کلی امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات (افتا) (۱۳۸۹/۱۱/۲۶)
- سیاست‌های کلی خودکفایی دفاعی و امنیتی (۱۳۹۱/۰۹/۲۹)

سیاست‌های کلی پدافند غیرعامل (ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- تأکید بر پدافند غیر عامل که عبارت است از مجموعه اقدامات غیر مسلحانه که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقاء پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌گردد.

۲- رعایت اصول و ضوابط پدافند غیر عامل از قبیل انتخاب عرصه ایمن، پراکنده‌سازی یا تجمع حسب مورد، حساسیت زدایی، اختفاء، استتار، فریب دشمن و ایمن سازی نسبت به مراکز جمعیتی و حائز اهمیت بویژه در طرح‌های آمایش سرزمینی و طرح‌های توسعه آینده کشور.

۳- طبقه بندی مراکز، اماکن و تأسیسات حائز اهمیت به حیاتی، حساس و مهم و روزآمد کردن آن در صورت لزوم.

۴- تهیه و اجرای طرح‌های پدافند غیر عامل (با رعایت اصل هزینه- فایده) در مورد مراکز، اماکن و تأسیسات حائز اهمیت (نظامی و غیر نظامی) موجود و در دست اجراء بر اساس اولویت بندی و امکانات حداکثر تا پایان برنامه ششم و تأمین اعتبار مورد نیاز.

۵- تهیه طرح جامع پدافند غیر عامل در برابر سلاح‌های غیرمتعارف نظیر هسته‌ای، میکروبی و شیمیایی.

۶- دو یا چند منظوره کردن مستحدثات، تأسیسات و شبکه‌های ارتباطی و مواصلاتی در جهت بهره‌گیری پدافندی از طرح‌های عمرانی و توسعه‌ای بویژه در مناطق مرزی و حساس کشور.

۷- فرهنگ سازی و آموزش عمومی در زمینه به کارگیری اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در بخش دولتی و غیردولتی، پیش بینی مواد درسی در سطوح مختلف

- آموزشی و توسعه تحقیقات در زمینه پدافند غیر عامل.
- ۸- رعایت طبقه بندی اطلاعات طرح‌های پدافند غیر عامل.
- ۹- ممانعت از ایجاد تأسیسات پر خطر در مراکز جمعیتی و بیرون بردن این گونه تأسیسات از شهرها و پیش‌بینی تمهیدات ایمنی برای آن دسته از تأسیساتی که وجود آنها الزامی است و ممانعت از ایجاد مراکز جمعیتی در اطراف تأسیسات پرخطر با تعیین حریم لازم.
- ۱۰- حمایت لازم از توسعه فناوری و صنایع مرتبط مورد نیاز کشور در پدافند غیرعامل با تأکید بر طراحی و تولید داخلی.
- ۱۱- به کارگیری اصول و ضوابط پدافند غیر عامل در مقابله با تهدیدات نرم‌افزاری و الکترونیکی و سایر تهدیدات جدید دشمن به منظور حفظ و صیانت شبکه‌های اطلاع رسانی، مخابراتی و رایانه‌ای.
- ۱۲- پیش‌بینی سازوکار لازم برای تهیه طرح‌های مشترک ایمن‌سازی و ایجاد هماهنگی در سایر طرح‌ها و برنامه‌ها و مدیریت نهادهای مسؤول، در دو حوزه پدافند غیرعامل و حوادث غیرمترقبه در جهت هم‌افزایی و کاهش هزینه‌ها.
- ۱۳- ایجاد مرکزی برای تدوین طراحی، برنامه‌ریزی و تصویب اصول و ضوابط، استانداردها، معیارها، مقررات و آیین‌نامه‌های فنی پدافند غیر عامل و پیگیری و نظارت بر اعمال آنها.

سیاست‌های کلی امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات (افتا) (ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۶)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- ایجاد نظام جامع و فراگیر در سطح ملی و ساز و کار مناسب برای امن‌سازی ساختارهای حیاتی و حساس و مهم در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، و ارتقاء مداوم امنیت شبکه‌های الکترونیکی و سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی در کشور به منظور:

-استمرار خدمات عمومی.

-پایداری زیرساخت‌های ملی.

-صیانت از اسرار کشور.

-حفظ فرهنگ و هویت اسلامی- ایرانی و ارزش‌های اخلاقی.

-حراست از حریم خصوصی و آزادی‌های مشروع و سرمایه‌های مادی و معنوی.

۲- توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات با رعایت ملاحظات امنیتی.

۳- ارتقاء سطح دانش و ظرفیت‌های علمی، پژوهشی، آموزشی و صنعتی کشور

برای تولید علم و فناوری مربوط به امنیت فضای اطلاعاتی و ارتباطی (افتا).

۴- تکیه بر فناوری بومی و توانمندی‌های تخصصی داخلی در توسعه

زیرساخت‌های علمی و فنی امنیت شبکه‌های الکترونیکی و سامانه‌های

اطلاعاتی و ارتباطی.

۵- پایش، پیشگیری، دفاع و ارتقاء توان بازدارندگی در مقابل هرگونه تهدید در

حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات.

۶- تعامل مؤثر و سازنده منطقه‌ای و جهانی و همکاری و سرمایه‌گذاری مشترک

در حوزه‌های دانش، فناوری و امور مربوط به امنیت شبکه‌های الکترونیکی و

سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی با حفظ منافع و امنیت ملی.

- ۷- تعیین نهاد متولی و هماهنگ کننده زیر نظر دولت به منظور هدایت، نظارت و تدوین استانداردهای لازم برای حفظ و توسعه امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات و تهیه پیش نویس قوانین مورد نیاز.
- ۸- فرهنگ سازی، آموزش و افزایش آگاهی و مهارت‌های عمومی در حوزه افتنا.
- ۹- رعایت موازین شرعی و مقررات قانونی مربوط به حفظ حقوق فردی و اجتماعی در اجرای این سیاستها.

سیاست‌های کلی خودکفایی دفاعی و امنیتی (ابلاغی ۱۳۹۱/۰۹/۲۹)

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- توسعه و تعمیق فرهنگ خودباوری، خودکفایی، نوآوری و خلاقیت در تمام سطوح و ابعاد دفاعی و امنیتی.
- ۲- ترویج نهضت نرم افزاری، تولید و توسعه علوم و فناوری و تحقیقات دفاعی و امنیتی و حرکت در مرزهای دانش با تأکید بر بومی سازی و روزآمدی.
- ۳- دستیابی به فناوری‌های برتر مورد نیاز دفاعی و امنیتی حال و آینده با تأکید بر نوآوری و پشتیبانی از توسعه آنها.
- ۴- تأکید بر خودکفایی کشور در سامانه‌ها، کالاها و خدمات اولویت دار دفاعی و امنیتی توأم با بهسازی تجهیزات موجود و افزایش قابلیت و کارایی آن.
- ۵- ممنوعیت تأمین نیازهای دفاعی و امنیتی از خارج کشور مگر در حد ضرورت و حتی‌الامکان با رعایت ملاحظات زیر:
 - با اولویت انتقال فناوری.
 - تأمین آموزش و پشتیبانی.
 - تأمین از منابع متنوع.
- ۶- برون سپاری و جلب مشارکت سایر بخش‌ها اعم از دولتی و غیردولتی در تأمین نیازهای نیروهای مسلح با رعایت ملاحظات امنیتی و حفاظتی.
- ۷- جذب، توانمندسازی و به کارگیری نیروهای مستعد و نخبه با فراهم نمودن زمینه‌های رشد و تقویت آنان برای ارتقاء قابلیت های توسعه فناوری‌های دفاعی و امنیتی مورد نیاز کشور.
- ۸- برقراری ارتباط و همکاری با دیگر کشورها در زمینه‌های علمی، تولیدی و تجاری کالاها و خدمات دفاعی و امنیتی برای دستیابی به اهداف سیاست‌های کلی خودکفایی دفاعی و امنیتی.
- ۹- مقرون به صرفه‌سازی مسیر توسعه صنایع و فناوری‌های دفاعی و امنیتی کشور و ایجاد هم‌افزایی در فناوری‌های مورد نیاز.

حوزه حقوقی، قضایی و اداری

- سیاست‌های کلی قضایی (۱۳۸۱/۰۷/۲۹)
- سیاست‌های کلی نظام اداری (۱۳۸۹/۰۱/۱۶)
- سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری (۱۳۹۸/۰۷/۰۶)

سیاست‌های کلی قضایی (ابلاغی ۱۳۸۱/۰۷/۲۸)

- ۱- اصلاح ساختار نظام قضایی کشور در جهت تضمین عدالت و تأمین حقوق فردی و اجتماعی همراه با سرعت و دقت با اهتمام به سیاست‌های مذکور در بندهای بعدی.
- ۲- نظام‌مند کردن استفاده از بینه و یمین در دادگاهها.
- ۳- استفاده از تعدد قضات در پرونده‌های مهم.
- ۴- تخصصی کردن رسیدگی به دعاوی در سطوح مورد نیاز.
- ۵- تمرکز دادن کلیه امور دارای ماهیت قضایی در قوه قضائیه با تعریف ماهیت قضایی و اصلاح قوانین و مقررات مربوط بر اساس آن و رسیدگی ماهوی قضایی به همه دادخواهیها و تظلمات.
- ۶- کاستن مراحل دادرسی به منظور دستیابی به قطعیت احکام در زمان مناسب.
- ۷- یکسان سازی آیین دادرسی در نظام قضایی کشور با رعایت قانون اساسی.
- ۸- اصلاح و تقویت نظام نظارتی و بازرسی قوه قضائیه بر دستگاههای اجرایی و قضایی و نهادها.
- ۹- استفاده از روش داوری و حکمیت در حل و فصل دعاوی.
- ۱۰- بالا بردن سطح علمی مراکز آموزش حقوقی متناسب با نظام قضایی کشور، بالا بردن دانش حقوقی قضات، تقویت امور پژوهشی قوه قضائیه و توجه بیشتر به شرایط مادی و معنوی متصدیان سمتهای قضایی.
- ۱۱- بالا بردن سطح علمی و شایستگی اخلاقی و توان عملی ضابطان دادگستری و فراهم ساختن زمینه برای استفاده بهینه از قوای انتظامی.
- ۱۲- تأمین نیازهای قوه قضائیه در زمینه‌های مالی، تشکیلاتی و استخدامی با توجه به اصول ۱۵۶، ۱۵۷ و ۱۵۸ قانون اساسی.
- ۱۳- تعیین ضوابط اسلامی مناسب برای کلیه امور قضایی از قبیل قضاوت،

- وکالت، کارشناسی و ضابطان و نظارت مستمر و پیگیری قوه قضائیه بر حسن اجرای آنها.
- ۱۴- بازنگری در قوانین در جهت کاهش عناوین جرایم و کاهش استفاده از مجازات زندان.
- ۱۵- تنقیح قوانین قضایی.
- ۱۶- گسترش دادن فرهنگ حقوقی و قضایی در جامعه.
- ۱۷- گسترش دادن نظام معاضدت و مشاورت قضایی.

سیاست‌های کلی نظام اداری (ابلاغی ۱۳۸۹/۰۱/۱۶)

بسمه‌تعالی

مخاطبان محترم این سیاست‌ها (رؤسای محترم سه قوه، نیروهای مسلح، مسئولان نهادهای غیردولتی) موظفند زمان‌بندی مشخص برای عملیاتی‌شدن آن را تهیه و پیشرفت آن را در فواصل زمانی معین گزارش نمایند.

سیدعلی خامنه‌ای

۸۹/۱/۱۴

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱- نهادینه سازی فرهنگ سازمانی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و کرامت انسانی و ارج نهادن به سرمایه‌های انسانی و اجتماعی.
- ۲- عدالت محوری در جذب، تداوم خدمت و ارتقای منابع انسانی.
- ۳- بهبود معیارها و روزآمدی روشهای گزینش منابع انسانی به منظور جذب نیروی انسانی توانمند، متعهد و شایسته و پرهیز از تنگ نظری‌ها و نگرشهای سلیقه‌ای و غیرحرفه‌ای.
- ۴- دانش‌گرایی و شایسته‌سالاری مبتنی بر اخلاق اسلامی در نصب و ارتقای مدیران.
- ۵- ایجاد زمینه رشد معنوی منابع انسانی و بهسازی و ارتقای سطح دانش، تخصص و مهارت‌های آنان.
- ۶- رعایت عدالت در نظام پرداخت و جبران خدمات با تأکید بر عملکرد، توانمندی، جایگاه و ویژگیهای شغل و شاغل و تأمین حداقل معیشت با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی.
- ۷- زمینه سازی جذب و نگهداری نیروهای متخصص در استانهای کمتر توسعه یافته و مناطق محروم.

- ۸- حفظ کرامت و عزت و تأمین معیشت بازنشستگان و مستمری بگیران و بهره‌گیری از نظرات و تجارب مفید آنها.
- ۹- توجه به استحکام خانواده و ایجاد تعادل بین کار و زندگی افراد در نظام اداری.
- ۱۰- چابک سازی، متناسب سازی و منطقی ساختن تشکیلات نظام اداری در جهت تحقق اهداف چشم‌انداز.
- ۱۱- انعطاف پذیری و عدم تمرکز اداری و سازمانی با رویکرد افزایش اثربخشی، سرعت و کیفیت خدمات کشوری.
- ۱۲- توجه به اثربخشی و کارآیی در فرآیندها و روشهای اداری به منظور تسریع و تسهیل در ارائه خدمات کشوری.
- ۱۳- عدالت محوری، شفافیت و روزآمدی در تنظیم و تنقیح قوانین و مقررات اداری.
- ۱۴- کل نگر، همسوسازی، هماهنگی و تعامل اثربخش دستگاههای اداری به منظور تحقق اهداف فربابخشی و چشم‌انداز.
- ۱۵- توسعه نظام اداری الکترونیک و فراهم آوردن الزامات آن به منظور ارائه مطلوب خدمات عمومی.
- ۱۶- دانش بنیان کردن نظام اداری از طریق بکارگیری اصول مدیریت دانش و یکپارچه‌سازی اطلاعات، با ابتناء بر ارزشهای اسلامی.
- ۱۷- خدمات رسانی برتر، نوین و کیفی به منظور ارتقای سطح رضایتمندی و اعتماد مردم.
- ۱۸- شفاف سازی و آگاهی بخشی نسبت به حقوق و تکالیف متقابل مردم و نظام اداری با تأکید بر دسترسی آسان و ضابطه‌مند مردم به اطلاعات صحیح.
- ۱۹- زمینه سازی برای جذب و استفاده از ظرفیتهای مردمی در نظام اداری.
- ۲۰- قانونگرایی، اشاعه فرهنگ مسؤولیت‌پذیری اداری و اجتماعی، پاسخگویی و تکریم ارباب رجوع و شهروندان و اجتناب از برخورد سلیقه‌ای و فردی در کلیه فعالیت‌ها.

- ۲۱- نهادینه سازی وجدان کاری، انضباط اجتماعی، فرهنگ خودکنترلی، امانت داری، صرفه جویی، ساده‌زیستی و حفظ بیت‌المال.
- ۲۲- تنظیم روابط و مناسبات اداری بر اساس امنیت روانی، اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی، فرهنگی و نیز رفاه نسبی آحاد جامعه.
- ۲۳- حفظ حقوق مردم و جبران خسارتهای وارده بر اشخاص حقیقی و حقوقی در اثر قصور یا تقصیر در تصمیمات و اقدامات خلاف قانون و مقررات در نظام اداری.
- ۲۴- ارتقای سلامت نظام اداری و رشد ارزش‌های اخلاقی در آن از طریق اصلاح فرآیندهای قانونی و اداری، بهره‌گیری از امکانات فرهنگی و بکارگیری نظام مؤثر پیشگیری و برخورد با تخلفات.
- ۲۵- کارآمد سازی و هماهنگی ساختارها و شیوه‌های نظارت و کنترل در نظام اداری و یکپارچه سازی اطلاعات.
- ۲۶- حمایت از روحیه نوآوری و ابتکار و اشاعه فرهنگ و بهبود مستمر به منظور پویایی نظام اداری.

سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری (ابلاغی ۱۳۹۸/۰۷/۰۶)

بسمه‌تعالی

۱- سیاست‌ها به قوای سه‌گانه ابلاغ شود.

۲- سه قوه موظفند اقدامات را زمانبندی و پیشرفت‌ها را گزارش نمایند.

سید علی خامنه‌ای

۹۸/۷/۲

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- توجه به موازین شرع به عنوان اصلی‌ترین منشاء قانون‌گذاری در تنظیم و تصویب طرح‌ها و لوایح قانونی.

۲- ارزیابی و پالایش قوانین و مقررات موجود کشور از حیث مغایرت با موازین شرعی و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ایجاد ساز و کار لازم برای تضمین اصل چهارم قانون اساسی.

۳- تعیین ساز و کار مناسب برای عدم مغایرت مقررات با قانون اساسی.

۴- نظارت بر عدم مغایرت یا انطباق قوانین با سیاست‌های کلی نظام با همکاری شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام و تصویب قوانین لازم برای تحقق هریک از سیاست‌های کلی نظام.

۵- تعیین حدود اختیارات و صلاحیت مراجع وضع قوانین و مقررات با ارائه تعریف روشن و مشخص از «قانون»، «آیین‌نامه»، تصویب‌نامه و بخشنامه موضوع اصل ۱۳۸»، «قانون آزمایشی و اساسنامه موضوع اصل ۸۵»، «برنامه و خط مشی دولت و تصمیمات موضوع اصل ۱۳۴»، «آراء وحدت رویه و ضوابط موضوع اصل ۱۶۱» و سایر مقررات و همچنین طبقه‌بندی و تعیین هرم سیاست‌ها، قوانین و مقررات کشور بر اساس نص یا تفسیر اصول قانون اساسی حسب مورد، از طریق مجلس شورای اسلامی.

۶- تعیین حدود اختیارات مجلس در اصلاح لوایح با رعایت اهداف لایحه.

- ۷- تعیین محدوده اختیار مجلس در تصویب ساختار و مفاد بودجه سالانه کل کشور (بیش‌بینی درآمدها، هدف‌گذاری‌ها، موارد هزینه و...) با تصویب قانون لازم و اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس.
- ۸- تعیین وظایف دولت و مجلس در مورد تعداد وزرا و وظایف و اختیارات آنان، وظایف قانونی رئیس‌جمهور موضوع اصل ۶۰ و ۱۲۴ قانون اساسی و هر گونه ادغام، الحاق، انتزاع و ایجاد سازمان‌های اداری، از طریق تصویب قانون.
- ۹- رعایت اصول قانون‌گذاری و قانون‌نویسی و تعیین ساز و کار برای انطباق لوایح و طرح‌های قانونی با تأکید بر:
 - قابل اجرا بودن قانون و قابل سنجش بودن اجرای آن.
 - معطوف بودن به نیازهای واقعی.
 - شفافیت و عدم ابهام.
 - استحکام در ادبیات و اصطلاحات حقوقی.
 - بیان شناسه تخصصی هر یک از لوایح و طرح‌های قانونی و علت پیشنهاد آن.
 - ابتناء بر نظرات کارشناسی و ارزیابی تأثیر اجرای قانون.
 - ثبات، نگاه بلند مدت و ملی.
 - انسجام قوانین و عدم تغییر یا اصلاح ضمنی آنها بدون ذکر شناسه تخصصی.
 - جلب مشارکت حداکثری مردم، ذی‌نفعان و نهادهای قانونی مردم‌نهاد تخصصی و صنفی در فرآیند قانون‌گذاری.
 - عدالت‌محوری در قوانین و اجتناب از تبعیض ناروا، عمومی بودن قانون و شمول و جامعیت آن و حتی‌الامکان پرهیز از استثناهای قانونی.
- ۱۰- تعیین عناوین قوانین جامع، تبویب، تنقیح و تعیین شناسه قوانین موجود کشور در طول برنامه ششم توسعه.
- ۱۱- تعیین ساز و کاری از سوی مجلس شورای اسلامی برای تشخیص قابلیت

- طرح در مجلس (موضوع اصل ۷۵ قانون اساسی) قبل از طرح و اعلام وصول.
- ۱۲- ضابطه‌مندسازی و تعیین نصاب بالا برای ارجاع به مجمع تشخیص مصلحت نظام در موارد تعارض مصوبه مجلس با نظر شورای نگهبان.
- ۱۳- بازنگری در مصوباتی که بر اساس مصلحت در مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب شده است از حیث تعیین دوره اعتبار مصلحت.
- ۱۴- رعایت صلاحیت ذاتی قوای سه گانه در قوانین مربوط به تشکیل نهادهایی از قبیل شوراهای عالی؛ بازنگری در قوانین موجود این نهادها؛ پیش بینی ساز و کار کارآمد قانونی لازم برای تضمین عدم مغایرت مصوبات آنها با قوانین عادی.
- ۱۵- تعیین اولویت های قانون‌گذاری با محوریت: گره‌گشایی از امور اجرایی کشور، اصول اجرا نشده قانون اساسی، سند چشم‌انداز، سیاست‌های کلی نظام، برنامه پنج ساله توسعه و مطالبات رهبری.
- ۱۶- رعایت تدابیر فرماندهی کل نیروهای مسلح در قانون‌گذاری برای نیروهای مسلح.
- ۱۷- ترویج و نهادینه‌سازی فرهنگ رعایت، تمکین و احترام به قانون و تبدیل آن به یک مطالبه عمومی.

نمایه:

۱. آ

- آموزش‌های عمومی: ۸۰، ۸۱، ۸۶، ۱۱۷، ۱۶۰
 آموزش‌های مهارتی: ۶۲
 آموزش و پرورش: ۳۳، ۴۲، ۶۲، ۹۵، ۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۲۲
 آینده‌نگری: ۶۵، ۹۴، ۱۲۲، ۱۵۴
 آیین دادرسی: ۱۶۶
 حل و فصل دعاوی: ۶۸، ۸۴، ۱۶۶
 رسیدگی به دعاوی: ۱۶۶
 فرآیند دادرسی: ۵۱
 مراحل دادرسی: ۸۴، ۱۶۶
 اثربخشی: ۱۰، ۲۳، ۲۸، ۳۴، ۷۶، ۱۶۹
 کارایی: ۱۰۸، ۷۸، ۷۶، ۶۶، ۱۱۳
 ۱۱۸، ۱۴۶، ۱۶۴، ۱۶۹
 احزاب: ۸۶، ۸۷
 تشکل‌های سیاسی: ۸۶، ۸۷
 جریان‌ات سیاسی: ۴۸
 دسته‌بندی‌های سیاسی: ۸۸، ۹۹
 احکام اسلامی: ۲۲، ۱۰۱
 موازین شرع: ۱۱۲، ۱۶۳، ۱۷۱
 موازین اسلامی: ۱۰۱
 ضوابط اسلامی: ۱۶۶
 اخلاق پزشکی: ۷۵
 ارز: ۵۵، ۶۴، ۱۰۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۵، ۱۳۱
 سیاست‌های تجاری و ارزی: ۱۰۹
 ارزش افزوده: ۵۶، ۵۷، ۶۵، ۷۸، ۱۰۶، ۱۲۰، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۴۹
 ارزش پول ملی: ۱۲۵
 تورم: ۱۳، ۲۶، ۳۷، ۶۴، ۹۱
 ثبات در سطح عمومی قیمت‌ها: ۶۴
 قدرت خرید: ۲۶، ۳۷
 ازدواج: ۲۸، ۳۴، ۴۳، ۸۰، ۸۳، ۸۴، ۸۵
 اساتید: ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۷۵
 استانداردها: ۴۵، ۵۷، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۱۱۳، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۳۱، ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۵۳، ۱۶۱، ۱۶۳
 استاندارد بین‌المللی: ۷۶، ۱۱۳، ۱۵۱، ۱۵۳
 استقراض: ۲۴
 استقلال: ۱۲، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۵۱، ۵۵، ۹۷، ۱۰۳، ۱۰۹
 اسراف: ۲۳، ۲۸، ۴۱، ۱۱۷
- آب: ۱۹، ۳۷، ۴۶، ۵۷، ۶۵، ۸۱، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۳۷، ۱۵۱، ۱۵۳، ۱۵۴
 آبخیزداری و آبخوان‌داری: ۶۵، ۱۳۷، ۱۵۴
 آبخوان زیرزمینی: ۱۵۳
 آب‌رسانی: ۱۱۶
 آب‌های زیرزمینی: ۱۵۴
 آب‌های سطحی: ۶۵
 آب‌های صنعتی: ۶۵
 آب‌های غیرمتعارف: ۱۳۷
 آب‌های مرزی: ۶۵
 آب‌های مشترک: ۴۶
 آب و هوا: ۷۶
 هوا: ۴۴، ۱۵۳
 آبیاری: ۱۱۹، ۱۳۷
 آزادگان: ۷۳
 اسرا: ۱۸، ۱۹
 آزادی: ۱۷، ۲۰، ۸۸، ۹۷
 آزاداندیشی: ۴۲، ۱۰۲
 آزادی‌های مشروع: ۱۲، ۴۸، ۱۶۲
 آسیب‌های اجتماعی: ۳۴، ۴۳، ۴۷، ۶۶، ۷۴، ۸۱، ۸۵، ۹۱، ۹۷
 آلودگی: ۴۴، ۷۵، ۸۱، ۱۱۹، ۱۳۹، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵
 آلاینده: ۱۵۳، ۱۵۴
 آمار و اطلاعات: ۴۵، ۵۷، ۶۲، ۱۰۱، ۱۲۵
 اطلاعات: ۲۶، ۳۸، ۴۷، ۴۹، ۵۱، ۷۰، ۹۰، ۹۴، ۹۶، ۱۰۶، ۱۲۲، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۶۱، ۱۶۹، ۱۷۰
 آمایش سرزمین: ۲۹، ۳۰، ۳۴، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۲
 آمار: ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۵۰، ۱۵۳، ۱۶۰
 آموزش عالی: ۲۳، ۳۳، ۴۲، ۴۳، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۲۲، ۱۴۷
 آموزش علوم پزشکی: ۷۷، ۷۹
 آموزش فنی و حرفه‌ای: ۳۳، ۹۷، ۱۱۰، ۱۲۲
 فنی-حرفه‌ای: ۸۱، ۱۴۷
 آموزش همگانی: ۲۳، ۱۱۷

- اشتغال: ۱۳، ۲۲، ۲۶، ۳۷، ۴۶، ۵۵، ۶۲، ۷۱، ۷۴، ۸۱، ۸۴، ۱۰۲، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۳۱
- آینده شغلی: ۲۸
- اشتغال آفرین: ۲۷
- اشتغال‌زا: ۲۶، ۵۴
- اشتغال‌زایی: ۵۶
- دغدغه‌های شغلی: ۳۴، ۴۳
- فرصت‌های شغلی: ۱۲۲
- اشراف اطلاعاتی: ۴۹
- اصلاح گونه‌های گیاهی و حیوانی: ۱۳۶
- اصول قانون اساسی: ۱۲، ۱۲۷، ۱۷۱
- اصول اجرا نشده قانون اساسی: ۱۷۳
- اصول ثابت قانون اساسی: ۹۶
- اصل چهارم قانون اساسی: ۱۷۱
- اصل ۴۴ قانون اساسی: ۱۰۸
- اصل ۴۴ قانون اساسی: ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۱۶، ۱۲۱، ۱۲۵
- اصل ۶۰ و ۱۲۴ قانون اساسی: ۱۷۲
- اصل ۷۵ قانون اساسی: ۱۷۳
- اصول ۱۵۶، ۱۵۷ و ۱۵۸ قانون اساسی: ۱۶۶
- قانون اساسی: ۲۴، ۲۶، ۳۹، ۵۱، ۸۷، ۹۸، ۱۲۲، ۱۶۶، ۱۷۱
- اطلاعات: ۲۶، ۳۸، ۴۷، ۴۹، ۵۱، ۷۰، ۹۰، ۹۴، ۹۶
- ۱۰۶، ۱۲۲، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۶۱، ۱۶۹، ۱۷۰
- آمار و اطلاعات: ۴۵، ۵۷، ۶۲، ۱۰۱، ۱۲۵
- اعتبارات بانکی: ۲۴، ۴۵، ۶۴، ۱۶۰
- تسهیلات: ۴۵، ۵۵، ۵۹، ۸۰، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۷، ۱۴۰، ۱۴۰
- قرض الحسنه: ۲۴، ۴۵
- اعتماد: ۱۶، ۳۸، ۶۶، ۸۷، ۱۶۹
- اقتدار: ۱۵۶
- اقتدار امنیتی: ۳۰
- امن: ۱۲
- امنیت: ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۵۰، ۹۰، ۹۴، ۱۴۸، ۱۷۰
- توانایی‌های امنیتی: ۱۳
- قدرت اقتصادی و امنیتی: ۱۳۴
- ملاحظات امنیتی: ۲۹، ۳۴، ۹۰، ۱۳۹، ۱۴۷، ۱۶۲، ۱۶۴
- اقتدار دفاعی: ۳۰
- دفاع: ۲۰، ۳۰، ۴۸، ۵۰، ۶۰، ۱۶۲
- بنیه دفاعی: ۱۹، ۲۴، ۵۹، ۶۷
- تجهیزات دفاعی: ۵۹
- توان دفاعی: ۱۳، ۳۵، ۵۰
- توان موشکی: ۵۹
- سامان دفاعی: ۱۲
- قدرت دفاعی: ۲۰، ۳۵
- ملاحظات دفاعی: ۲۹، ۳۴، ۱۳۹، ۱۴۷
- اقتصاد دانش بنیان: ۶۲، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۸
- اقتصاد دریامحور: ۱۵۶
- اقتصاد دریایی: ۵۶
- بازارهای دریایی: ۵۶
- منابع دریایی: ۱۴۷
- دریا: ۵۷، ۶۵، ۱۵۳، ۱۵۶
- دریاهای آزاد: ۱۵۶
- اقیانوس: ۱۵۶
- زمین شناسی دریایی: ۱۳۸
- اقتصاد سبز: ۱۵۴
- اقتصاد کم‌کربن: ۱۵۵
- اقتصاد مقاومتی: ۵۲، ۵۴، ۶۰، ۶۱، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۱
- اقتدار متوسط: ۴۸
- طبقات کم درآمد و متوسط: ۱۲۸
- گروه‌های متوسط: ۲۶
- اقتدار محروم: ۴۸، ۱۴۳
- اقتدار دو دهک پایین درآمدی: ۴۷
- اقتدار ضعیف جامعه: ۹۱
- اقتدار مستضعف جامعه: ۲۲
- اقتدار نیازمند و دهک‌های پایین درآمدی: ۷۸
- اقتدار و گروه‌های محروم: ۵۸
- خانواده‌های مستضعف: ۱۱۱
- طبقات محروم: ۱۹
- قشرهای کم درآمد: ۲۶
- گروه‌های کم درآمد: ۳۷، ۱۴۳
- اقلیم: ۱۱۹، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۵۱، ۱۵۳
- اقیانوس: ۱۵۶
- دریا: ۵۷، ۶۵، ۱۵۳، ۱۵۶
- دریاچه: ۱۵۳

- دریاها: ۱۵۶
 دریاهای آزاد: ۱۵۶
 الگوی تغذیه: ۴۴
 الگوی تولید: ۱۵۴
 الگوی کشت: ۶۵، ۱۱۹
 الگوی مصرف: ۶۱، ۷۱، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۹، ۱۵۱، ۱۵۴
 بهینه‌سازی مصرف: ۱۱۷، ۱۳۴
 فرهنگ صرفه جویی: ۱۱۷
 مدیریت مصرف: ۶۰، ۱۲۹
 فرهنگ مصرف: ۲۰، ۱۱۷
 مصرف‌گرایی: ۲۳
 الهام بخش: ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۰۳، ۱۲۷
 امنیت: ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۵۰، ۹۰، ۹۴، ۱۴۸، ۱۷۰
 اقتدار دفاعی و امنیتی: ۳۰
 امن: ۱۲
 توانایی‌های امنیتی: ۱۳
 قدرت اقتصادی و امنیتی: ۱۳۴
 ملاحظات امنیتی: ۲۹، ۳۴، ۹۰، ۱۳۹، ۱۴۷، ۱۶۲، ۱۶۳
 امنیت اجتماعی: ۴۴، ۱۲
 امنیت اقتصادی: ۶۸، ۱۰۶
 امنیت سرمایه‌گذاری: ۲۷، ۱۰۶
 امنیت پایدار: ۴۹، ۵۰، ۶۰
 امنیت جهانی: ۴۸
 امنیت سایبری: ۶۰
 دفاع سایبری: ۶۰
 قدرت سایبری: ۶۶
 امنیت عمومی: ۳۰، ۳۵، ۴۹
 امنیت غذایی: ۱۲، ۳۷، ۴۴، ۶۵، ۷۶، ۱۲۹، ۱۵۱
 امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات: ۱۶۲، ۱۶۳
 امنیت زیرساخت‌های حیاتی: ۶۶
 امنیت سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی: ۴۹
 امنیت شبکه ملی اطلاعات: ۵۷
 امنیت شبکه‌های الکترونیکی: ۱۶۲
 امنیت فضای اطلاعاتی و ارتباطی: ۱۶۲
امنیت قضایی
 امنیت اجتماعی و قضایی: ۱۲
- امنیت در تمام مراحل: ۸۴
 امنیت عمومی و قضایی: ۲۳
امنیت ملی: ۲۴، ۳۹، ۴۸، ۵۰، ۵۹، ۷۳، ۸۶، ۱۴۵، ۱۶۲
انتخابات: ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹
انتقال فناوری: ۵۶، ۱۰۳، ۱۲۴، ۱۶۴
انحصار: ۲۰، ۲۴، ۳۹، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۲۱، ۱۳۶، ۱۴۹
انرژی: ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۳۴، ۱۴۳، ۱۵۴
 انرژی‌های آبی: ۱۳۴
 انرژی‌های پاک: ۱۵۴
 انرژی‌های تجدیدپذیر: ۵۵، ۶۶، ۱۱۸، ۱۳۴
 انرژی‌های نو: ۶۶، ۱۳۵
انضباط اجتماعی: ۴۱، ۳۲
انضباط مالی: ۳۹، ۱۲۵
انقلاب اسلامی: ۱۲، ۱۸، ۳۲، ۳۳، ۳۶، ۴۳، ۶۱، ۶۲، ۷۴، ۱۰۰، ۱۰۱
ایشانگران: ۶، ۱۸، ۲۳، ۲۸، ۳۵، ۴۳، ۵۹، ۷۳، ۷۴
ایرانگردی: ۵۹
 گردشگری: ۳۸، ۴۳، ۶۶، ۱۲۳، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۶، ۱۵۷
ایرانیان خارج از کشور: ۳۶، ۴۹، ۵۴، ۶۰، ۸۲، ۱۰۳
ایمنی: ۲۰، ۵۹، ۶۵، ۷۶، ۷۷، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۴، ۱۶۱، ۱۶۷
 ۱۶۱، ۱۴۷
- ب**
بازار: ۱۱۹، ۱۳۱، ۱۵۰، ۱۵۲
 بازار جهانی: ۶۰، ۱۳۰
 بازار کار: ۱۲۲، ۱۲۵
 بازارهای بین‌المللی: ۱۲۱، ۱۲۲
 بازارهای صادراتی: ۳۶
 بازارهای مالی: ۲۷، ۴۵، ۵۵
 بازارهای مالی و ارزی: ۱۲۱
بازار پول: ۴۵، ۵۴، ۱۲۱
 بازارهای غیرمتشکل پولی و مالی: ۵۵
 پیمان‌های پولی: ۵۴
 سیاست‌های پولی و بانکی: ۲۴، ۳۹، ۱۲۱، ۱۲۲
 مؤسسات پولی، بانکی و اعتباری: ۵۴

- توان موشکی: ۵۹
دفاع: ۳۰، ۳۵، ۴۸، ۵۰، ۶۰، ۱۲۲
سامان دفاعی: ۱۲
قدرت دفاعی: ۲۰، ۳۵
ملاحظات دفاعی: ۲۹، ۳۴، ۱۳۹، ۱۴۷
بودجه: ۱۳، ۴۶، ۶۴، ۹۸، ۱۳۱
بودجه آموزش و پرورش: ۹۸
بودجه تحقیق و پژوهش: ۴۲، ۱۰۱
بودجه جاری دولت: ۶۴
بودجه ریزی عملیاتی: ۴۶، ۱۲۰
بودجه عمومی: ۴۵، ۵۵، ۵۹، ۶۷، ۶۸، ۷۸
ساختار بودجه: ۶۴
نظام بودجه ریزی: ۴۶، ۶۴
بورس: ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۲۱
بازار سرمایه: ۳۸، ۵۴، ۱۲۶
بومی: ۵۶، ۸۲، ۱۰۳، ۱۲۷، ۱۴۳، ۱۵۴، ۱۵۷، ۱۶۲، ۱۶۴
بومی سازی: ۵۷، ۱۵۱، ۱۶۴
بهداشت: ۲۲، ۲۳، ۴۴، ۴۶
برنامه های بهداشتی و درمانی: ۷۵
خدمات بهداشتی و درمانی: ۷۷، ۷۸، ۸۱
شبکه بهداشتی و درمانی: ۵۹، ۷۶
بهره‌وری: ۳۷، ۵۵، ۶۴، ۶۵، ۷۶، ۹۸، ۱۰۱، ۱۰۸، ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۲۸، ۱۳۱، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۵۲
بهبودسازی: ۲۷، ۹۸، ۱۰۰، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۴، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۵۴
بهبودسازی عرضه و مصرف انرژی: ۱۱۷، ۱۳۴
بهبودسازی مصرف: ۱۱۷، ۱۳۴
الگوی مصرف: ۶۱، ۷۱، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۹، ۱۵۴، ۱۵۱
فرهنگ صرفه‌جویی: ۱۱۷
مدیریت مصرف: ۶۰، ۱۲۹
فرهنگ مصرف: ۲۰، ۱۱۷
مصرف‌گرایی: ۲۳
بیکاری: ۱۲۲، ۱۳۳
بیکاران: ۹۱، ۱۰۹، ۱۳۳
بیگانگان: ۱۷، ۲۷، ۳۶، ۴۸، ۸۶، ۱۱۲، ۱۷۸
بیمه: ۴۵، ۴۷، ۵۴، ۷۶، ۹۱، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۵۱
بیمه پایه درمان: ۹۱، ۷۷
- بیمه تکمیلی: ۷۷، ۹۱
بیمه درمانی: ۴۶، ۴۷، ۵۸، ۷۷، ۸۰
بیمه سلامت: ۴۴، ۵۸
شرکت‌های بیمه: ۱۱۴
نهادهای بیمه‌ای: ۹۰، ۱۲۶
بینه و یمین: ۱۶۶
- پ**
- پارک‌های علم و فناوری: ۱۰۱
علم و فناوری: ۱۲، ۵۲، ۶۱، ۶۲، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲
۱۰۳، ۱۵۶
تولید علم: ۱۲، ۱۳، ۴۲، ۱۶۲، ۱۶۴
مرجعیت علمی: ۷۹، ۱۰۰
پداقند غیرعامل: ۵۰، ۵۹، ۶۷، ۱۴۷، ۱۶۰، ۱۶۱
پدیده‌های جوی: ۱۴۰، ۱۴۲
پساب: ۶۵، ۱۵۴
پس انداز: ۴۴، ۱۰۸، ۱۲۱
پست: ۱۰۹، ۱۱۴
پس کرانه: ۱۵۶
سواحل: ۳۸، ۴۷، ۵۶، ۶۵، ۸۱، ۱۴۷، ۱۵۶
کرانه: ۱۵۶
بنادر: ۶۵، ۱۴۸
جزایر: ۳۸، ۴۷، ۵۶، ۸۱، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۶
پسماند: ۱۵۴
پهنبندی: ۱۴۱، ۱۵۶
پول
بازار پول: ۴۵، ۵۴، ۱۲۱
بازارهای غیرمتشکل پولی و مالی: ۵۵
پیمان‌های پولی: ۵۴
سیاست‌های پولی و بانکی: ۲۴، ۳۹، ۱۲۱، ۱۲۲
مؤسسات پولی، بانکی و اعتباری: ۵۴
نظام پولی: ۲۷، ۱۲۱
پیشرفت: ۲۵، ۲۸، ۲۶، ۸۰، ۱۲۷، ۱۴۶، ۱۴۷
پیشرفت و عدالت: ۴۰، ۶۳، ۶۴
پیوست تأمین اجتماعی: ۹۱
پیوست سلامت: ۵۸، ۷۵
پیوست فرهنگی: ۴۱، ۶۱

- ت**
- تاب‌آوری: ۶۷
 تالاب: ۱۵۳
 تأمین اجتماعی: ۱۲، ۲۲، ۲۶، ۳۳، ۴۷، ۵۸، ۶۴، ۸۱، ۹۱، ۹۰، ۱۱۱، ۱۲۶
 تأمین مالی: ۵۴، ۶۲، ۷۶، ۱۳۶
 تبعیض: ۱۲، ۱۲۵، ۱۴۶، ۱۷۲
 عادلانه: ۷۹، ۱۰۶، ۱۱۰، ۱۲۸، ۱۴۶
 عدالت: ۴۰، ۴۸، ۷۴، ۷۶، ۷۸، ۸۴، ۹۰، ۹۱، ۱۲۷، ۱۵۳، ۱۶۶، ۱۶۸
 عدالت‌محوری: ۱۶۹، ۱۷۲
 فرصت‌های برابر: ۱۲، ۳۳، ۱۱۱، ۱۴۶
 کاهش فاصله: ۴۷
 تبلیغات انتخاباتی: ۸۶
 تجارت: ۲۰، ۳۶، ۳۸، ۴۶، ۵۴، ۶۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۳۶، ۱۵۶، ۱۷۹
 بازرگانی: ۲۷، ۴۶، ۴۷، ۱۰۹
 تجاری سازی: ۶۲، ۶۶، ۱۲۳، ۱۲۴
 تجهیزات انرژی‌بر: ۱۱۸
 تجهیزات پزشکی: ۷۶
 تجهیزات دفاعی: ۵۹، ۱۶۴
 صنایع دفاعی: ۳۰، ۳۵، ۵۰، ۶۷
 صنایع تسلیحاتی: ۱۹
 صنایع وابسته به نیروهای مسلح: ۱۱۴
 صنایع و فناوری‌های دفاعی: ۱۶۴
 محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی: ۱۰۸
 تجهیزات ناوبری: ۱۳۹
 تحریم: ۱۳۱
 ترانزیت: ۴۹، ۵۴، ۵۷، ۷۲، ۱۲۳، ۱۲۹، ۱۳۹، ۱۴۸، ۱۵۷
 حمل و نقل بین‌المللی: ۱۳۹
 تربیت بدنی: ۲۳، ۵۹، ۹۷
 ورزش: ۴۳، ۵۹، ۹۷
 تسهیلات: ۴۵، ۵۵، ۵۹، ۸۰، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۷، ۱۴۰، ۱۴۲
 اعتبارات بانکی: ۲۴، ۴۵، ۶۴، ۱۶۰
 قرض‌الحسنه: ۲۴، ۴۵
 تشکلهای منطقه‌ای: ۱۴۸
 تشکلهای سیاسی: ۸۶، ۸۷
 احزاب: ۸۶، ۸۷
- حیرانات سیاسی: ۴۸
 دسته‌بندی‌های سیاسی: ۸۸، ۹۹
 تشکیلات موازی: ۶۷
 تشکیلات غیرضروری: ۹۰
 چاپک‌سازی: ۹۸، ۱۶۹
 دستگاهای موازی: ۱۳۰
 کاستن از حجم: ۲۳
 نظلمات: ۱۶۶
 تعادل‌های منطقه‌ای: ۲۹، ۳۴، ۱۴۶، ۱۴۹
 تعهدات بین‌نسلی: ۹۰، ۱۵۳
 تفرقه قومی و مذهبی: ۸۶
 گسست‌های هویتی، اعتقادی: ۵۰
 تقریب آراء و احکام: ۵۱
 تقسیم کار: ۵۶، ۸۰، ۱۴۶، ۱۵۶
 تمامیت ارضی: ۵۰
 تمدن اسلامی- ایرانی: ۴۹
 تمدن ایرانی: ۳۶
 تمدن ایرانی- اسلامی: ۳۲، ۱۴۸
 تمدن سازی: ۱۵۶
 تمرکززدایی: ۲۸، ۳۴، ۴۳
 عدم تمرکز اداری: ۱۶۹
 تنقیح: ۵۱، ۱۳۶، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۲
 تنوع‌بخشی: ۳۸، ۱۱۰، ۱۱۸، ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۴، ۱۵۲
 تنوع زیستی: ۱۵۳
 توانایی‌های امنیتی: ۱۳
 اقتدار امنیتی: ۳۰
 امن: ۱۲
 امنیت: ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۵۰، ۹۰، ۹۴، ۱۴۸، ۱۷۰
 قدرت اقتصادی و امنیتی: ۱۳۴
 ملاحظات امنیتی: ۲۹، ۳۴، ۹۰، ۱۳۹، ۱۴۷، ۱۶۲، ۱۶۴
 توان آفندی: ۱۳۱
 توان اکولوژیک: ۱۵۳
 توان دفاعی: ۱۳، ۳۵، ۵۰، ۵۹
 توان موشکی: ۵۹
 اقتدار دفاعی: ۳۰
 بنیه دفاعی: ۱۹، ۲۴، ۵۹، ۶۷
 دفاع: ۳۰، ۳۵، ۴۸، ۵۰، ۶۰، ۱۶۲
 سامان دفاعی: ۱۲

- قدرت دفاعی: ۲۰، ۳۵
توان رقابتی: ۱۵۰
 رقابت‌پذیری: ۳۷، ۵۴، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۴۹، ۱۴۹
 بازار رقابتی: ۴۵، ۵۴، ۷۷
 رقابت اقتصادی: ۱۲۱
 رقابت کالاها: ۱۱۳
 قدرت رقابت: ۱۲۴، ۱۵۲
توان علمی و فناوری: ۲۸
تورم: ۱۳، ۲۶، ۳۷، ۶۴، ۹۱
 ارزش پول ملی: ۱۲۵
 ثبات در سطح عمومی قیمت‌ها: ۶۴
 قدرت خرید: ۲۶، ۳۷
توسعه یافته: ۱۲
 توسعه اقتصادی: ۲۶، ۵۶، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۳
 توسعه انسانی: ۴۶، ۸۲، ۱۴۵
 توسعه پایدار: ۵۹، ۱۳۷، ۱۵۱، ۱۵۲
 توسعه دریامحور: ۱۵۶، ۱۵۷
 توسعه روستایی: ۲۶، ۵۶، ۱۴۳
 توسعه صادرات: ۲۰، ۳۷، ۴۶، ۵۷، ۷۶
توزیع مناسب درآمد: ۱۲
 عدالت اقتصادی: ۱۰۶
 عدالت مالیاتی: ۲۶، ۶۴
 کاهش فاصله درآمد: ۱۳، ۳۷
تولید ثروت: ۵۶، ۱۳۱، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۵۶
تولید علم: ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۴۲، ۱۶۲، ۱۶۴
 نظریه پردازی: ۲۲، ۱۰۰، ۱۰۲
 مرجعیت علمی: ۷۹، ۱۰۰
 مرزهای دانش: ۱۶۴
 پارک‌های علم و فناوری: ۱۰۱
 علم و فناوری: ۱۲، ۵۲، ۶۱، ۶۲، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۵۶
تولید کنندگان: ۶۱، ۱۱۸، ۱۵۲
تولید ملی: ۱۲، ۱۲۱، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۳۶، ۱۲۹
 تولید داخلی: ۲۰، ۲۳، ۳۲، ۷۶، ۱۲۲، ۱۲۸، ۱۴۹، ۱۶۱
تولید ناخالص ملی: ۱۳، ۱۳۸
 تولید ناخالص داخلی: ۷۸، ۱۰۱، ۱۰۲
- تولید نفت و گاز: ۶۵، ۱۱۳، ۱۳۰، ۱۳۴
تهاتر: ۱۲۹
تهاجم فرهنگی: ۲۷، ۳۳، ۶۶، ۹۷
 جنگ اقتصادی: ۱۲۷
 جنگ روانی: ۶۶
 جنگ نرم: ۸۳
تهدیدات: ۲۴، ۳۰، ۳۵، ۳۹، ۴۹، ۵۰، ۵۹، ۶۱، ۶۷، ۷۱، ۷۴، ۸۶، ۱۴۷، ۱۵۳، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲
- ث**
ثبات اقتصادی: ۳۹، ۱۲۱، ۱۲۹
 ثبات محیط اقتصاد کلان: ۴۴
 ثبات و پایداری و کاهش خطرپذیری: ۵۴
ثبات سیاسی: ۳۴
 ثبات در سیاست خارجی: ۲۹، ۳۵
 ثبات و اقتدار نظام: ۸۷
 ثبات و امنیت در منطقه: ۳۰
ثبات مدیریت: ۹۹
ثبات نسبی قوانین: ۸۸، ۱۲۶، ۱۷۲
ثبت رسمی اسناد و املاک: ۶۱
 خدمات ثبتی: ۵۱، ۶۱
- ج**
جانبازان: ۱۸، ۱۹، ۷۳، ۷۴، ۷۷، ۷۸، ۱۴۴
 معلولان: ۷۷، ۹۰، ۱۴۴
 ناتوانان جسمی و حرکتی: ۷۴
جایگاه اول: ۱۲، ۷۵، ۱۰۲
 رتبه اول: ۶۱، ۱۲۸، ۱۵۶
 جایگاه برتر منطقه: ۵۷
 جایگاه دوم علمی و فناوری: ۴۲
 جایگاه شایسته منطقه‌ای و جهانی: ۱۴۸، ۱۵۶
جبران خسارت: ۱۴۰، ۱۵۳، ۱۷۰
جذب منابع خارجی: ۲۷، ۱۳۴
 سرمایه‌گذاری خارجی: ۳۶، ۴۴، ۵۴، ۶۰، ۱۲۱، ۱۲۹
جریان‌ات انحرافی: ۴۱
جریان‌ات سیاسی: ۴۸

سند چشم انداز: ۱۲، ۴۰، ۴۱، ۴۶، ۶۰، ۷۸، ۹۹،
۱۰۰، ۱۱۳، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۳

ح

حاشیه نشینی: ۴۴، ۵۹، ۶۶، ۱۴۴
حامل‌های انرژی: ۱۱۸
منابع انرژی: ۱۳۴
تنوع در منابع: ۱۳۴
گازهای همراه: ۵۶
حبس زدایی: ۶۱، ۵۱
زنداد: ۵۱، ۶۱، ۶۸، ۱۶۷
حد نگار: ۶۷
کاداستر: ۶۱
حریم خصوصی: ۱۶۲
حریم فردی و عمومی: ۴۹
حسابرسی: ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۵۴
حقیقه: ۱۱۶
حقوق فردی و اجتماعی: ۱۶۳، ۱۶۶
حقوق شهروندی: ۵۱
حقوق بین نسلی: ۹۰، ۱۵۳
حل و فصل دعاوی: ۶۸، ۸۴، ۱۶۶
آیین دادرسی: ۱۶۶
رسیدگی به دعاوی: ۱۶۶
فرآیند دادرسی: ۵۱
مراحل دادرسی: ۸۴، ۱۶۶
حمل و نقل: ۳۸، ۵۶، ۵۷، ۶۵، ۱۳۹
حمل و نقل بین‌المللی: ۱۳۹
حمل و نقل ترکیبی: ۱۵۷
حمل و نقل دریایی: ۱۰۹، ۱۵۷
حمل و نقل ریلی: ۵۶، ۵۷، ۱۳۹
راه آهن: ۱۰۹، ۱۱۸
حمل و نقل عمومی: ۱۱۸، ۱۵۴
حمل و نقل همگانی: ۱۵۴
حمل و نقل هوایی: ۱۰۹
ترانزیت: ۴۹، ۵۴، ۵۷، ۷۲، ۱۲۳، ۱۲۹، ۱۳۹،
۱۴۸، ۱۵۷
حیات طیبه: ۹۵

احزاب: ۸۶، ۸۷
تشکل‌های سیاسی: ۸۶، ۸۷
دسته‌بندی‌های سیاسی: ۸۸، ۹۹
جرم: ۳۸، ۵۱، ۶۰، ۶۷، ۱۴۱
جرایم: ۳۰، ۳۵، ۶۱، ۶۸، ۸۶، ۹۴، ۱۰۶، ۱۶۷
جرم‌انگاری: ۷۱، ۱۵۳
جزایر: ۳۸، ۴۷، ۵۶، ۸۱، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۶
سواحل: ۳۸، ۴۷، ۵۶، ۶۵، ۸۱، ۱۴۷، ۱۵۶
فراساحل: ۱۵۶
پسکرانه: ۱۵۶
کرانه: ۱۵۶
بنادر: ۶۵، ۱۴۸
دریا: ۵۷، ۶۵، ۱۵۳، ۱۵۶
جمعیت: ۵۲، ۵۶، ۸۰، ۸۱، ۸۶، ۹۸، ۱۴۵، ۱۴۶،
۱۴۷، ۱۵۶
مراکز جمعیتی: ۱۴۱، ۱۴۷
جنبش نرم‌افزاری: ۱۳، ۱۰۱
نهضت نرم‌افزاری: ۳۳، ۱۶۴
جنگ نرم: ۸۳
تهاجم فرهنگی: ۲۷، ۳۳، ۶۶، ۹۷
جنگ اقتصادی: ۱۲۷
جنگ روانی: ۶۶
جوانان: ۲۸، ۳۳، ۳۴، ۴۳، ۸۰، ۸۵
جهاد: ۷۴، ۱۰۰، ۱۲۷
جهان اسلام: ۱۲، ۱۳، ۳۶، ۶۲، ۷۹، ۱۰۰، ۱۰۳
کشورهای اسلامی: ۹۴، ۱۰۳

چ

چابک‌سازی: ۹۸، ۱۶۹
تشکیلات موازی: ۶۷
تشکیلات غیرضرور: ۹۰
دستگاه‌های موازی: ۱۳۰
مدیریت‌های موازی: ۲۸، ۳۴، ۴۳
کاستن از حجم: ۳۳
چرخه آب: ۱۳۷
بازچرخانی آب: ۶۵، ۱۱۹، ۱۳۷
چشم انداز: ۱۲، ۱۳، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۶، ۳۷، ۴۱،
۱۱۳، ۱۶۶، ۱۶۹

مواد اولیه دارویی: ۷۶
 نظام دارویی ملی: ۷۶
 دامداران: ۱۹
 دانش آموختگان: ۱۰۲، ۴۲
 دانش آموزان: ۹۷، ۹۵
 دانش بنیان: ۵۶، ۵۷، ۶۲، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۲۸، ۱۶۹
 دانش پایه: ۱۱۳، ۱۴۶
 دانش محور: ۱۴۹
 دانشجویان: ۷۵، ۱۰۰، ۱۰۱
 دانشمندان: ۱۰۳
 محققان: ۶۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۲۶، ۱۸۹
 دانشگاه‌ها: ۴۲، ۹۸، ۱۰۲، ۱۰۳
 داور: ۵۱، ۱۴۹، ۱۶۶
 قضاوت: ۱۰۶، ۱۶۶
 داوطلبان انتخاباتی: ۸۶، ۸۷، ۸۸
 نامزدها: ۸۶، ۸۷
 درآمد سرانه: ۱۳، ۳۳
 درآمدهای مالیاتی: ۳۹، ۱۳۰
 مالیات: ۲۲، ۲۶، ۶۴، ۱۰۶، ۱۵۴
 فرار مالیاتی: ۶۴
 مشوق‌های مالیاتی: ۹۱
 نظام مالیاتی: ۲۶، ۶۴، ۱۲۱
 دریا: ۵۷، ۶۵، ۱۵۳، ۱۵۶
 اقتصاد دریایی: ۵۶
 بازارهای دریایی: ۵۶
 حمل و نقل دریایی: ۱۰۹، ۱۵۷
 زمین شناسی دریایی: ۱۳۸
 منابع دریایی: ۱۴۷
 دریاچه: ۱۵۳
 دریاها: آزاد: ۱۵۶
 رودخانه: ۱۵۳
 دست‌بندی‌های سیاسی: ۸۸، ۹۹
 احزاب: ۸۶، ۸۷
 تشکلهای سیاسی: ۸۶، ۸۷
 جریان‌ات سیاسی: ۴۸
 دستگاه دیپلماسی: ۶۷
 دستگاه‌های اجرایی: ۹۸، ۱۲۰، ۱۶۶، ۱۶۹
 دستگاه‌های اطلاعاتی: ۴۹، ۸۸، ۹۰

خ

خاک: ۳۷، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۵۱، ۱۵۳
 خام فروشی: ۲۷، ۱۲۵، ۱۳۴
 خانواده: ۱۲، ۲۸، ۳۳، ۴۳، ۵۹، ۶۶، ۷۱، ۷۲، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۸۰، ۸۱، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۹۱، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۴۳، ۱۶۹
 خانوار: ۴۶، ۱۰۸
 خانواده‌های مستضعف: ۱۱۱
 اقشار محروم: ۴۸، ۱۴۳
 اقشار دو دهک پایین درآمدی: ۴۷
 اقشار ضعیف جامعه: ۹۱
 اقشار مستضعف جامعه: ۲۲
 اقشار نیازمند و دهک‌های پایین درآمدی: ۷۸
 اقشار و گروه‌های محروم: ۵۸
 طبقات محروم: ۱۹
 قشرهای کم درآمد: ۲۶
 گروه‌های کم درآمد: ۳۷، ۱۴۳
 خدمات ثبتی: ۵۱، ۶۱
 ثبت رسمی اسناد و املاک: ۶۱
 خدمات بهداشتی و درمانی: ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۱
 بهداشت: ۲۲، ۲۳، ۴۴، ۴۶
 برنامه‌های بهداشتی و درمانی: ۷۵
 شبکه بهداشتی و درمانی: ۵۹، ۷۶
 خدمات فنی- مهندسی: ۳۸، ۱۳۴
 خشکسالی: ۱۱۹، ۱۳۷، ۱۵۴
 خصوصی سازی: ۱۰۷، ۱۱۳
 واگذاری: ۲۳، ۲۴، ۳۹، ۵۶، ۶۴، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۵۱
 خطرپذیری: ۴۲، ۴۵، ۵۴، ۱۲۶
 خط و زیان فارسی: ۴۹
 خودتکایی: ۲۳، ۲۸، ۷۴، ۱۱۱
 خودکفایی: ۱۹، ۲۷، ۳۷، ۵۶، ۶۷، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۴

د

دادگاه‌ها: ۵۱، ۱۶۶

دارو: ۷۶

داروهای گیاهی: ۷۹
 گیاهان دارویی: ۷۸

دیپلماسی منطقه‌ای و جهانی: ۷۱
دیپلماسی نوین و عمومی: ۶۰

ذ

ذخایر: ۱۵۶

ذخایر ارزی: ۴۶
ذخایر راهبردی: ۱۳۰، ۱۲۹
ذخایر زیست‌بوم دریایی: ۱۵۷
ذخایر ژنتیک: ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۳
ذخایر معدنی: ۱۳۸
ذخایر نفت و گاز: ۱۳۰، ۱۳۴

ر

راه آهن: ۱۱۸

حمل و نقل ریلی: ۵۶، ۵۷، ۱۳۹
شبکه ریلی: ۱۴۸
رتبه اول: ۱۲۸، ۱۵۶
جایگاه اول: ۱۲، ۱۲، ۷۵، ۱۰۲
جایگاه برتر منطقه: ۵۷
جایگاه دوم علمی و فناوری: ۴۲
جایگاه شایسته منطقه‌ای و جهانی: ۱۴۸، ۱۵۶
رزمندگان: ۲۳، ۲۳، ۷۳
رسانه ملی: ۶۶، ۱۱۷
صدا و سیما: ۲۷، ۷۳، ۸۶
رسانه ها: ۲۷، ۴۴، ۷۳، ۸۶، ۹۹، ۱۱۷
رسانه‌های فرامرزی: ۶۰
رسانه‌های ملی: ۳۳
رسیدگی به دعاوی: ۱۶۶
آیین دادرسی: ۱۶۶
حل و فصل دعاوی: ۶۸، ۸۴، ۱۶۶
فرآیند دادرسی: ۵۱
مراحل دادرسی: ۸۴، ۱۶۶
رشد اقتصادی: ۱۳، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۴۴، ۴۷، ۵۴، ۶۴، ۸۰، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۳، ۱۱۱، ۱۵۶
رفاه: ۱۲، ۱۸، ۲۰، ۲۵، ۵۸، ۹۰، ۱۰۶، ۱۷۰
رقابت‌پذیری: ۳۷، ۵۴، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۴۹

دستگاه‌های امنیتی: ۳۰، ۴۹، ۸۸، ۹۰

دستگاه‌های انتظامی: ۳۰، ۴۹

دستگاه‌های فرهنگی: ۷۳

سازمان‌های فرهنگی: ۷۸

نهاد‌های فرهنگی: ۶۱

دستگاه‌های قضایی: ۳۰، ۴۹، ۱۶۶

دغدغه‌های شغلی: ۳۴، ۴۳

اشتغال: ۱۳، ۲۲، ۲۶، ۳۷، ۴۶، ۵۵، ۶۲، ۷۱

آینده شغلی: ۲۸

اشتغال آفرین: ۲۷

اشتغال‌زا: ۲۶، ۵۴

اشتغال‌زایی: ۵۶

فرصت‌های شغلی: ۱۲۲

دفاع: ۳۰، ۳۵، ۴۸، ۵۰، ۶۰، ۱۶۲

اقتدار دفاعی: ۳۰

بنیه دفاعی: ۱۹، ۲۴، ۵۹، ۶۷

تجهیزات دفاعی: ۵۹

توان دفاعی: ۱۳، ۳۵، ۵۰

توان موشکی: ۵۹

سامان دفاعی: ۱۲

قدرت دفاعی: ۲۰، ۳۵

ملاحظات دفاعی: ۲۹، ۳۴، ۱۳۹، ۱۴۷

دفاع سایبری: ۶۰

امنیت سایبری: ۶۰

قدرت سایبری: ۶۶

دفاع مقدس: ۶۱، ۷۳، ۷۴

دولت: ۲۰، ۶۴، ۹۱، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۳۰

۱۳۱، ۱۶۳

هیأت وزیران: ۱۰۸

وزرا: ۱۸، ۱۷۲

دولت الکترونیک: ۵۷، ۱۶۹، ۱۷۰

دیپلماسی:

دیپلماسی اقتصادی: ۶۰، ۱۳۰

دیپلماسی رسمی و عمومی: ۶۷

دیپلماسی محیط زیست: ۱۵۵

دیپلماسی مرزی: ۶۰

- کرانه: ۱۵۶
بنادر: ۱۴۸، ۶۵
دریا: ۱۵۳، ۶۵، ۵۷
ساختارهای حیاتی و حساس: ۱۶۲
مراکز حیاتی و حساس: ۱۴۷، ۵۹
سازمان‌های اداری: ۱۷۲
سازمان‌های بین‌المللی: ۷۱، ۳۰
سازمان‌های فرهنگی بین‌المللی: ۳۶
سازمان‌های فرهنگی: ۷۸
دستگاه‌های فرهنگی: ۷۳
نهاد‌های فرهنگی: ۶۱
مراکز فرهنگی: ۷۴
سالمدان: ۸۱، ۸۵، ۹۰
سامان دفاعی: ۱۲
دفاع: ۳۰، ۳۵، ۴۸، ۶۰، ۱۶۲
اقتدار دفاعی: ۳۰
بنیه دفاعی: ۱۹، ۲۴، ۵۹، ۶۷
تجهیزات دفاعی: ۵۹
توان دفاعی: ۱۳، ۳۵، ۵۰
توان موشکی: ۵۹
قدرت دفاعی: ۲۰، ۳۵
ملاحظات دفاعی: ۲۹، ۳۴، ۱۳۹، ۱۴۷
سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی: ۴۹
سبک زندگی: ۶۱، ۶۶، ۷۵، ۷۰، ۸۱، ۸۴
سدها: ۱۹، ۱۱۶، ۱۳۷، ۱۵۳
سرمایه اجتماعی: ۱۲، ۸۳، ۹۵، ۱۶۸
سرمایه‌های انسانی: ۳۷، ۱۰۱، ۱۱۳، ۱۲۰، ۱۳۶، ۱۲۸، ۱۵۷
سرمایه گذاران: ۳۸، ۵۴، ۱۲۶، ۱۲۷
سرمایه گذاری: ۱۳، ۲۶، ۳۸، ۳۹، ۴۵، ۴۶، ۵۴، ۵۸، ۶۰، ۶۱، ۶۸، ۸۱، ۸۲، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۵، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۵۴، ۱۵۶، ۱۶۲
سرمایه‌گذاری خارجی: ۳۶، ۴۴، ۵۴، ۶۰، ۱۲۱، ۱۲۹
جذب منابع خارجی: ۲۷، ۱۳۴
سرمایه‌های داخلی و خارجی: ۱۳۹
سلاح‌های غیرمتعارف: ۱۶۰
سلامت: ۱۲، ۳۳، ۴۳، ۴۴، ۵۸، ۵۹، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۱، ۸۳، ۸۵، ۸۷، ۱۴۵، ۱۵۱
- بازار رقابتی: ۷۷، ۵۴، ۴۵
توان رقابتی: ۱۵۰
رقابت اقتصادی: ۱۲۱
رقابت کالاها: ۱۱۳
قدرت رقابت: ۱۲۴، ۱۵۲
رقابت سیاسی: ۸۷
رقابت‌های انتخاباتی: ۸۷
رودخانه: ۱۵۳
روستا: ۳۵، ۳۸، ۴۳، ۵۹، ۸۱، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۵۲
روستاییان: ۲۶، ۳۸، ۴۷، ۱۵۲
رینفناوری: ۳۳، ۶۶
ریزگردها: ۱۵۴
گرد و غبار: ۱۵۴، ۱۵۵
- ز**
زبان فارسی: ۳۲، ۳۶، ۴۹
زلزله: ۱۴۰، ۱۴۱
زمین شناسی: ۱۳۸، ۱۴۷
علوم و فنون زمین: ۱۳۸
زن: ۲۸، ۳۳، ۴۳، ۵۹، ۸۴
بانوان: ۲۸، ۴۳، ۵۹، ۶۶
زنان: ۴۸، ۸۰، ۸۴، ۸۵
زنجیره ارزش نفت و گاز: ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۰، ۱۳۰
زنجیره پایین دستی: ۳۸
زنجیره تولید: ۲۳، ۱۲۵، ۱۲۸
زندندان‌ها و بازداشتگاه‌ها: ۵۱، ۶۱
حبس زدایی: ۵۱، ۶۱
مجازات زندان: ۵۱، ۶۸، ۱۶۷
زیست بوم: ۱۵۳، ۱۵۷
زیست محیطی: ۳۳، ۸۱، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵
زیست فناوری: ۶۶
- س**
ساحل: ۱۵۶
سواحل: ۳۸، ۴۷، ۵۶، ۶۵، ۸۱، ۱۴۷، ۱۵۶
فراساحل: ۱۵۶
پسکرانه: ۱۵۶

ش

- سلامت روحی و جسمی: ۹۷، ۹۵، ۴۴، ۴۲
- سلامت روحی و معنوی: ۱۰۱
- سلامت اجتماعی: ۶۶
- سلامت اداری: ۵۸
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش: ۶۲
- سند تحول قضایی: ۶۷
- سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران: ۱۲، ۴۰، ۴۱، ۴۶، ۶۰، ۷۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۱۳، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۷
- چشم انداز: ۱۲، ۱۳، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۶، ۳۷، ۴۱، ۱۱۳، ۱۴۶، ۱۶۹
- سواحل: ۳۸، ۴۷، ۵۶، ۶۵، ۸۱، ۱۴۷، ۱۵۶
- فراساحل: ۱۵۶
- پسکرانه: ۱۵۶
- کرازه: ۱۵۶
- بنادر: ۶۵، ۱۴۸
- دریا: ۵۷، ۶۵، ۱۵۳، ۱۵۶
- سوانح طبیعی: ۸۱، ۱۴۰، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۷
- سیاست خارجی: ۲۴، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ۶۰، ۶۷
- سیاست‌گذاری یکپارچه: ۱۵۶
- سیاست‌های اجرایی: ۷۵، ۸۳، ۱۰۶
- سیاست‌های کلی نظام: ۵۱، ۵۶، ۷۲، ۱۷۱، ۱۷۳
- سیاست‌های کلی اصولی: ۴۰
- سیاست‌های کلی آمایش سرزمین: ۶۵
- سیاست‌های کلی آموزش و پرورش: ۹۸
- سیاست‌های کلی اصل ۴۴: ۴۰، ۴۵، ۵۲، ۵۵، ۱۲۱، ۱۲۵
- سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف: ۱۲۹
- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی: ۵۲، ۵۴، ۶۱، ۱۳۱
- سیاست‌های کلی انتخابات: ۸۸
- سیاست‌های کلی بخش تعاونی: ۱۱۱
- سیاست‌های کلی جمعیت: ۵۲، ۵۹، ۸۱
- سیاست‌های کلی سلامت: ۵۸، ۶۵
- سیاست‌های کلی صنعت و معدن: ۵۷
- سیاست‌های کلی علم و فناوری: ۵۲، ۶۲
- سیاست‌های کلی کشاورزی: ۵۶
- سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر: ۴۴، ۶۰
- سیاست‌های کلی نظام اداری: ۵۲، ۶۷، ۹۸
- سپیل: ۱۱۹، ۱۳۷
- شایسته‌سالاری: ۱۶۸
- شایسته‌گزینی: ۸۷
- شبکه بهداشتی و درمانی: ۵۹، ۷۶
- خدمات بهداشتی و درمانی: ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۱
- بهداشت: ۲۲، ۲۳، ۴۴، ۴۶
- برنامه‌های بهداشتی و درمانی: ۷۵
- شبکه ریلی: ۱۴۸
- راه آهن: ۱۱۸
- حمل و نقل ریلی: ۵۶، ۵۷، ۱۳۹
- شبکه ملی اطلاعات: ۵۷، ۶۶
- شبکه‌های اجتماعی: ۵۷
- شبکه‌های اطلاع رسانی: ۹۴، ۱۶۱
- شدت انرژی: ۵۵، ۱۱۷، ۱۲۸، ۱۳۴
- شدت مصرف انرژی: ۵۶، ۱۳۰، ۱۳۹
- شرکت‌های بیمه: ۱۱۴
- بیمه: ۴۵، ۴۷، ۵۴، ۵۶، ۷۶، ۹۱، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۵۱
- نهادهای بیمه‌ای: ۹۰، ۱۲۶
- شرکت‌های دولتی: ۶۴، ۸۸، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۷
- شرکت‌های مشمول بند ج: ۱۱۴
- شرکت‌های مشمول طرح: ۱۱۴
- شرکت‌های مشمول واگذاری: ۱۱۴
- شرکت‌های غیردولتی: ۵۵
- شرکت‌های مادر تخصصی: ۱۱۴
- شرکت‌های نوپا: ۱۲۳
- شوراهای عالی: ۱۷۳
- شهدا: ۱۸، ۱۹
- شهرداری: ۸۳، ۱۴۳، ۱۴۴
- شهر: ۲۰، ۳۵، ۴۳، ۵۹، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۵۴، ۱۶۱
- مدیریت شهری: ۹۸، ۱۴۴
- کلان شهرها: ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۵۴
- شهروندان: ۱۶۹
- ص**
- صادرات: ۲۰، ۲۳، ۱۰۳، ۱۲۹، ۱۳۰
- صادرات غیرنفتی: ۲۷، ۳۷
- صادرات برق: ۱۰۹، ۱۳۰

ض

- صادرات پتروشیمی: ۱۳۰، ۱۳۴، ۴۵
 صادرات صنعتی: ۱۵۰
 صادرات کالا و خدمات: ۱۲۹، ۱۳۰، ۳۲
 صادرات محصولات دارای مزیت‌های نسبی: ۱۵۱
 صادرات محصولات دانش بنیان: ۱۰۳، ۱۲۸، ۶۲
 صادرات مواد معدنی: ۱۳۸، ۵۷
صادرات نفتی: ۲۰، ۲۷
 صادرات فرآورده‌های نفتی: ۱۳۰، ۱۳۴
 صادرات گاز: ۵۵، ۱۳۰
 صادرات میعانات گازی: ۵۵
 صادرات نفت و گاز: ۴۵، ۵۵، ۱۳۰، ۱۳۱
صدا و سیما: ۲۷، ۷۳، ۸۶
 رسانه ملی: ۶۶، ۱۱۷

ط

- طب سنتی: ۷۸، ۷۹**
طبقات کم درآمد و متوسط: ۲۸
 اقشار متوسط: ۴۸
 گروه‌های متوسط: ۲۶
طبقات محروم: ۱۹
 اقشار محروم: ۴۸، ۱۴۳
 اقشار دو دهک پایین درآمدی: ۴۷
 اقشار ضعیف جامعه: ۹۱
 اقشار مستضعف جامعه: ۲۲
 اقشار نیازمند و دهک‌های پایین درآمدی: ۷۸
 اقشار و گروه‌های محروم: ۵۸
 خانواده‌های مستضعف: ۱۱۱
 قشرهای کم درآمد: ۲۶
 گروه‌های کم درآمد: ۳۷، ۱۴۳
طرح مهندسی فرهنگی کشور: ۴۱
 نقشه مهندسی فرهنگی: ۵۷، ۶۱
طرح‌ها و لوایح: ۹۸، ۱۷۱، ۱۷۲
 لایحه: ۶۳، ۱۷۱
طرح‌های توسعه و عمران: ۴۷، ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۶۰
طرح‌ها و برنامه‌های کلان کشور: ۹۱
 طرح‌های کلان توسعه‌ای: ۵۸، ۷۵
 طرح عظیم اقتصادی ملی: ۶۵
 طرح‌های بزرگ مقیاس: ۱۵۷
- صرفه جویی: ۱۱۷، ۱۳۰، ۱۷۰**
 قناعت: ۲۳، ۲۸، ۳۲، ۴۱، ۱۱۷
صلح: ۱۸، ۱۹، ۳۰، ۴۸
صنایع انرژی‌بر: ۳۸
صنایع بزرگ: ۱۰۹، ۱۱۳، ۱۵۰
صنایع پتروشیمی: ۳۸، ۵۷، ۱۳۴
صنایع تبدیلی: ۲۶، ۳۸، ۱۵۲
صنایع داخلی: ۵۷، ۱۳۸
صنایع دستی: ۵۹، ۶۶، ۱۵۰
صنایع دفاعی: ۳۰، ۳۵، ۵۰، ۶۷
 تجهیزات دفاعی: ۵۹، ۱۶۴
 صنایع تسلیحاتی: ۱۹
 صنایع وابسته به نیروهای مسلح: ۱۱۴
 صنایع و فناوری‌های دفاعی: ۱۶۴
صنایع کوچک و متوسط: ۵۵، ۱۵۰
صنایع معدنی: ۵۷، ۱۳۸
صنایع نفت و گاز: ۳۷، ۳۸، ۴۵، ۵۵، ۵۷، ۱۳۴
 صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز: ۵۶
صندوق توسعه ملی: ۴۵، ۵۵، ۱۲۶، ۱۳۱
صندوق‌های شراکت: ۱۲۳، ۱۲۶
صنعت: ۲۰، ۳۸، ۴۲، ۵۷، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۶
صنعت کم‌کربن: ۱۵۴
صیادی: ۱۵۷

طرح‌های نیمه‌تمام: ۱۱۲، ۶۴، ۲۳
طلاق: ۸۵، ۶۶

ظ

پارک‌های علم و فناوری: ۱۰۱
تولید علم: ۱۲، ۱۳، ۴۲، ۱۶۲، ۱۶۴
مرجعیت علمی: ۷۹، ۱۰۰
علوم انسانی: ۴۲، ۶۲، ۱۰۰
علوم پایه: ۶۲، ۱۰۰
علوم و فنون زمین: ۱۳۸
زمین شناسی: ۱۳۸، ۱۴۷
عوامل تولید: ۳۷، ۶۴، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۴۹
نیروی کار: ۳۷، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۴۱، ۱۴۵، ۱۴۹

ف

فرآیند دادرسی: ۵۱
آیین دادرسی: ۱۶۶
حل و فصل دعاوی: ۶۸، ۸۴، ۱۶۶
رسیدگی به دعاوی: ۱۶۶
مراحل دادرسی: ۸۴، ۱۶۶

فراساحل: ۱۵۶

سواحل و جزایر: ۳۸، ۴۷، ۵۶، ۶۵، ۸۱، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۶

پس کرانه: ۱۵۶

کرانه: ۱۵۶

بنادر: ۶۵، ۱۴۸

فرار مالیاتی: ۶۴

درآمدهای مالیاتی: ۳۹، ۱۳۰
مالیات: ۲۲، ۲۶، ۶۴، ۱۰۶، ۱۵۴
مشوق‌های مالیاتی: ۹۱
نظام مالیاتی: ۲۶، ۶۴، ۱۲۱
فرزندآوری: ۶۶، ۸۱، ۸۵، ۹۱
افزایش فرزند: ۸۰
نرخ باروری: ۶۶، ۸۰
فرصت‌های برابر: ۱۲، ۳۳، ۱۱۱، ۱۴۶
تبعیض: ۱۲، ۱۲۵، ۱۴۶، ۱۷۲
عدالت: ۴۰، ۴۸، ۷۴، ۷۶، ۷۸، ۸۴، ۹۰، ۹۱، ۱۲۷، ۱۶۸، ۱۶۶، ۱۵۳
عادلانته: ۷۹، ۱۰۶، ۱۱۰، ۱۲۸، ۱۴۶
عدالت‌محوری: ۱۶۹، ۱۷۲
فرصت‌های برابر: ۱۲، ۳۳، ۱۱۱، ۱۴۶
کاهش فاصله: ۴۷

ظرفیت زیستی: ۸۱
ظرفیت قابل تحمل: ۱۵۳
ظرفیت‌های دریا: ۱۵۶، ۱۵۷
ظرفیت‌های بر زمین مانده: ۱۵۶
مزیت‌های کشور: ۱۴۶
مزیت‌های جغرافیایی - سیاسی: ۶۵
موقعیت و مزیت جغرافیایی: ۲۷، ۱۵۶
مزیت‌های مناطق: ۶۵، ۱۲۸، ۱۴۵
موقعیت: ۱۴۵
موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی: ۵۸، ۱۳۴، ۱۴۷، ۱۴۸
ظلم ستیزی: ۳۲

ع

عدالت: ۴۰، ۴۸، ۷۴، ۷۶، ۷۸، ۸۴، ۹۰، ۹۱، ۱۲۷، ۱۶۸، ۱۶۶، ۱۵۳
عادلانته: ۷۹، ۱۰۶، ۱۱۰، ۱۲۸، ۱۴۶
عدالت‌محوری: ۱۶۹، ۱۷۲
فرصت‌های برابر: ۱۲، ۳۳، ۱۱۱، ۱۴۶
کاهش فاصله: ۴۷
تبعیض: ۱۲، ۱۲۵، ۱۴۶، ۱۷۲
عدالت اجتماعی: ۱۲، ۲۲، ۲۵، ۲۶، ۲۹، ۳۳، ۳۴، ۴۰، ۴۷، ۵۵، ۹۱، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۳، ۱۲۸
عدالت اقتصادی: ۱۰۶
توزیع مناسب درآمد: ۱۲
عدالت مالیاتی: ۲۶، ۶۴
کاهش فاصله درآمد: ۱۳، ۳۷
عدالت انتخاباتی: ۸۶
تقسیم برابر: ۸۶
عزت، حکمت و مصلحت: ۱۳، ۲۴، ۲۹، ۳۵
عشایر: ۵۶، ۹۱، ۱۵۲
علم و فناوری: ۱۲، ۵۲، ۶۱، ۶۲، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۶۴، ۱۵۶، ۱۰۳

فناوری‌های پیشرفته: ۳۰، ۳۵، ۴۲، ۵۷، ۱۰۰، ۱۳۹، ۱۴۲، ۱۴۹
 فناوری‌های نو: ۳۳، ۵۰، ۹۸
 فناوری‌های نوآورانه: ۱۵۴
 فناوری‌های نوین: ۵۱، ۶۱، ۶۷، ۸۸، ۱۴۱
 فناوری‌های زیستی: ۳۳
 فنی- حرفه‌ای: ۸۱، ۱۴۷
 آموزش فنی و حرفه‌ای: ۳۳، ۹۷، ۱۱۰، ۱۲۲

ق

قچاق کالا و ارز: ۶۰
 قانون اساسی: ۲۴، ۲۶، ۳۹، ۵۱، ۸۷، ۹۸، ۱۲۲، ۱۶۶، ۱۷۱
 اصول قانون اساسی: ۱۲، ۱۲۷، ۲۷، ۱۷۱
 اصول اجرا نشده قانون اساسی: ۱۷۳
 اصول ثابت قانون اساسی: ۹۶
 اصل چهارم قانون اساسی: ۱۷۱
 اصل ۴۳ قانون اساسی: ۱۰۸
 اصل ۴۴ قانون اساسی: ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۱۶، ۱۲۵، ۱۲۱
 اصل ۶۰ و ۱۲۴ قانون اساسی: ۱۷۲
 اصل ۷۵ قانون اساسی: ۱۷۳
 اصول ۱۵۷، ۱۵۸ و ۱۵۹ قانون اساسی: ۱۶۶
 قانون پذیری: ۲۳، ۴۸
 قانون گذاری: ۸۸، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳
 قانون نویسی: ۱۷۲
 قانون گرای: ۲۸، ۴۱، ۱۴۵، ۱۶۹
 قدرت اقتصادی: ۳۵، ۱۳۴
 قدرت امنیتی: ۱۳۴
 اقتدار امنیتی: ۳۰
 امن: ۱۲
 امنیت: ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۵۰، ۹۰، ۹۴، ۱۴۸، ۱۷۰
 توانایی‌های امنیتی: ۱۳
 ملاحظات امنیتی: ۲۹، ۳۴، ۹۰، ۱۳۹، ۱۴۷، ۱۶۲، ۱۶۴
 قدرت خرید: ۲۶، ۳۷، ۹۱
 ارزش پول ملی: ۱۲۵
 تورم: ۱۳، ۲۶، ۳۷، ۶۴، ۹۱
 ثبات در سطح عمومی قیمت‌ها: ۶۴

فرصت‌های شغلی: ۱۲۲
 اشتغال: ۱۳، ۲۲، ۲۶، ۳۷، ۴۶، ۵۵، ۶۲، ۷۱، ۷۴، ۸۱، ۸۴، ۱۰۲، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۳۱
 آینده شغلی: ۲۸
 اشتغال آفرین: ۲۷
 اشتغال‌زا: ۲۶، ۵۴
 اشتغال‌زایی: ۵۶
 دغدغه‌های شغلی: ۳۴، ۴۳
 فرهنگ جهادی: ۱۳۱
 فرهنگ حقوقی و قضایی: ۱۶۷
 فرهنگ سازمانی: ۱۶۸
 فرهنگ عمومی: ۲۶، ۸۷، ۱۳۶
 فرهنگ غرب: ۸۴
 فرهنگ مصرف: ۲۰، ۱۱۷
 مصرف‌گرایی: ۲۳
 الگوی مصرف: ۶۱، ۷۱، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۹، ۱۵۴، ۱۵۱
 بهینه‌سازی مصرف: ۱۱۷، ۱۳۴
 فرهنگ صرفه جویی: ۱۱۷
 مدیریت مصرف: ۶۰، ۱۲۹
 فرهنگیان: ۹۵، ۹۶
 معلمان: ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹
 فساد: ۱۲، ۲۸، ۲۹، ۳۳، ۳۴، ۴۳، ۵۸، ۶۶، ۶۷، ۱۳۱
 فضای مجازی: ۵۷، ۶۱، ۶۶، ۸۶
 فضاهای آموزشی: ۲۲
 مراکز علمی: ۱۸، ۱۹، ۶۲، ۷۴، ۹۸، ۱۰۳، ۱۴۰، ۱۴۹
 محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای: ۱۳۱
 محیط‌های علمی و دانشگاهی: ۷۵
 فقر: ۱۲، ۲۶، ۳۳، ۳۸، ۹۰، ۹۱، ۱۰۶، ۱۵۲
 فناوری اطلاعات و ارتباطات: ۴۱، ۴۲، ۵۷، ۵۸، ۹۸، ۱۶۲
 فناوری اطلاعات: ۹۴
 فناوری دریایی: ۱۵۷
 دریا: ۵۷، ۶۵، ۱۵۳، ۱۵۶
 فناوری فضایی: ۵۸
 هوافضا: ۳۳، ۵۷
 فناوری و دانش هسته‌ای: ۱۳۴
 فناوری‌های دفاعی و امنیتی: ۱۶۴

- قدرت دفاعی: ۱۹، ۲۰، ۳۵
 اقتدار دفاعی: ۳۰
 بنیه دفاعی: ۱۹، ۲۴، ۵۹، ۶۷
 تجهیزات دفاعی: ۵۹
 توان دفاعی: ۱۳، ۳۵، ۵۰
 توان موشکی: ۵۹
 دفاع: ۳۰، ۳۵، ۴۸، ۵۰، ۶۰، ۱۶۲
 سامان دفاعی: ۱۲
 ملاحظات دفاعی: ۲۹، ۳۴، ۱۳۹، ۱۴۷
قدرت رقابت: ۱۲۴، ۱۵۲
 توان رقابتی: ۱۵۰
 رقابت پذیری: ۳۷، ۵۴، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۴۹، ۱۲۹
 بازار رقابتی: ۴۵، ۵۴، ۷۷
 رقابت اقتصادی: ۱۲۱
 رقابت کالاها: ۱۱۳
قدرت سایبری: ۶۶
 امنیت سایبری: ۶۰
 دفاع سایبری: ۶۰
قدرت نرم: ۶۰
قرض الحسنه: ۲۴، ۴۵
 تسهیلات: ۴۵، ۵۵، ۵۹، ۸۰، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۷، ۱۴۰، ۱۴۲
 اعتبارات بانکی: ۲۴، ۴۵، ۶۴، ۱۶۰
قشرهای کم درآمد: ۲۶
 اقشار محروم: ۴۸، ۱۴۳
 اقشار دو دهک پایین درآمدی: ۴۷
 اقشار ضعیف جامعه: ۹۱
 اقشار مستضعف جامعه: ۲۲
 اقشار نیازمند و دهک‌های پایین درآمدی: ۷۸
 اقشار و گروه‌های محروم: ۵۸
 خانواده‌های مستضعف: ۱۱۱
 گروه‌های کم درآمد: ۳۷، ۱۴۳
 طبقات محروم: ۱۹
قضات: ۳۴، ۴۳، ۵۱، ۱۶۶
 متصدیان سمت‌های قضایی: ۱۶۶
قضاوت: ۱۰۶، ۱۶۶
 داور: ۵۱، ۱۴۹، ۱۶۶
- قطب پزشکی: ۷۹
 قطب تجاری و ترانزیتی: ۵۴
 مرکز مبادلات: ۶۵، ۱۴۸
 مرکز تبادلات پستی: ۵۸
 مرکز عبور و مرور هوایی منطقه: ۱۴۸
 قطب علمی و فناوری: ۱۰۰
 قطب منطقه‌ای اقتصادی، علمی، فناوری و صنعتی: ۳۶
 قطب‌های توسعه دریایی: ۱۵۶
 قطب‌های منطقه‌ای: ۱۵۷
 قنات: ۲۳، ۲۸، ۳۲، ۴۱، ۱۱۷
 صرفه جویی: ۱۱۷، ۱۳۰، ۱۷۰
 قوانین: ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۶۷
 قوانین و مقررات: ۲۹، ۳۵، ۴۳، ۵۸، ۶۷، ۸۳، ۱۰۲، ۱۰۶، ۱۱۲، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۳۶، ۱۴۲، ۱۴۱، ۱۵۳، ۱۶۶، ۱۷۱
 قانون: ۲۰، ۴۰، ۴۵، ۵۲، ۶۱، ۶۳، ۷۶، ۸۶، ۸۷، ۸۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۴، ۱۲۶، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳
 مقررات: ۲۶، ۶۵، ۹۱، ۱۲۱، ۱۲۹، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۷۱
 مقررات بین‌المللی: ۹۴
قوای انتظامی: ۱۶۶
 قوای سه گانه: ۸۸، ۱۲۷، ۱۷۳
 قیمت گذاری: ۱۱۴، ۱۳۱
- ک**
 کاداستر: ۶۱
 حد نگار: ۶۷
 کارآفرینی: ۲۶، ۲۷، ۳۲، ۳۷، ۵۶، ۸۱، ۹۱، ۱۰۶، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۳۱، ۱۴۹
 کارایی: ۲۳، ۲۸، ۳۴، ۶۶، ۷۶، ۷۸، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۱۸، ۱۴۶، ۱۶۴، ۱۶۹
 اثربخشی: ۱۰، ۶۶، ۷۶، ۱۶۹
 کارکنان: ۲۸، ۳۴، ۱۱۵
 کارگران: ۲۰
 کرانه: ۱۵۶
 پس کرانه: ۱۵۶
 سواحل و جزایر: ۳۸، ۴۷، ۵۶، ۶۵، ۸۱، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۶
 فراساحل: ۱۵۶

- خانواده‌های مستضعف: ۱۱۱
 طبقات محروم: ۱۹
 قشرهای کم درآمد: ۲۶
گروه‌های متوسط: ۲۶
 اقشار متوسط: ۴۸
 طبقات کم درآمد و متوسط: ۱۲۸
گیاهان دارویی: ۷۸
 داروهای گیاهی: ۷۹
 دارو: ۷۶
 مواد اولیه دارویی: ۷۶
 نظام دارویی ملی: ۷۶
گزینش: ۱۶۸، ۵۱
گسست‌های هویتی، اعتقادی: ۵۰
 تفرقه قومی و مذهبی: ۸۶
گندم: ۱۱۹
- بنادر: ۶۵، ۱۴۸
 دریا: ۵۷، ۶۵، ۱۵۳، ۱۵۶
کریدور: ۵۷
 معابر بین‌المللی: ۱۵۷
کسب و کار: ۴۴، ۵۴، ۶۸، ۸۱، ۱۰۲، ۱۱۹، ۱۲۲، ۱۲۵
کشاورزان: ۱۹، ۳۸، ۱۵۱، ۱۵۲
کشاورزی: ۲۰، ۲۳، ۲۷، ۴۷، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۵
 ۱۱۸، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۶، ۱۵۷
کشورهای اسلامی: ۳۰، ۹۴، ۱۰۳
 جهان اسلام: ۱۲، ۱۳، ۳۶، ۶۲، ۷۹، ۱۰۰، ۱۰۳
کشورهای غیرمتخاصم: ۲۹، ۳۶، ۴۸
کشورهای همسایه: ۱۳، ۴۶، ۴۸
 همسایگان: ۶۷، ۱۳۰
کلان شهرها: ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۵۴
 شهر: ۲۰، ۳۵، ۴۳، ۵۹، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۵۴، ۱۶۱

ل

لایحه: ۶۳، ۱۷۱

طرحها و لوایح: ۹۸، ۱۷۱، ۱۷۲

گ

گاز:

- تولید نفت و گاز: ۶۵، ۱۱۳، ۱۳۰، ۱۳۴
 درآمد نفت و گاز: ۳۷
 زنجیره ارزش نفت و گاز: ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۵، ۱۳۰
 صادرات نفت و گاز: ۵۵، ۱۳۰
 صنایع نفت و گاز: ۳۷، ۳۸، ۴۵، ۵۵، ۵۷، ۱۳۴
 صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز: ۵۶
 منابع نفت و گاز: ۱۴۷
 میادین نفت و گاز: ۵۵، ۵۶
گردشگری: ۳۸، ۴۳، ۶۶، ۱۲۳، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۶، ۱۵۷
 ایرانگردی: ۵۹
گرد و غبار: ۱۵۴، ۱۵۵
گروه‌های کم درآمد: ۳۷، ۱۴۳
 اقشار محروم: ۴۸، ۱۴۳
 اقشار دو دهک پایین درآمدی: ۴۷
 اقشار ضعیف جامعه: ۹۱
 اقشار مستضعف جامعه: ۲۲
 اقشار نیازمند و دهک‌های پایین درآمدی: ۷۸
 اقشار و گروه‌های محروم: ۵۸

م

مادران: ۸۰

- مؤسسات اقتصادی دولت: ۲۶، ۳۹**
مؤسسات خیریه: ۲۶، ۳۳، ۱۰۳، ۱۴۳
مؤسسات پولی، بانکی و اعتباری: ۵۴
 مؤسسات مالی کشور: ۱۱۰
 بازار پول: ۴۵، ۵۴، ۱۲۱
 بازارهای غیرمتشکل پولی و مالی: ۵۵
 پیمان‌های پولی: ۵۴
 سیاست‌های پولی و بانکی: ۲۴، ۳۹، ۱۲۱، ۱۲۲
 نظام پولی: ۲۷، ۱۲۱
مالکیت معنوی: ۶۱، ۱۰۲، ۱۲۱
مالیات: ۲۲، ۲۶، ۴۷، ۶۴، ۱۰۶، ۱۴۳، ۱۵۴
 درآمدهای مالیاتی: ۳۹
 فرار مالیاتی: ۶۴
 مشوق‌های مالیاتی: ۹۱
 نظام مالیاتی: ۲۶، ۶۴، ۱۲۱

- مبادی ورودی: ۵۷، ۶۰، ۷۰
 مجازات زندان: ۵۱، ۶۸، ۱۶۷
 زندان: ۵۱، ۶۱
 حبس زدایی: ۵۱، ۶۱
 مجامع جهانی: ۳۶
 محققان: ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۳، ۱۳۶، ۱۸۹
 دانشمندان: ۱۰۳
 محلات کم برخوردار: ۹۱
 مناطق محروم: ۲۲، ۷۸، ۱۶۸
 مناطق غیربرخوردار: ۷۸
 مناطق کمتر توسعه یافته: ۵۶، ۱۱۱، ۱۱۲
 محیط زیست: ۱۲، ۲۳، ۲۹، ۳۴، ۱۴۸، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۵۷، ۱۵۵
 زیست محیطی: ۳۳، ۸۱، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵
 زیست بوم: ۱۵۳، ۱۵۴
 محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای: ۱۳۱
 محیط‌های علمی و دانشگاهی: ۷۵
 فضاهای آموزشی: ۲۲
 مراکز علمی: ۱۸، ۱۹، ۶۲، ۷۴، ۹۸، ۱۰۳، ۱۴۰، ۱۴۹
 مخابرات: ۳۸، ۱۰۹، ۱۱۴، ۱۴۸
 مخاطرات اقتصادی: ۱۳۱
 مخترعین: ۲۰
 مدارس: ۹۷، ۹۸، ۹۹
 مدیران: ۲۳، ۲۴، ۲۸، ۳۴، ۴۳، ۷۵، ۱۱۴، ۱۶۸
 مدیریت بحران: ۱۴۰، ۱۶۰
 مدیریت جهادی: ۵۲
 رویکرد جهادی: ۱۲۸
 مدیریت دانش: ۱۰۰، ۱۶۹
 مدیریت شهری: ۹۸، ۱۴۴
 شهرسازی: ۸۳، ۱۴۳، ۱۴۴
 شهر: ۲۰، ۳۵، ۴۳، ۵۹، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۵۴، ۱۶۱
 کلان شهرها: ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۵۴
 مدیریت مصرف: ۶۰، ۱۲۹
 الگوی مصرف: ۶۱، ۷۱، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۹، ۱۵۴، ۱۵۱
 بهینه سازی مصرف: ۱۱۷، ۱۳۴
 مدیریت واحد: ۱۴۰
- مراجع وضع قوانین و مقررات: ۱۷۱
 مراحل دادرسی: ۸۴، ۱۶۶
 آیین دادرسی: ۱۶۶
 حل و فصل دعاوی: ۶۸، ۸۴، ۱۶۶
 رسیدگی به دعاوی: ۱۶۶
 فرآیند دادرسی: ۵۱
 مراکز آموزش حقوقی: ۱۶۶
 مراکز حیاتی و حساس: ۵۹، ۱۴۷
 ساختارهای حیاتی و حساس: ۱۶۲
 مراکز علمی: ۱۸، ۱۹، ۶۲، ۷۴، ۹۸، ۱۰۳، ۱۴۰، ۱۴۹
 فضاهای آموزشی: ۲۲
 محیط‌های علمی: ۷۵، ۱۳۱
 مراکز فرهنگی: ۷۴
 سازمان‌های فرهنگی: ۷۸
 دستگاه‌های فرهنگی: ۷۳
 نهادهای فرهنگی: ۶۱
 مرتع: ۱۵۳
 مرجعیت علمی: ۷۹، ۱۰۰
 تولید علم: ۱۲، ۱۳، ۴۲، ۱۶۲، ۱۶۴
 مرکز ثبت مقالات علمی: ۱۰۳
 مرکز جذب و صدور دانش: ۱۳۴
 نظریه پردازی: ۶۲، ۱۰۰، ۱۰۲
 علم و فناوری: ۱۲، ۵۲، ۶۱، ۶۲، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۵۶
 مردم: ۲۰، ۲۳، ۲۴، ۲۸، ۳۴، ۳۸، ۳۹، ۴۳، ۴۴، ۴۸، ۴۹، ۵۶، ۶۶، ۶۸، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۷۷، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۰، ۹۱، ۹۸، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۳، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۲
 مردمسالاری: ۱۲، ۱۳، ۳۳، ۳۶، ۹۷
 مرزنشینان: ۶۰، ۸۲
 مرزها: ۵۰، ۷۰
 مناطق مرزی: ۵۰، ۶۰، ۸۱، ۹۹، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۶۰
 مرکز تبادلات پستی: ۵۸
 مرکز عبور و مرور هوایی منطقه: ۱۴۸
 قطب تجاری و ترانزیتی: ۵۴
 مرکز مبادلات: ۶۵، ۱۴۸
 مزیت رقابتی: ۵۶
 رقابت پذیری: ۳۷، ۵۴، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۴۹

- بازار رقابتی: ۷۷، ۵۴، ۴۵
توان رقابتی: ۱۵۰
رقابت اقتصادی: ۱۲۱
رقابت کالاها: ۱۱۳
قدرت رقابت: ۱۵۲، ۱۲۴
- مزیت نسبی: ۱۵۱، ۱۴۹، ۱۴۷، ۴۵، ۳۸
مزیت‌های بالفعل: ۶۵
مزیت‌های جدید: ۱۵۱، ۱۴۹، ۱۴۶، ۳۸
مزیت‌های جغرافیایی- سیاسی: ۶۵
موقعیت و مزیت جغرافیایی: ۱۵۶، ۲۷
مزیت‌های مناطق: ۱۴۵، ۱۲۸، ۶۵
موقعیت: ۱۴۵
موقعیت ممتاز جغرافیایی: ۱۴۸، ۱۴۷، ۵۸
موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی: ۱۳۴
مزیت‌های کشور: ۱۴۶
مستضعفان: ۶۰، ۵۰، ۴۸، ۳۳، ۲۶، ۱۶
ملت‌های مظلوم و مستضعف: ۴۸، ۳۶، ۳۰
خانواده‌های مستضعف: ۱۱۱
اقتدار مستضعف جامعه: ۲۲
مسکن: ۱۴۳، ۸۴، ۷۴، ۳۷، ۳۴
مسلمانان: ۱۰۲، ۴۸، ۳۶، ۳۰
مشارکت آگاهانه: ۸۷
مشارکت حداکثری: ۱۷۲، ۸۸
مشارکت و ثبات سیاسی: ۳۴
مشارکت و حضور آگاهانه: ۸۷
مصرف‌کنندگان: ۱۵۲
مصرف‌گرایی: ۲۳
الگوی مصرف: ۱۲۹، ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۱۷، ۷۱، ۶۱، ۱۵۴، ۱۵۱
بهبودسازی مصرف: ۱۳۴، ۱۱۷
فرهنگ صرفه‌جویی: ۱۱۷
فرهنگ مصرف: ۱۱۷، ۲۰
مدیریت مصرف: ۱۲۹، ۶۰
مصلحت: ۱۷۳، ۱۷
مصون‌سازی: ۶۷، ۵۹
معابر بین‌المللی: ۱۵۷
کریدور: ۵۷
معاضدت و مشاورت قضایی: ۱۶۷
- معدن: ۱۳۸، ۵۷، ۳۸
ذخایر معدنی: ۱۳۸
صادرات مواد معدنی: ۱۳۸، ۵۷
صنایع معدنی: ۱۳۸، ۵۷
معلولان: ۱۴۴، ۹۰، ۷۷
ناتوانان جسمی و حرکتی: ۷۴
جانبازان: ۱۴۴، ۷۷، ۷۴، ۷۳، ۱۹، ۱۸
معماری ایرانی- اسلامی: ۴۳، ۳۵
معماری اسلامی- ایرانی: ۹۸، ۵۹
مفاخر: ۱۰۲
مقاومت: ۱۲۹، ۱۲۸، ۷۴، ۶۶، ۲۰
مقررات: ۱۷۱، ۱۶۱، ۱۴۴، ۱۴۳، ۱۲۹، ۱۲۱، ۹۱، ۶۵، ۱۱۱، ۹۱، ۶۵، ۱۱۱، ۹۱، ۶۵
مقررات بین‌المللی: ۹۴
قوانین و مقررات: ۲۹، ۳۵، ۴۳، ۵۸، ۶۷، ۸۳، ۱۰۲، ۱۰۶، ۱۱۲، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۴۱، ۱۵۳، ۱۶۶، ۱۷۱
قانون: ۲۰، ۴۰، ۴۵، ۵۲، ۶۱، ۶۳، ۷۶، ۸۷، ۸۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۴، ۱۲۶، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳
قوانین: ۱۶۷، ۱۰۶، ۷۴
ملاحظات اقتصادی: ۱۳۹
ملاحظات امنیتی: ۱۶۴، ۱۶۲، ۱۴۷، ۱۳۹، ۹۰، ۳۴، ۲۹
اقتدار امنیتی: ۳۰
امن: ۱۲
امنیت: ۱۷۰، ۱۴۸، ۹۴، ۹۰، ۵۰، ۳۵، ۳۴، ۳۰
توانایی‌های امنیتی: ۱۳
قدرت امنیتی: ۱۳۴
ملاحظات دفاعی: ۱۴۷، ۱۳۹، ۳۴، ۲۹
اقتدار دفاعی: ۳۰
دفاع: ۱۶۲، ۶۰، ۵۰، ۴۸، ۳۵، ۳۰
بنیه دفاعی: ۶۷، ۵۹، ۲۴، ۱۹
تجهیزات دفاعی: ۵۹
توان دفاعی: ۵۰، ۳۵، ۱۳
توان موشکی: ۵۹
سامان دفاعی: ۱۲
قدرت دفاعی: ۳۵، ۲۰
ملاحظات دینی و انقلابی: ۳۳، ۲۶
ملاحظات زیست‌محیطی: ۱۴۷
ملاحظات فرهنگی، اجتماعی: ۱۴۴

- موازن اسلامی: ۱۰۱
 موازن شرع: ۱۱۲، ۱۲۳، ۱۷۱
 احکام اسلامی: ۲۲، ۱۰۱
 ضوابط اسلامی: ۱۶۶
موقعیت و مزیت جغرافیایی: ۱۵۶، ۲۷
 مزیت‌های جغرافیایی - سیاسی: ۶۵
 مزیت‌های مناطق: ۱۲۸، ۱۴۵، ۱۴۵
 موقعیت: ۱۴۵
 موقعیت ممتاز جغرافیایی: ۵۸، ۱۴۷، ۱۴۸
 موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی: ۱۳۴
مهاجرت: ۱۴۸، ۸۱، ۵۶
 میادین نفت و گاز: ۵۶، ۵۵
 میادین مشترک: ۴۶، ۵۵، ۶۵، ۱۳۰
میراث فرهنگی: ۵۹، ۳۴، ۲۹
 میراث تاریخی و جاذبه‌های فرهنگی: ۱۴۵
- ن**
ناتوانان جسمی و حرکتی: ۷۴
 معلولان: ۷۷، ۹۰، ۱۴۴
 جانبازان: ۷۳، ۷۴، ۷۷، ۱۴۴
نامزدها: ۸۷، ۸۶
 داوطلبان انتخاباتی: ۸۶، ۸۷، ۸۸
 نان: ۱۱۹
 نخنگان: ۴۲، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۶۴
 نرخ باروری: ۶۶، ۸۰
 فرزندآوری: ۶۶، ۸۱، ۸۵، ۹۱
 افزایش فرزند: ۸۰
 نرخ بیکاری: ۳۷، ۴۷، ۱۲۲، ۱۲۳
 نشان اقتصاد مقاومتی: ۱۳۱
 نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی: ۹
 نظارت بر عدم مغایرت: ۱۷۱
 نظارت مجمع تشخیص: ۲۵، ۵۲، ۱۰۷
 نظام آموزشی: ۳۳، ۶۲، ۶۳، ۷۳، ۱۰۰، ۱۲۲
 نظام اداری: ۲۳، ۲۸، ۳۴، ۴۳، ۶۷، ۹۰، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰
 نظام بازرسی و نظارت: ۲۹، ۳۵، ۴۳
 نظام بانکی: ۴۹، ۴۵
 بانکداری: ۱۱۰
 بانک‌های دولتی: ۱۱۳
- ملت‌های مظلوم و مستضعف: ۳۰، ۳۶، ۴۸
 منابع آب: ۳۷، ۶۵، ۱۱۹، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۵۱
 منابع آب‌های مشترک: ۱۳۷
 منابع آبی: ۶۵
 منابع زیرزمینی آب: ۶۵
منابع انرژی: ۱۳۴
 تنوع در منابع: ۱۳۴
 حامل‌های انرژی: ۱۱۸
 گازهای همراه: ۵۶
منابع انسانی: ۱۲، ۳۳، ۵۱، ۶۴، ۹۵، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۶۸، ۱۵۱، ۱۴۶
 نیروی انسانی: ۲۷، ۶۷، ۷۹، ۹۵، ۹۷، ۱۱۹، ۱۲۲، ۱۲۷، ۱۳۴، ۱۳۸، ۱۵۱، ۱۶۸
منابع حیاتی: ۱۵۳
منابع دریایی: ۱۴۷
 دریا: ۵۷، ۶۵، ۱۵۳، ۱۵۶
 اقتصاد دریایی: ۵۶
 بازارهای دریایی: ۵۶
 حمل و نقل دریایی: ۱۰۹، ۱۵۷
منابع ژنتیک: ۱۵۳
 ذخایر ژنتیک: ۶۵، ۱۳۶، ۱۵۳
منابع طبیعی: ۲۹، ۳۴، ۱۳۶، ۱۴۸، ۱۵۱، ۱۵۳
منابع مالی: ۲۲، ۲۸، ۱۲۲، ۱۲۶
 منابع نفت و گاز: ۱۴۷
 مناطق آزاد و ویژه: ۱۲۹
 مناطق روستایی: ۲۹، ۳۴
 مناطق کم‌تراکم: ۱۴۶
 مناطق محروم: ۲۲، ۷۸، ۱۶۸
 محلات کم برخوردار: ۹۱
 مناطق غیربرخوردار: ۷۸
 مناطق کمتر توسعه‌یافته: ۵۶، ۱۱۱، ۱۱۲
 مناطق مرزی: ۵۰، ۶۰، ۸۱، ۹۹، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۶۰
 مرزها: ۵۰، ۷۰
منافع ملی: ۲۷، ۳۰، ۳۲، ۳۵، ۴۸، ۴۹، ۶۰، ۸۶، ۹۷، ۱۴۸، ۹۷
 منطقه: ۱۲، ۲۹، ۳۰، ۳۶، ۴۲، ۴۸، ۴۹، ۵۸، ۶۱، ۷۸، ۹۹، ۱۰۲، ۱۲۲، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۴۸
 مواد مخدر: ۴۴، ۶۰، ۷۰، ۷۱، ۷۲

- مرکز ثبت مقالات علمی: ۱۰۳
 مرکز جذب و صدور دانش: ۱۳۴
 نظریه پردازی: ۱۰۲، ۱۰۰، ۶۲
نفت:
 تولید نفت و گاز: ۱۳۴، ۱۳۰، ۱۱۳، ۶۵
 درآمد نفت و گاز: ۳۷
 ذخایر نفت و گاز: ۱۳۴، ۱۳۰
 زنجیره ارزش نفت و گاز: ۱۳۰، ۶۵، ۵۷، ۵۶، ۵۵
 صادرات فرآورده‌های نفتی: ۱۳۴، ۱۳۰
 صادرات نفت و گاز: ۲، ۲۷، ۴۵، ۵۵، ۱۳۰، ۱۳۱
 صنایع نفت و گاز: ۳۷، ۳۸، ۴۵، ۵۵، ۵۷، ۱۳۴
 صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز: ۵۶
 منابع نفت و گاز: ۱۴۷
نقدینگی: ۶۴
نقشه جامع علمی کشور: ۴۲، ۶۲، ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۲۸
نقشه مهندسی فرهنگی: ۶۱، ۵۷
 طرح مهندسی فرهنگی کشور: ۴۱
نوسازی: ۱۱۱، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۵۱
نهادهای بیمه‌ای: ۹۰، ۱۲۶
 بیمه: ۴۵، ۴۷، ۵۴، ۷۶، ۹۱، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۵۱
 شرکت‌های بیمه: ۱۱۴
نهادهای عمومی: ۲۶، ۳۳
نهادهای عمومی غیردولتی: ۵۴، ۱۰۹، ۱۲۵، ۱۴۰
 بخش‌های عمومی غیردولتی: ۶۴، ۱۰۸
نهادهای فرهنگی: ۶۱
 دستگاه‌های فرهنگی: ۷۳
 سازمان‌های فرهنگی: ۷۸
 مراکز فرهنگی: ۷۴
نهادهای مالی توسعه‌ای: ۱۳۶
نهادهای مردمی: ۶۱، ۶۶، ۱۰۳، ۱۱۸، ۱۲۶، ۱۷۲
نهادهای مسؤوّل در امور خارجی: ۶۷
نهادهای منطقه‌ای: ۱۵۵
نهادهای نظارتی و بازرسی: ۲۹، ۳۵، ۴۳
نهادهای تولید: ۱۵۱
نهیض نرم افزاری: ۳۳، ۱۶۴
جنبش نرم افزاری: ۱۳، ۱۰۱
نیروگاهها: ۵۵، ۱۱۸، ۱۳۴، ۱۳۵
- بانک‌های غیردولتی: ۱۱۲
 ساختار بانکی: ۳۸
نظام بودجه‌ریزی: ۴۶، ۶۴
 بودجه: ۱۳، ۴۶، ۶۴، ۹۸، ۱۳۱
 بودجه تحقیق و پژوهش: ۴۲، ۱۰۱
 بودجه جاری دولت: ۶۴
 بودجه‌ریزی عملیاتی: ۴۶، ۱۲۰
 بودجه عمومی: ۴۵، ۵۵، ۵۹، ۶۷، ۶۸، ۷۸
 ساختار بودجه: ۶۴
 بودجه آموزش و پرورش: ۹۸
نظام بین‌الملل: ۴۸
نظام پرداخت: ۷۸، ۹۶، ۱۲۰، ۱۶۸
نظام پولی: ۲۷، ۱۲۱
 بازار پول: ۴۵، ۵۴، ۱۲۱
 بازارهای غیرمتشکل پولی و مالی: ۵۵
 پیمان‌های پولی: ۵۴
 سیاست‌های پولی و بانکی: ۲۴، ۳۹، ۱۲۱، ۱۲۲
 مؤسسات پولی، بانکی و اعتباری: ۵۴
نظام تربیت معلم: ۹۵
نظام جامع آمار و اطلاعات کشور: ۵۷
نظام درآمدی دولت: ۱۳۰
نظام دارویی ملی: ۷۶
 دارو: ۷۶، ۷۸، ۷۹
نظام سرمایه‌داری جهانی: ۵۲
نظام سطح‌بندی: ۵۹، ۷۶، ۷۷
نظام سلامت: ۵۸، ۶۵، ۷۶
نظام قضایی: ۲۳، ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۴۳، ۴۹، ۱۶۶
 ساختار قضایی: ۵۱
نظام قیمت‌گذاری: ۳۸، ۴۷
نظام مالی: ۵۴، ۱۲۹
نظام ملی احسان و نیکوکاری: ۹۱
نظام ملی نوآوری: ۶۲، ۱۲۴، ۱۲۸
نظام ملی محیط زیست: ۱۵۳
نظام مهندسی: ۱۴۱، ۱۴۴
نظام نظارتی و بازرسی: ۱۶۶
نظریه پردازی: ۱۰۰، ۱۰۲، ۶۲
 مرجعیت علمی: ۷۹، ۱۰۰
 تولید علم: ۱۲، ۱۳، ۴۲، ۱۶۲، ۱۶۴

نیروهای مسلح: ۳۰، ۳۵، ۸۸، ۹۰، ۱۰۸، ۱۱۴، ۱۴۰، ۱۶۴، ۱۶۸، ۱۷۳
 نیروهای نظامی و انتظامی: ۱۴۷
 نیروی انسانی: ۲۷، ۲۷، ۷۹، ۹۵، ۹۷، ۱۱۹، ۱۲۲، ۱۲۷، ۱۳۴، ۱۳۸، ۱۵۱، ۱۶۸
 منابع انسانی: ۱۲، ۳۳، ۵۱، ۶۴، ۹۵، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۵۱، ۱۶۸
 نیروی کار: ۳۷، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۴۱، ۱۴۵، ۱۴۹

همکاری‌های دوجانبه و منطقه‌ای و بین‌المللی: ۲۹، ۳۵، ۴۸، ۱۵۵
 همگرایی: ۱۳، ۸۲، ۱۴۷
 هوا: ۴۴، ۱۵۳
 آب و هوا: ۷۶
 هوافضا: ۳۳، ۵۷
 فناوری فضایی: ۵۸
 هویت ملی (اسلامی، ایرانی و انقلابی): ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۴۳، ۸۲، ۹۴
 هویت اسلامی - ایرانی: ۲۹، ۳۴، ۳۶، ۶۱، ۹۶، ۱۴۵، ۱۶۲
 هویت اسلامی و انقلابی: ۱۲
 هویت اسلامی و ملی: ۸۳
 هویت ایرانی - اسلامی: ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۵۶
 هیأت وزیران: ۱۰۸
 دولت: ۲۰، ۶۴، ۹۱، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۳۰، ۱۳۱
 وزرا: ۱۸، ۱۷۲

و

واردات: ۲۰، ۲۳، ۷۶، ۱۰۳، ۱۰۹، ۱۱۸
 اقلام وارداتی: ۱۲۸
 کالاهای وارداتی: ۱۰۳، ۱۲۹
 واکسن: ۷۶
 واگذاری: ۲۳، ۲۴، ۳۹، ۵۶، ۶۴، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۵۱
 خصوصی سازی: ۱۰۷، ۱۱۳
 وحدت: ۸، ۲۹، ۳۲، ۳۴، ۸۶، ۹۰، ۹۷، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۷۱
 همبستگی: ۴۹، ۶۶، ۹۷، ۱۴۵
 وحدت رویه
 تقریب آراء و احکام قضائی: ۵۱
 ورزش: ۴۳، ۵۹، ۹۷
 ورزشی همگانی: ۷۶
 تربیت بدنی: ۲۳، ۵۹، ۹۷
 وزرا: ۱۸، ۱۷۲
 هیأت وزیران: ۱۰۸
 دولت: ۲۰، ۶۴، ۹۱، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۳۰، ۱۳۱
 وظایف نمایندگی: ۸۸
 وکالت: ۱۶۷
 ولایت فقیه: ۸۷، ۹۶

ی

یارانه‌ها: ۴۷، ۵۵، ۷۸، ۹۱، ۱۰۲، ۱۲۲، ۱۲۸، ۱۵۱، ۱۵۲
 هدفمندسازی یارانه‌ها: ۴۷، ۵۵، ۷۸، ۹۱، ۱۲۸، ۱۵۱

ه

هدفمندسازی یارانه‌ها: ۴۷، ۵۵، ۷۸، ۹۱، ۱۲۸، ۱۵۱
 یارانه‌ها: ۴۷، ۵۵، ۹۱، ۱۲۲، ۱۲۸، ۱۵۱
 همسایگان: ۶۷، ۱۳۰
 کشورهای همسایه: ۱۳، ۴۶، ۴۸

اعلام:

- مجمع تشخیص مصلحت نظام: ۱۷۱، ۱۷۳
 مکران: ۵۶، ۱۵۶
 هیأت عالی نظارت مجمع تشخیص مصلحت: ۶۳
 وزارت آموزش و پرورش: ۹۸
 وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی: ۷۶،
 ۷۷، ۷۸، ۷۹
 وزارت جهاد کشاورزی: ۷۸
 وزارت دادگستری: ۵۱
 وزارت کشور: ۸۹
 وزیر کشور: ۸۹
- آسیای جنوب غربی: ۱۳، ۴۶، ۵۴، ۶۰، ۷۵، ۷۹
 منطقه: ۱۲، ۲۹، ۳۰، ۳۶، ۴۲، ۴۸، ۴۹، ۵۸، ۶۱،
 ۷۸، ۹۹، ۱۰۲، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۴۸
 آسیای میانه: ۱۳
 امام خمینی (ره): ۱۳، ۲۷، ۲۸، ۳۲، ۴۱، ۹۶
 بانک توسعه تعاون: ۱۱۰
 بانک توسعه صادرات: ۱۱۴
 بانک سپه: ۱۱۳
 بانک صنعت و معدن: ۱۱۴
 بانک کشاورزی: ۱۱۴
 بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران: ۵۴، ۵۵، ۱۱۳
 بانک مسکن: ۱۱۴
 بانک ملی ایران: ۱۱۳
 بیمه ایران: ۱۱۴
 بیمه مرکزی: ۱۱۴
 چابهار: ۵۶
 خاورمیانه: ۱۳
 خرمشهر: ۵۶
 خزانه داری کل کشور: ۱۱۱
 خلیج فارس: ۳۸، ۸۱
 دانشگاه‌های تربیت معلم: ۹۵
 دریای عمان: ۸۱
 سازمان بنادر و دریانوردی: ۱۱۴
 سازمان ملل متحد: ۳۰، ۳۶، ۴۸
 سازمان هواپیمایی کشوری: ۱۱۴
 شرکت ملی نفت ایران: ۶۴، ۱۱۳
 شوراهای اسلامی شهر و روستا: ۸۶، ۸۹
 شورای عالی امنیت ملی: ۴۶
 شورای نگهبان قانون اساسی: ۸۷، ۱۷۱، ۱۷۳
 فلسطین: ۳۶، ۴۸
 قفقاز: ۱۳
 قوه قضائیه: ۵۱، ۶۸، ۷۴، ۱۶۶، ۱۶۷
 مجلس شورای اسلامی: ۸۶، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۷۱،
 ۱۷۲، ۱۷۳